

**BAŞKENT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI
KLİNİK PSİKOLOJİ TEZLİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI**

**ALGILANAN EBEVEYNLİK BİÇİMLERİ VE SINIRDA
(BORDERLINE) KİŞİLİK ÖRÜNTÜŐÜ ARASINDAKİ İLİŞKİDE
ERKEN DÖNEM UYUM BOZUCU ŞEMALAR VE DUYGU
DÜZENLEME GÜÇLÜĞÜNÜN ARACI ROLÜ**

HAZIRLAYAN

DENİZ TETİR

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TEZ DANIŞMANI

DR. ÖĞR. ÜYESİ BURÇİN AKIN SARI

ANKARA – 2023

BAŞKENT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
YÜKSEK LİSANS TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU

Tarih: 15/12/ 2022

Öğrencinin Adı, Soyadı: Deniz Tetir

Öğrencinin Numarası: 22010042

Anabilim Dalı: Psikoloji Anabilim Dalı

Programı: Klinik Psikoloji Tezli Yüksek Lisans Programı

Danışmanın Unvanı/Adı, Soyadı: Dr. Öğr. Üyesi Burçin Akın Sarı

Tez Başlığı: Algılanan Ebeveynlik Biçimleri ve Sınırdaki (Borderline) Kişilik Örüntüsü Arasındaki İlişkide Erken Dönem Uyum Bozucu Şemalar ve Duygu Düzenleme Güçlüğünün Aracı Rolü.

Yukarıda başlığı belirtilen Yüksek Lisans tez çalışmamın; Giriş, Ana Bölümler ve Sonuç Bölümünden oluşan, toplam 73 sayfalık kısmına ilişkin, 15/12/ 2022 tarihinde tez danışmanım tarafından Turnitin adlı intihal tespit programından aşağıda belirtilen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan orijinallik raporuna göre, tezimin benzerlik oranı % .13'tür.

Uygulanan filtrelemeler:

1. Kaynakça hariç
 2. Alıntılar hariç
 3. Beş (5) kelimedenden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç
- “Başkent Üniversitesi Enstitüleri Tez Çalışması Orijinallik Raporu Alınması ve Kullanılması Usul ve Esaslarını” inceledim ve bu uygulama esaslarında belirtilen azami benzerlik oranlarına tez çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Öğrenci İmzası:

ONAY

Tarih: 15.12.2022

Öğrenci Danışmanı Unvan, Ad,

Soyad, İmza: Dr. Öğr. Üyesi Burçin Akın Sarı

TEŞEKKÜR

Öncelikle tez süreci boyunca zorlandığım tüm anlarda hep ulaşılabilir olan, güler yüzünü, ilgisini ve işimi kolaylaştıran geri bildirimlerini hiç eksik etmeyen değerli tez danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Burçin Akın Sarı'ya çok teşekkür ederim. Şema Terapi'yle tanışmamı sağlayarak psikoterapist kimliğiyle bana örnek olduğu için ayrıca teşekkür ederim.

Dr. Öğr. Üyesi Tuğba Uyar Suiçmez ve Dr. Öğr. Üyesi Emine İnan'a tez jürimde yer aldıkları, vakitlerini ayırarak tezime değerli katkılarda buldukları ve heyecanıma eşlik ettikleri için çok teşekkür ederim.

Hem lisans hayatımın ilk zamanlarından itibaren desteğini ve yardımlarını esirgemeyen hem de değerli geri bildirimleriyle tezimi geliştirmeme katkı sağlayan Dr. Öğr. Üyesi Merve Topcu Bulut'a çok teşekkür ederim. Ayrıca lisans yıllarımda yollarımızın kesişmesinden mutluluk ve gurur duyduğum değerli hocam Dr. Öğr. Üyesi Pınar Bıçaksız'a çok teşekkür ederim.

Lisans ve yüksek lisans eğitimim boyunca üzerimde emeği geçen ve mesleki gelişimime katkı sağlayan Çankaya Üniversitesi ve Başkent Üniversitesi'ndeki bütün hocalarıma çok teşekkür ederim.

Üniversite sınavına hazırlanma sürecimde psikoloji bölümünü kazanmamda çok fazla katkısı olan, sonrasında ise desteklerini hiç bırakmayan değerli hocam Aydın Yüce'ye çok teşekkür ederim.

Lise zamanlarından bugünlere kadar bana kız kardeş sıcaklığıyla yaklaşan, her derdime koşan ve birlikte büyüdüğüm canım arkadaşlarım Ayşenur Albayrak ve Bilge Can'a çok teşekkür ederim.

Tez sürecime yakından tanıklık ederek benden yardım ve desteklerini hiç esirgemeyen, gücümü kaybettiğimi hissettiğim her an beni iyi hissettirmek için ellerinden geleni fazlasıyla yapan ve işyerini evim olarak görmemi sağlayan sevgili dostlarım Beste Güven, Büşra Serçeoğlu, Emine Çınar, Gülseren Sağbaşı ve Tuğçe Kök Çınar'a çok teşekkür ederim.

Klinik psikolog olma yolculuğuna birlikte başladığım ve süreç içerisinde beraber yer almaktan hep keyif aldığım değerli arkadaşlarım Furkan Cantürkoğlu ve Berkay akmak'a çok teşekkür ederim.

En çok da hayatım boyunca desteklerini, şefkatlerini ve güvenlerini sonuna kadar hissettiğim canım aileme teşekkür ederim. Sizler benim bu hayattaki en güzel şansımsınız, iyi ki varsınız. Kızlarımın kendi ayakları üzerinde durarak özgürce yaşamaları için tüm hayatları boyunca fedakarlık yapmaktan hiç çekinmeyen, verdiğim her kararda arkamda duran, emek vermenin kıymetini öğreten, bana benden çok güvenen, umutsuzluğa düştüğüm tüm anlarda sığındığım liman olan ve günün sonunda ne olursa olsun yanımda olacaklarına emin olduğum canım annem Kamile Tetir ve canım babam Hasan Tetir'e sonsuz teşekkür ederim. Çok iyi birer yol arkadaşydınız, hep var olun. Bir diğer yol arkadaşlarım, önümü görmeme hep yardımcı olup kilometrelerce uzaktan bile varlıklarını hissettiren canım ablalarım Ebru Oksal, Ayşe Tetir ve Zuhâl Kızılboğa'ya çok teşekkür ederim. Motivasyon kaynaklarım canım yeğerlerim ınar, Yaren, Nehir ve Kıvanç siz de iyi ki varsınız.

Son olarak tezimde katılımcı olarak yer alan ve veri toplama sürecimde bana yardımcı olan herkese çok teşekkür ederim.

ÖZET

TETİR, Deniz. Algılanan Ebeveynlik Biçimleri ve Sınırdaki (Borderline) Kişilik Örüntüsü Arasındaki İlişkide Erken Dönem Uyum Bozucu Şemalar ve Duygu Düzenleme Güçlüğü'nün Aracı Rolü. Başkent Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Klinik Psikoloji Tezli Yüksek Lisans Programı, 2022.

Bu çalışmada, algılanan ebeveynlik biçimleri ve sınırdaki kişilik örüntüsü arasındaki ilişkide erken dönem uyum bozucu şema alanları ve duygu düzenleme güçlüğü'nün aracı rolünün incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmanın örneklemini ebeveynlerinin her ikisini de çocukluk döneminde (0-6 yaş) kaybetmeyen ve herhangi bir psikolojik/psikiyatrik tanısı olmayan 20-40 yaş arası 292 katılımcı oluşturmaktadır. Araştırmada veri toplama aracı olarak Demografik Bilgi Formu, Young Ebeveynlik Ölçeği, Young Şema Ölçeği-Kısa Form-3, Duygu Düzenleme Güçlüğü Ölçeği Kısa Formu ve Borderline Kişilik Envanteri kullanılmıştır. Yapılan analiz sonuçlarına göre, koşullu/başarı odaklı ebeveynlik biçimindeki (anne ve baba) artışın kopukluk ve yüksek standartlar şema alanları ve duygu düzenleme güçlüğü aracılığıyla kişilerin sınırdaki kişilik belirti düzeylerini yordadığı görülmüştür. Ayrıca anneye ilişkin algılanan sömürücü/istismar edici ebeveynlik biçimindeki artışın hem doğrudan hem de kopukluk şema alanı aracılığıyla sınırdaki kişilik belirti düzeylerini yordadığı; babaya ilişkin algılanan sömürücü/istismar edici ebeveynlik biçimi için ise buna ek olarak duygu düzenleme güçlüğü'nün de aracı rol oynadığı görülmüştür. Anneye ilişkin algılanan aşırı koruyucu/evhamlı ebeveynlik biçiminin yüksek standartlar şema alanı ve duygu düzenleme güçlüğü aracılığıyla sınırdaki kişilik belirti düzeyi üzerinde yordayıcı bir rolü bulunduğu anlaşılmıştır. Bunun yanında babaya ilişkin algılanan değişime kapalı/duyguları bastıran ebeveynlik biçiminin hem doğrudan hem de kopukluk şema alanı ve duygu düzenleme güçlüğü aracılığıyla sınırdaki kişilik belirti düzeyi üzerinde yordayıcı bir rolü bulunduğu anlaşılmıştır. Son olarak babaya ilişkin algılanan aşırı izin veren/sınırsız ebeveynlik biçimindeki artışın kopukluk şema alanı ve duygu düzenleme güçlüğü aracılığıyla sınırdaki kişilik belirti düzeylerini yordadığı görülmüştür. Yapılan analizler sonucunda elde edilen bulgular ilgili alanyazın ışığında tartışılmıştır.

Anahtar kelimeler: Algılanan ebeveynlik biçimleri, sınırdaki kişilik, erken dönem uyum bozucu şema alanları, duygu düzenleme güçlüğü

ABSTRACT

TETİR, Deniz. The Mediating Role of Early Maladaptive Schemas and Emotion Regulation Difficulties in the Relationship Between Perceived Parenting Styles and Borderline Personality Traits. Başkent University, Institute of Social Sciences, Master's Degree in Clinical Psychology, 2022.

The aim of the current study is to examine the mediating role of early maladaptive schema domains and emotion regulation difficulties in the relationship between perceived parenting styles and borderline personality traits. The sample of the study consists of 292 participants between the ages of 20-40 who do not lose both of their parents during early childhood (0-6 ages) and do not have any psychological/psychiatric diagnosis. Young Parenting Inventory, Young Schema Questionnaire Short Form-3, Emotion Regulation Difficulties Short Form and Borderline Personality Inventory were used as data collection tools in the study. According to analysis results, the increase in perceived conditional/achievement focused parenting (maternal and paternal) predicted borderline personality traits through the mediation of disconnection and unrelenting standards schema domains and emotion regulation difficulties. Moreover, the increase in perceived maternal exploitative/abusive parenting predicted borderline personality traits through both directly and the mediation of disconnection schema domain while the increase in perceived paternal exploitative/abusive parenting predicted borderline personality traits also through emotion regulation difficulties in addition to schema domains. It has been understood the increase in perceived maternal overprotective/anxious parenting has a predictive role on the borderline personality traits through unrelenting standards schema domain and emotion regulation difficulties. Furthermore, perceived paternal restricted/emotionally inhibited parenting predicted increases in borderline personality traits through both directly and mediation of disconnection schema domain and emotion regulation difficulties. Finally, it was seen that perceived paternal over permissive/boundless parenting predicted borderline personality traits through disconnection schema domain and emotion regulation difficulties. The findings of the current study were discussed in the light of the literature.

Keywords: Perceived parenting styles, borderline personality, early maladaptive schema domains, emotion regulation difficulties

İÇİNDEKİLER

TEŞEKKÜR.....	i
ÖZET.....	iii
ABSTRACT	iv
TABLolar LİSTESİ.....	ix
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	x
1. BÖLÜM.....	1
GİRİŞ	1
1.1.Sınırdaki (Borderline) Kişilik Bozukluğu	1
1.2. Şema Terapi Modeli.....	2
1.2.1. Erken Dönem Uyum Bozucu Şemaların Özellikleri	3
1.2.2. Erken Dönem Uyum Bozucu Şemaların Temeli	4
1.2.3. Şema Alanları ve Erken Dönem Uyum Bozucu Şemalar	5
1.3. Algılanan Ebeveynlik Biçimleri.....	10
1.4. Şema Terapi Modeli ve Sınırdaki (Borderline) Kişilik Örüntüsü	10
1.4.1. Erken Dönem Uyum Bozucu Şemalar ve Sınırdaki (Borderline) Kişilik Örüntüsü	10
1.4.2. Algılanan Ebeveynlik Biçimleri ve Sınırdaki (Borderline) Kişilik Örüntüsü	12
1.5. Duygu Düzenleme Becerisi	13
1.5.1. Duygu Düzenleme Güçlüğü	15
1.5.2. Sınırdaki (Borderline) Kişilik Örüntüsü ve Duygu Düzenleme Güçlüğü	16
1.6. Araştırmanın Amacı	17

1.7. Araştırmanın Soruları ve Hipotezleri	17
1.7.2. Hipotezler	19
1.8. Araştırmanın Önemi.....	20
2.BÖLÜM.....	22
YÖNTEM	22
2.1. Örneklem	22
2.2. Veri Toplama Araçları	23
2.2.1. Demografik Bilgi Formu	24
2.2.2. Young Şema Ölçeği-Kısa Form-3 (YSÖ-KF3)	24
2.2.3. Young Ebeveynlik Ölçeği (YEBÖ)	25
2.2.4. Duygu Düzenleme Güçlüğü Ölçeği Kısa Formu (DDGÖ-16)	26
2.2.5. Borderline Kişilik Envanteri (BKE).....	27
2.3. İşlem	27
3.BÖLÜM.....	29
BULGULAR.....	29
3.1. Çalışmanın Ana Değişkenlerinin Cinsiyet Açısından Karşılaştırılması.....	30
3.1.1. Algılanan Ebeveynlik Biçimlerinin Cinsiyet Açısından Karşılaştırılması...30	
3.1.2. Erken Dönem Uyum Bozucu Şema Alanlarının Cinsiyet Açısından Karşılaştırılması.....	31
3.1.3. Duygu Düzenleme Güçlüğü'nün Cinsiyet Açısından Karşılaştırılması.....	31
3.1.4. Sınırdaki Kişilik Örüntüsünün Cinsiyet Açısından Karşılaştırılması.....	32
3.2. Çalışmanın Değişkenleri Arasındaki Korelasyonlar	32

3.3. Sınırdaki Kişilik Örneğini Yordayan Değişkenlerin Belirlenmesi	36
3.3.1. Algılanan Anne Tutumları, Erken Dönem Uyum Bozucu Şema Alanları ve Duygu Düzenleme Güçlüğü'nün Sınırdaki Kişilik Örneğini Yordamasına Dair Hiyerarşik Regresyon Analizi	36
3.3.2. Algılanan Baba Tutumları, Erken Dönem Uyum Bozucu Şema Alanları ve Duygu Düzenleme Güçlüğü'nün Sınırdaki Kişilik Örneğini Yordamasına Dair Hiyerarşik Regresyon Analizi	38
3.4. Algılanan Ebeveynlik Biçimleri ve Sınırdaki Kişilik Örneği Arasındaki İlişki Erken Dönem Uyum Bozucu Şema Alanlarının ve Duygu Düzenleme Güçlüğü'nün Aracı Rolü	40
3.4.1. Anneye İlişkin Algılanan Ebeveynlik Biçimleri ile Sınırdaki Kişilik Örneği Arasındaki İlişki Erken Dönem Uyum Bozucu Şema Alanları ve Duygu Düzenleme Güçlüğü'nün Aracı Rolü.....	41
3.4.2. Babaya İlişkin Algılanan Ebeveynlik Biçimleri ile Sınırdaki Kişilik Örneği Arasındaki İlişki Erken Dönem Uyum Bozucu Şema Alanları ve Duygu Düzenleme Güçlüğü'nün Aracı Rolü.....	45
4.BÖLÜM.....	52
TARTIŞMA.....	52
4.1. Çalışmanın Ana Değişkenlerinin Cinsiyet Açısından Karşılaştırılmasına Dair Bulguların Tartışılması	52
4.2. Çalışmanın Değişkenleri Arasındaki Korelasyon Bulgularının Tartışılması..	55
4.3. Sınırdaki Kişilik Örneğini Yordayan Değişkenlerin Belirlenmesine İlişkin Bulguların Tartışılması	57
4.4. Algılanan Ebeveynlik Biçimleri ve Sınırdaki Kişilik Örneği Arasındaki İlişki Erken Dönem Uyum Bozucu Şema Alanlarının ve Duygu Düzenleme Güçlüğü'nün Aracı Rolüne İlişkin Bulguların Tartışılması	61
4.5. Araştırmanın Klinik Doğurguları.....	65

4.6. Araştırmanın Sınırlılıkları ve Öneriler.....	66
5. SONUÇ.....	68
KAYNAKLAR.....	69

EKLER

EK 1: BİLGİLENDİRİLMİŞ ONAM FORMU

EK 2: DEMOGRAFİK BİLGİ FORMU

EK 3: YOUNG ŞEMA ÖLÇEĞİ KISA FORM-3

EK 4: YOUNG EBEVEYNLİK ÖLÇEĞİ

EK 5: DUYGU DÜZENLEME GÜÇLÜĞÜ ÖLÇEĞİ KISA FORMU

EK 6: BORDERLINE KİŞİLİK ENVANTERİ

EK 7: ETİK KURUL ONAYI

TABLULAR LİSTESİ

	Sayfa
Tablo 1. Katılımcıların Demografik Özellikleri.....	23
Tablo 2. YEBÖ-A Puanlarının Cinsiyet Açısından Karşılaştırılması.....	30
Tablo 3. YEBÖ-B Puanlarının Cinsiyet Açısından Karşılaştırılması.....	31
Tablo 4. YEBÖ-A ve Diğer Değişkenler Arasındaki Korelasyon Katsayıları.....	34
Tablo 5. YEBÖ-B ve Diğer Değişkenler Arasındaki Korelasyon Katsayıları.....	35
Tablo 6. Anne Tutumları, Erken Dönem Uyum Bozucu Şema Alanları ve Duygu Düzenleme Güçlüğü ile Sınırdaki Kişilik Belirtilerini Yordamaya Dair Hiyerarşik Regresyon Analizi.....	37
Tablo 7. Baba Tutumları, Erken Dönem Uyum Bozucu Şema Alanları ve Duygu Düzenleme Güçlüğü ile Sınırdaki Kişilik Belirtilerini Yordamaya Dair Hiyerarşik Regresyon Analizi.....	39
Tablo 8. Aracı Değişken Analizi Bulgularına İlişkin Özet Tablo.....	51

ŞEKİLLER LİSTESİ

Sayfa

- Şekil 1. Anneye ilişkilendirilen ebeveynlik biçimi ve sınırdaki kişilik örüntüsü arasında erken dönem uyum bozucu şema alanlarının ve duygu düzenleme gücünün aracı rollerinin incelendiği model.....17
- Şekil 2. Babaya ilişkilendirilen ebeveynlik biçimi ve sınırdaki kişilik örüntüsü arasında erken dönem uyum bozucu şema alanlarının ve duygu düzenleme gücünün aracı rollerinin incelendiği model.....18
- Şekil 3. Anneye ilişkin algılanan koşullu/başarı odaklı ebeveynlik biçimi ile sınırdaki kişilik örüntüsü arasındaki ilişkide kopukluk ve yüksek standartlar şema alanları ile duygu düzenleme gücünün aracı rolü.....42
- Şekil 4. Anneye ilişkin algılanan sömürücü/istismar edici ebeveynlik biçimi ile sınırdaki kişilik örüntüsü arasındaki ilişkide kopukluk ve yüksek standartlar şema alanları ile duygu düzenleme gücünün aracı rolü.....43
- Şekil 5. Anneye ilişkin algılanan aşırı koruyucu/evhamlı ebeveynlik biçimi ile sınırdaki kişilik örüntüsü arasındaki ilişkide kopukluk ve yüksek standartlar şema alanları ile duygu düzenleme gücünün aracı rolü.....44
- Şekil 6. Babaya ilişkin algılanan sömürücü/istismar edici ebeveynlik biçimi ile sınırdaki kişilik örüntüsü arasındaki ilişkide kopukluk ve yüksek standartlar şema alanları ile duygu düzenleme gücünün aracı rolü.....46
- Şekil 7. Babaya ilişkin algılanan değişime kapalı/duyguları bastıran ebeveynlik biçimi ile sınırdaki kişilik örüntüsü arasındaki ilişkide kopukluk ve yüksek standartlar şema alanları ile duygu düzenleme gücünün aracı rolü.....47
- Şekil 8. Babaya ilişkin algılanan koşullu/başarı odaklı ebeveynlik biçimi ile sınırdaki kişilik örüntüsü arasındaki ilişkide kopukluk ve yüksek standartlar şema alanları ile duygu düzenleme gücünün aracı rolü.....49

Şekil 9. Babaya ilişkin algılanan aşırı izin veren/sınırsız ebeveynlik biçimi ile sınırdakişilik örüntüsü arasındaki ilişkide yüksek standartlar, zedelenmiş otonomi ve kopukluk şema alanları ile duygu düzenleme güçlüğü'nün aracı rolü.....50

1.BÖLÜM

GİRİŞ

1.1. Sınırdaki (Borderline) Kişilik Bozukluğu

Sınırdaki kişilik bozukluğu; erken yetişkinlik döneminde başlayan ve değişik bağlamlarda ortaya çıkan, kişilerarası ilişkilerinde, benlik algısında ve duygulanımda tutarsızlık ve belirgin dürtüsellik eşlik ettiği bir bozukluk olarak tanımlanmaktadır (Amerikan Psikiyatri Birliği, 2013). Sınırdaki kişilik örüntüsüne sahip bireyler düşüncelerinde, duygularında, davranışlarında, kişilerarası ilişkilerinde, benlik ve kimlik algılarında düzensizlikler göstermekte; tahmin edilemez davranışlar, intihar girişimleri, kendini yaralama veya madde kullanımı gibi yollarla kendileri ya da başkaları için kötü sonuçlar yaratabilecek dürtüsel davranışlar sergilemektedirler (Arntz ve van Genderen, 2014). Sınırdaki kişilik bozukluğu tanısı koyulabilmesi için erken yetişkinliğin başından itibaren birçok bağlamda kendini gösteren aşağıdaki 9 kriterden 5'inin ya da daha fazlasının varlığı gerekmektedir:

1. Bırakılıp gidilmesinden (gerçek ya da imgesel) kaçınmak için olmadık çabalar gösterme
2. İlişkide bulunulan kişileri idealleştirme ve değersizleştirme uçları arasında gelip giden, tutarsız ve gergin kişilerarası ilişkiler örüntüsü
3. Belirgin ve sürekli, tutarsız bir benlik algısı ya da kendilik duygusu
4. Kötü sonuçlar doğurabilecek en az 2 alanda dürtüsel davranışlar gösterme (örn. para harcama, cinsellik, madde kötüye kullanımı, güvensiz araba kullanma, tıknırcasına yeme)
5. Kendini öldürme ya da kendine zarar verme davranışları gösterme
6. Duygudurumda belirgin bir tepkisellik ve buna bağlı olarak duygulanımda tutarsızlık (örn. yoğun dönemsel disfori, kolay kızma ya da genellikle birkaç saat, ancak seyrek olarak birkaç günden daha uzun süren bunalı)
7. Sürekli olarak kendini boşlukta hissetme

8. Yoğun bir öfke duyma ve öfke duygusunu denetlemekte güçlük çekme

9. Zor altında kaldığında kuşkucu düşünceler taşıma ya da çözülme

DSM-5 (APA, 2013) kişilik patolojilerini kategorik sistem ile değerlendirmenin yanı sıra bireylerin kişilik işlevselliğindeki bozulma düzeyini dikkate alan boyutsal bir yaklaşımla da incelemektedir. Bu yaklaşımda psikiyatrik bozukluklar sürekli bir boyut olarak ele alınmaktadır ve her birey bu boyutun farklı bir noktasında yer almaktadır. Bu tarz yaklaşımlar kişilik patolojilerinin klinik olmayan örneklerle ile kişilik özellikleri ve kişilik işlevselliğinin bozulması bağlamında incelenmesine olanak tanımaktadır. Sınırdaki kişilik bozukluğu ile ilişkili kişilik özelliklerinin de tanı grupları haricinde gözlemlendiği bilinmektedir (Baer ve Sauer, 2011; Ryan ve Shean, 2007; Wilson ve ark., 2017; Zeigler-Hill ve Abraham, 2006). Bu nedenle mevcut çalışmada sınırdaki kişilik bozukluğu kategorik bir psikiyatrik tanı olarak değil, boyutsal düzlemde kişilerarası ilişkilere yön veren bir kişilik eğilimi olarak ele alınmıştır.

Sınırdaki kişilik örüntüsü bilişsel, duygusal, davranışsal ve kişilerarası belirtilere sahip karmaşık bir kavram olması nedeniyle bütüncül bir tedavi yaklaşımının sınırdaki kişilik özelliklerinin kuramsal açıklamasında ve klinik uygulamada daha etkili olacağı düşünülmektedir (Arntz ve van Genderen, 2014; Bernstein ve ark., 2007). Ek olarak, sınırdaki kişilik bozukluğunun etiolojisinde erken çocukluk öykülerinde bulunan fiziksel ve cinsel istismar, ihmal, düşmanca çatışmalar, bakım verenle ilişkinin kalitesi ve erken ebeveyn kaybı gibi yaşantıların önemli bir yer tuttuğu bilinmektedir (APA, 2013). Buradan yola çıkarak sınırdaki kişilik örüntüsüyle ilişkili olduğu düşünülen faktörlerin, erken dönem yaşantılara odaklanan ve kişilikle ilgili sorunların anlaşılmasında ve tedavi edilmesinde bütünleştirici bir yaklaşım benimseyen Şema Terapi Modeli çerçevesinde incelenmesinin alanyazına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

1.2. Şema Terapi Modeli

Young ve arkadaşları (1990) tarafından geliştirilen Şema Terapi Modeli çocukluk ve ergenlik dönemlerinde belirgin kökenleri bulunan ve değişimi zor görünen psikolojik sorunların, özellikle kişilik bozukluklarının altında yatan faktörlerin açıklanmasına ve tedavi edilmesine yönelik bir yaklaşımdır. Şema Terapi Modeli genel anlamda bilişsel-

davranışçı terapinin genişletilmiş hali olarak düşünülse de erken dönem yaşantılara, kişilerarası ve yaşantısal tekniklere, uyum bozucu baş etme biçimlerine, terapötik ilişkiye ve psikolojik belirtiler yerine tanılar üstü bir yaklaşım benimseyerek onların temelini oluşturan kişilik özelliklerine odaklanması bakımından bilişsel-davranışçı yaklaşımdan ayrılmaktadır (Young ve ark., 2003). Yenilikçi ve bütünleştirici bir model olan Şema Terapi, bilişsel-davranışçı kuramın yanında, Gestalt, bağlanma, nesne ilişkileri, yapısal ve psikodinamik terapi yaklaşımlarına ait farklı unsurlardan da beslenmektedir (Martin ve Young, 2010; Young ve ark., 2003).

1.2.1. Erken Dönem Uyum Bozucu Şemaların Özellikleri

Erken dönem uyum bozucu şemalar, çocukluk döneminde şekillenmeye başlayarak yaşam boyu gelişmeye devam eden, kişinin kendi ve ilişki içinde olduğu diğerleri hakkında geliştirdiği katı, değiştirilmesi zor, acı verici ve hayatta kalmaya yönelik bilişsel örüntüler şeklinde tanımlanmaktadır (Young ve ark., 2003).

Çocukluk ve ergenlik dönemlerinde tekrarlanmış zarar verici deneyimlere bağlı olarak gelişen şemalar her ne kadar yıkıcı etkilere sahip olsalar da kişilere rahat ve tanıdık bir dünya sunmaları sebebiyle erken dönemde içinde bulunulan ortama uyumu kolaylaştırmaları bakımından işlevseldirler. Bu nedenle, şemalar bilindik olmalarından kaynaklı tutarlılık ve kontrol hissi sağladığı için kişiler yetişkinlik dönemine geldiğinde kendilerini şemalarının tetiklendiği yaşam olaylarına yakın hissetmektedirler. Şemalarla ters düşen bir durum ya da olayla karşılaşıldığında ise, çeşitli baş etme becerileri kullanılarak bilişsel çarpıtmalar yapılmaktadır ve edinilen bilgi şemalarla uyumlu hale getirilmektedir. Böylece, şemalar kendilerini sürdürmeye devam etmekte ve değişime karşı dirençli bir hale gelmektedir (Carr ve Francis, 2010; Young ve Klosko, 1994; Young ve ark., 2003).

Şemaların yaygınlık ve şiddet düzeyleri kişiden kişiye değişiklik göstermektedir. Kişi çocukluk döneminde bir şemayla ilgili deneyimlere ne kadar sık ve şiddetli maruz bırakılırsa; yaşamının ilerleyen dönemlerinde o şemanın yoğunluğunu ve etkisini de o kadar fazla hissetmesi beklenmektedir (Young ve ark., 2003).

Yetişkinlik döneminde işlevsel olmayan ve uyum bozucu hale gelen şemalar bireylerin benlik algılarına ve kişilerarası ilişkilerine ciddi bir şekilde zarar vererek çeşitli psikolojik bozuklukların temelini oluşturmaktadır (Young ve ark., 2003). İlgili alanyazın incelendiğinde erken dönem uyum bozucu şemaların kişilik bozukluklarıyla oldukça ilişkili olduğu görülmektedir (Arntz ve ark., 2005; Jovev ve Jackson, 2004; Nordahl ve ark., 2005; Petrocelli ve ark., 2001). İşlevsel olmayan uyum bozucu şemaların kişilik bozukluklarının yanı sıra depresyon (Muris, 2006; Orue ve ark., 2014), bağlanma problemleri (Roelofs ve ark.; 2011; Roelofs ve ark., 2013), yeme bozuklukları (Sheffield ve ark., 2009), travma sonrası stres belirtileri (Karatzias ve ark., 2016) ve kaygı bozuklukları (Koerner ve ark., 2015) gibi psikopatolojilerin gelişiminde de önemli bir rol oynadığı görülmektedir.

1.2.2. Erken Dönem Uyum Bozucu Şemaların Temeli

Şemaların oluşmasında çocukluk döneminde karşılanmamış duygusal ihtiyaçların etkili olduğu öne sürülerek bireylerin sağlıklı ve uyumlu bir şekilde gelişebilmesi için erken dönemde karşılanması gereken beş temel ve evrensel duygusal ihtiyaçtan söz edilmektedir. Bu ihtiyaçlar, diğerlerine güvenli bağlanma (güven, istikrar, bakım ve kabul); özerklik, yeterlilik ve kimlik algısı; duyguları ve ihtiyaçları ifade etme özgürlüğü; kendiliğindenlik (spontan olma) ve oyun; gerçekçi sınırlar ve özdenetim olarak ifade edilmektedir. Şema Terapi Modeli'nde bilişsel, duygusal ve kişilerarası yöntemler aracılığıyla erken dönem uyum bozucu şemalara odaklanılarak bireylerin temel duygusal ihtiyaçlarını karşılayabilmeleri için uyumlu yollar bulmaları hedeflenmektedir (Young ve Klosko, 1994; Young ve ark., 2003).

Temel duygusal ihtiyaçların karşılanamamasında kişinin erken dönem yaşam deneyimleri önemli bir rol oynamaktadır (Rafaeli ve ark., 2011; Young ve ark., 2003). Şemalar genellikle çocukluk ve ergenlik dönemleri boyunca şekillenmeye başladığı için ebeveynlerle gerçekleşen etkileşimler Şema Terapi'de oldukça önemli bir yerde durmaktadır. Bu nedenle yetişkinlik dönemine geldiğinde kişi, şemalarının tetiklendiği durumlarla karşılaştığında sıklıkla çocukluk döneminde aile üyeleriyle yaşadığı olumsuz yaşantıları tekrar deneyimlemektedir (Young ve ark., 2003). Şema Terapi Modeli çerçevesinde, şemaların kökeninde yatan 4 temel erken dönem yaşantısından söz edilmektedir. Bunlardan ilki, çocuğun sevgi, anlayış ya da istikrar gibi en temel

gereksinimlerinin karşılanması engellenmesidir. İkincisi, çocuğun güvenlik ihtiyacının göz ardı edilerek fiziksel ya da duygusal olarak zarar gördüğü yaşantılara karşılık gelen travmatize edilme ya da kurbanlaştırılmadır. Üçüncü yaşantı tipi ise çocuğun ebeveynlerinden ihtiyacı olandan daha fazlasını aldığı, aşırı özgür bırakıldığı ya da tersine aşırı korunduğu zamanlarda görülmektedir. Bu durum, çocuğun kendine gerçekçi sınırlar koyması, özerklik ve otonomi kazanması gibi temel ihtiyaçlarını karşılayamamasına sebep olmaktadır. Sonuncusu, çocuğun çevresindeki onun için önemli olan diğerleri ile özdeşim kurması ve seçici olarak o kişileri içselleştirmesidir. Çocuk, ebeveynini model alarak belirli durumlar karşısında verdiği tepkileri, duyguları, davranışları içselleştirerek daha sonra benzer durumlarda benzer tepkiler verebilmektedir (Young ve ark., 2003).

1.2.3. Şema Alanları ve Erken Dönem Uyum Bozucu Şemalar

Young ve arkadaşları (2003) erken dönemde karşılanmayan temel duygusal ihtiyaçları temsil eden 18 tane erken dönem uyum bozucu şemayı beş şema alanı altında toplamıştır. Şema alanları ve bu alanlara ait şema boyutları; *kopukluk ve reddedilme* (terk edilme/istikrarsızlık, güvensizlik/suistimal edilme, yabancılaşma/sosyal izolasyon, duygusal yoksunluk, kusurluluk/utanç), *zedelenmiş otonomi* (bağımlılık/yetersizlik, hastalıklar veya tehditlere karşı dayanıksızlık, iç içe geçme/gelişmemiş benlik, başarısızlık), *zedelenmiş sınırlar* (hak görme/büyüklik, yetersiz özdenetim), *başkaları yönelimlilik* (boyun eğicilik, kendini feda, onay arayıcılık), *aşırı duyarlılık ve baskılanma* (karamsarlık, duygusal baskılama, yüksek standartlar/aşırı eleştiricilik, cezalandırılma) şeklinde ifade edilmektedir. Bu şema alanları ve ilişkili erken dönem uyum bozucu şemalar aşağıdaki şekilde açıklanmaktadır:

Kopukluk ve Reddedilmişlik: Bu alandaki şemalara sahip kişiler güvenlik, koruma, istikrar, sevgi, saygı, bakım, empati, duyguların aktarılması ve ait hissetme gibi temel ihtiyaçlarının diğer insanlar tarafından karşılanmayacağına inanmaktadırlar. Bu sebeple diğerleri ile güvenli ve tatmin edici bağlanma örüntüleri oluşturamazlar. Bu kişilerin aile kökenlerine bakıldığında, genellikle tutarsız, kötüye kullanan, soğuk, reddedici ve dış dünyadan kopuk ebeveynlere sahip oldukları görülmektedir. Diğer şema alanlarıyla karşılaştırıldığında genellikle bu alana ilişkin şemaları olan kişilerin daha travmatik çocukluk öyküleri bulunmaktadır. Bu kişiler yetişkinlik dönemlerine geldiklerinde kendilerine zarar verici ilişkileri devam ettirme ya da bütünüyle yakın ilişkilerden kaçınma

eğilimi göstermektedirler (Young ve ark., 2003). Bu alandaki şemalar aşağıda listelenmiştir;

Terk Edilme/İstikrarsızlık: Bu şemaya sahip bireyler önem verdikleri insanların güvenilmez, tutarsız, istikrarsız ve tahmin edilemez olduklarına; yakında öleceklerine ya da daha iyi birisinden yana olup kendilerini terk edeceklerine inandıkları için bağ kurma ve duygusal destek gibi ihtiyaçlarının diğerleri tarafından karşılanamayacağını düşünmektedirler.

Güvensizlik/Suistimal Edilme: Bu şemaya sahip kişiler diğer insanların fırsat verildiği durumlarda kendilerine zarar vereceklerine; kendilerini istismar edeceklerine; herhangi bir zaaflarından yararlanacaklarına; onları küçük düşüreceklerine ya da kendilerine yalan söyleyeceklerine inanmaktadırlar.

Duygusal Yoksunluk: Bu şemaya sahip bireyler duygusal bağlantı kurma isteklerinin yeterince tatmin edilemeyeceği inancına sahiptirler. Duygusal yoksunluk; ilgi (şefkat ve önemsenme), empati (anlaşılma, dinlenme ve kendini açma) ve korunma yoksunluğu (diğer önemli kişilerin koruması ve yönlendirmesi) olmak üzere üç boyutta kendini gösterebilmektedir.

Kusurluluk/Utanç: Bu şemaya sahip kişiler kendilerini kusurlu, kötü, aşağı, istenmeyen ya da değersiz olarak görmektedirler. Bireylerin kendilerine dair algıladıkları kişisel (bencillik, öfke, kabul edilemez cinsel arzular) ya da genel (itici fiziksel görünüş, sosyal beceriksizlik) kusurlar utanç duygusunu da içermektedir.

Sosyal İzolasyon/Yabancılaşma: Bu şemaya sahip bireyler kendilerinin diğer insanlardan farklı olduklarını, aileleri dışında herhangi bir gruba ya da topluluğa ait olmadıklarını ve dünyanın geri kalanından izole olduklarını hissetmektedirler.

Zedelenmiş Otonomi: Bu alandaki şemalara sahip kişilerin kendileri ve dünya ile ilgili beklentileri ebeveyn figürlerinden kendini ayırabilme ve onlardan bağımsız hareket edebilme becerileriyle uyuşmamaktadır. İlgili şema alanındaki bireyler; genellikle çocuğa aşırı korumacı yaklaşan, çocukla iç içe geçen ve çocuğun bir birey olarak kendilerinden ayrışabilmesine izin vermeyen aile ortamlarından gelebildikleri gibi tam tersi şekilde

bakım verme ve çocuğu yönlendirme konularında yetersiz kalan ailelerden de gelebilmektedirler (Young ve ark., 2003).

Bağımlılık/Yetersizlik: Bu Şemaya sahip kişiler, doğru karar verme, yeni görevleri halletme ve problem çözmeye gibi günlük hayatın sorumluluklarını başkalarının yardımı olmaksızın kendi kendilerine yerine getirebilme konusunda güvensiz ve çaresiz hissetmektedirler.

Hastalıklar/Tehditler Karşısında Dayanıksızlık: Bu Şemaya sahip bireyler her an ortaya çıkabilecek bir felakete karşı karŐıya kalacakları ve onunla baş edemeyecekleri beklentisine sahiptirler. Bu korkular tıbbi, mali, adli, duygusal veya çevresel felaketlere yönelik olabilmektedir.

İç İçe Geçme/Gelişmemiş Benlik: Bu Şemaya sahip kişiler bireyselleşme ve sosyal geliŐimlerini engelleyecek düzeyde hayatlarındaki diğer önemli kişilerle (genellikle ebeveyn figürleri ya da partner) aşırı bir duygusal bağlanmaya veya yakınlığa sahiptirler. İlgili Şema alanındaki bireyler bu kişiler olmadan mutlu olamayacaklarına ve yaşamlarını sürdüremeyeceklerine inanmaktadırlar.

Başarisızlık: Bu Şemaya sahip bireyler okul, iş ve spor gibi başarı göstermeleri gereken alanlarda diğer insanlara göre daha yetersiz olduklarına ve önlenemez Şekilde başarısız olacaklarına inanmaktadırlar.

Zedelenmiş Sınırlar: Bu alandaki Şemalara sahip kişiler yeterli içsel sınırlar ve öz disiplin geliŐtirmemişlerdir. Kendilerini disiplin etme, başkalarının haklarına saygı gösterme, iŐbirliğine açık olma, verilen sözleri yerine getirme ve hedef odaklı davranma konusunda zorluk yaşamaktadırlar. Bu kişilerin aile kökenlerine bakıldığında genellikle sınır koyma ve disiplin konularında aşırı hoŐgörölü ve izin verici ailelerden geldikleri aynı zamanda yönlendirmenin de çok az olduğu görölmektedir (Young ve ark., 2003).

Hak görme/Büyüklük: Bu Şemaya sahip bireyler, diğer insanlardan kendilerini daha ayrıcalıklı hissederek özel haklara sahip olduklarına inanmaktadırlar. Empatiden yoksun, aşırı talepkar ve baskın bir tutum sergileyerek diğerlerini kontrol etme eğilimi gösterirler.

Yetersiz Özdenetim: Bu şemaya sahip kişiler kendilerini kontrol etme ve hedefleri doğrultusunda hareket etme konularında yeterli bir özdenetim sağlayamamaktadırlar. Aynı zamanda herhangi bir engellenmeye karşı düşük tolerans sergilemektedirler.

Diğeri Yönelimlilik: Bu alandaki şemalara sahip kişiler diğeri insanların sevgisini ve onayını kazanmak, duygusal bağları sürdürebilmek ve olumsuz tepkiler almamak için diğerilerinin duygularına, tepkilerine ve isteklerine aşırı bir şekilde odaklanmaktadır. Kendi ihtiyaçlarını geri plana atarak diğeri insanların ihtiyaçlarını karşılamaya öncelik verdikleri için duygularına ve isteklerine karşı düşük bir farkındalığa sahiptirler. İlgili şema alanındaki bireyler koşullu sevgi, saygı ve kabul ortamının görüldüğü ailelerde büyümüşlerdir ve ebeveynlerinden sevgi ve kabul görebilmek adına kişiliğinin önemli yönlerini baskılamayı öğrenmişlerdir (Young ve ark., 2003).

Boyun Eğicilik: Bu şemaya sahip bireyler terk edilmemek, tepki almamak ve karşı tarafın öfkesinden kaçınmak amacıyla kendi arzularını, duygu ve düşüncelerini bastırarak kontrolü diğeri insanlara verme eğilimi içindedirler. Aynı zamanda başkalarının kendilerinin duygu ve isteklerini önemsemeyeceği düşüncelerine de sahiptirler. Boyun eğicilik şeması olan kişilerde çeşitli pasif-agresif davranışlar, kontrolsüz öfke patlamaları, psikosomatik yakınmalar gibi uyum bozucu belirtiler ortaya çıkabilmektedir.

Kendini Feda: Bu şemaya sahip kişiler kendi mutluluklarından vazgeçmeyi göze alarak tamamen gönüllü bir şekilde başkalarının ihtiyaçlarını karşılamaya odaklanmaktadır. Bunu yapma sebepleri; öz-saygı kazanmak, ihtiyaç duydukları kişilerle duygusal bağlantı kurmaya devam etmek, suçluluktan kurtulmak ya da diğeri insanlara acı verici davranışlardan kaçınmaktır. Bununla birlikte bazı zamanlarda ilgi gösterdiği kişiler tarafından kendi ihtiyaçlarının yeterince karşılanmadığını hissederek onlara karşı kırgınlık duyup hayal kırıklığı yaşayabilmektedirler.

Onay Arayıcılık: Bu şemaya sahip bireyler gerçekçi bir kendilik algısı oluşturmak yerine başkalarının onay, kabul ve ilgisini kazanmaya ve onlara uyumlu davranmaya aşırı önem vermektedirler. Bu sebeple sosyal statü, zenginlik, dış görünüm veya başarıya yönelik yoğun uğraşları bulunmaktadır.

Aşırı Tetikte Olma ve Bastırılmışlık: Bu alandaki şemalara sahip kişiler içselleştirdikleri katı kurallara ve beklentilere uymak adına duygu ve dürtülerini bastırarak kendini ifade etme, rahatlama, sağlık ve yakın ilişkiler kurma gibi ihtiyaçlarından ödün vermektedirler. Bu kişiler tetikte ve dikkatli olmazlarsa yaşamlarının dağılacaklarını düşündükleri için sürekli karamsarlık, korku ve endişe duygusu içerisine girmektedirler. Bu şemalar genellikle katı kuralların olduğu, oyun ve mutluluğun göz ardı edildiği, acımasız, talepkar, mükemmeliyetçi, cezalandırıcı ya da duyguların ifade edilmesine izin verilmeyen aile ortamlarında oluşmaktadır (Young ve ark., 2003).

Karamsarlık/Kötümserlik: Bu şemaya sahip bireyler, genellikle hayatın olumsuz yönlerine odaklanarak olumlu yönlerini göz ardı etmektedirler. Hata yapmaktan korktukları için endişe, kararsızlık ve tedirginlik içerisindedirler. Ayrıca maddi durum, kişilerarası ilişkiler ve meslek yaşamı gibi alanlarda her şeyin bozulacağına dair abartılı bir beklentileri bulunmaktadır.

Duygusal Bastırma: Bu şemaya sahip kişiler başkaları tarafından eleştirilmekten ve dürtülerinin kontrolünü kaybetmekten kaçınmak amacıyla kendiliğinden oluşan davranışlarını, ihtiyaçlarını, öfkelerini, kırgınlıklarını ve olumlu duygularını ifade etmek yerine bastırmaktadırlar. Mantığa vurgu yaparken duygularını göz ardı etme eğilimi içindedirler.

Yüksek Standartlar/Aşırı Eleştirelilik: Bu şemaya sahip bireyler genellikle eleştiri ve utançtan kaçınmak amacıyla ve içselleştirdikleri yüksek standartları karşılayabilmek adına sürekli bir uğraş halindedirler ve bunu yaparken de kendilerine ve başkalarına karşı aşırı eleştirel bir tutum göstermektedirler. Şema genelde performans düzeyini küçümseme, hatalara aşırı dikkat etme, gerçekçi olmayan ahlaki kurallar ve zaman ve verimlilik konularına dair kaygıyı içermektedir.

Cezalandırıcılık: Bu şemaya sahip kişiler beklentilerinin karşılanmaması veya yapılan hatalar karşısında diğer insanlara ve kendilerine karşı hoşgörüsüz ve öfkeli olma eğilimindedirler. Hata yapıldığını düşündükleri durumlarda kendileri dahil herkesin sert bir biçimde cezalandırılması gerektiğine inandıkları için affedici bir tutum sergileme konusunda isteksizdirler.

1.3. Algılanan Ebeveynlik Biçimleri

Şema Terapi'ye göre çocukluk döneminde maruz kalınan olumsuz deneyimler kişinin yetişkinlik dönemindeki ilişki ve yaşam biçimini etkilemektedir. Young ve arkadaşları (2003) erken dönem uyum bozucu şemaların bireyin çocukluk döneminde temel duygusal ihtiyaçlarının birincil bakım verenleri tarafından karşılanmamasının bir sonucu olarak geliştiği üzerinde durmaktadır. Çocuklukta karşılanması gereken bazı evrensel temel duygusal ihtiyaçlar diğerlerine güvenli bağlanma, özerklik, yetkinlik ve kimlik algısı, duyguların ve ihtiyaçların ifade edilmesi, kendiliğinden olma ve oyun şeklinde ifade edilmektedir. Buradan yola çıkarak, çocukluk döneminde aileye ilişkin oluşturulan temsiller dünyaya ilişkin temsillerin de temelini oluşturduğu için özellikle erken yaşam dönemlerinde ebeveynlerle kurulan ilişki ve yaşantıların bireylerin psikolojik olarak sağlıklı ve uyumlu olarak gelişebilmesinde büyük önem taşıdığı düşünülmektedir (Soygüt ve Çakır, 2009; Young ve ark., 2003).

Şema Terapi'de erken dönem uyum bozucu şemaların temelini oluşturduğu düşünülen algılanan ebeveynlik biçimleri; Kuralcı/Kalıplayıcı, Küçümseyici/Kusur Bulucu, Duygusal Bakımdan Yoksun Bırakıcı, Sömürücü/İstismar Edici, Aşırı Koruyucu/Evhamlı, Koşullu/Başarı Odaklı, Aşırı İzin Veren/Sınırsız, Kötümser/Endişeli, Cezalandırıcı, Değişime Kapalı/Duygularını Bastıran boyutlarıyla gösterilmektedir (Soygüt ve ark., 2008).

1.4. Şema Terapi Modeli ve Sınırdaki (Borderline) Kişilik Örüntüsü

1.4.1. Erken Dönem Uyum Bozucu Şemalar ve Sınırdaki (Borderline) Kişilik Örüntüsü

Şema Terapi çerçevesinde ele alınan çalışmalar incelendiğinde sınırdaki kişilik bozukluğunda çok sayıda erken dönem uyum bozucu şemanın bir arada bulunabileceği sonucuna varılmaktadır. Jojev ve Jackson (2004) sınırdaki kişilik bozukluğunun bağımlılık/başarısızlık, kusurluluk/utanç ve terk edilme/istikrarsızlık şemaları ile daha fazla ilişkili olduğu sonucuna varmıştır. Bunun yanında, cezaevinde bulunan ve sınırdaki kişilik bozukluğu tanısı alan bireylerin şemalarını inceleyen bir çalışmada bu kişilerin kopukluk ve reddedilmişlik, zedelenmiş otonomi, zedelenmiş sınırlar, aşırı tetikte olma ve

bastırılmışlık şema alanlarından daha yüksek puanlar aldıkları görülmüştür (Gilbert ve Daffern, 2013). Beck ve arkadaşları (2004) sınırdaki kişilik bozukluğunda yalnızlık, bağımlılık, duygusal yoksunluk, boşluk duygusu, kontrolden yoksun olma, kusurlu olma, kişilerarası ilişkilerde sorun yaşama ve kırılabilirlik özelliklerinin diğer kişilik bozukluklarına göre oldukça sık görüldüğünü ve bu kişilik özelliklerinin ayrılma, dışlanma/reddedilme, zedelenmiş otonomi şema alanlarıyla ilişkili olduğunu belirtmiştir. Arntz ve arkadaşları (1999) sınırdaki kişilik bozukluğu tanısı alan bireylerin temel çabaları terk edilmekten kaçınmak olduğu için terk edilme/istikrarsızlık şemasının sınırdaki kişilik bozukluğuna sahip bireylerde baskın şema olduğunu ifade etmektedir. Leppanen ve arkadaşları (2016) tarafından yürütülen araştırmada sınırdaki kişilik bozukluğu tanısı alan bireylerde sağlıklı grupla karşılaştırıldığında onay arayıcılık ve kendini feda dışındaki tüm şema boyutlarında anlamlı bir farklılaşma olduğu dikkat çekmektedir. Nordahl ve arkadaşları (2005) ayrılma ve reddedilme şema alanı ile zedelenmiş otonomi şema alanının anlamlı bir şekilde bu bozukluk ile ilişkili olduğunu söylemektedir. Young ve arkadaşları (2003) ise yoğunlukla terk edilme, güvensizlik/kötüye kullanılma, duygusal yoksunluk, kusurluluk/utanç, yetersiz öz denetim/öz disiplin, boyun eğcilik ve cezalandırılma olmak üzere hemen hemen 18 şemanın hepsinin sınırdaki kişilik bozukluğunda görülebileceğini belirtmişlerdir.

Alanyazında yer alan çalışmalar sınırdaki kişilik bozukluğuyla ilişkili belirli erken dönem uyum bozucu şema alanlarının varlığına işaret etmesine rağmen bu bilgiyle çelişen çalışmalar da mevcuttur. Lawrence ve arkadaşları (2011) sınırdaki kişilik bozukluğuna sahip bireylerde şema profiline oldukça heterojen çıkması nedeniyle bozuklukla ilişkili olan belirleyici şemaların olmadığını ve benzer şema örüntüleri ile diğer tanı gruplarında da karşılaşılabileceğini vurgulamıştır. Erken dönem uyum bozucu şemalar ve sınırdaki kişilik bozukluğu arasındaki ilişkiyi inceleyen çok sayıda çalışma olmasına rağmen elde edilen bulguların farklılıklar ortaya koyması daha net bilgilere ulaşılabilmesi için yeni araştırmalara ihtiyaç duyulduğunu göstermektedir. Ek olarak, alanyazında sınırdaki kişilik bozukluğu özellikleri ve erken dönem uyum bozucu şemalar arasındaki ilişkileri değerlendiren çalışmaların genellikle tanı gruplarına odaklandığı fark edilmektedir. Bu nedenle, klinik olmayan örnekleme daha büyük sayıyla yapılacak bir çalışmanın sınırdaki kişilik örüntüsüyle ilişkili faktörlerin açıklanmasında ilgili alanyazına önemli bulgular kazandırabileceği sonucuna varılmaktadır.

1.4.2. Algılanan Ebeveynlik Biçimleri ve Sınırdaki (Borderline) Kişilik Örüntüsü

Erken dönem yaşantıların kişilik bozuklukları üzerindeki etkisini inceleyen çalışmalar bağlanma figürleri ile kurulan ilişkilerin üzerinde durmaktadır (Reiner ve Spangler, 2013; Shaver ve Brennan, 1992; Shorey ve Snyder, 2006; Wilkinson ve Walford, 2001). Şema Terapi'nin temelinde ise algılanan ebeveynlik biçimlerinin erken dönem uyum bozucu şema alanlarını yordadığı ve bu şema alanlarının da algılanan ebeveynlik biçimleri ve psikolojik belirtiler arasındaki ilişkide aracı rol oynadığı yer almaktadır (Soygüt ve Çakır, 2009).

Kişilik bozukluklarına sahip bireylerin algılanan ebeveynlik biçimlerinin incelendiği bir araştırmada reddedici ve aşırı koruyuculuk içeren olumsuz ebeveyn davranışları ile kişilik bozukluğu belirtileri arasında anlamlı düzeyde bir ilişki bulunduğu görülmektedir (Cheng ve ark., 2011). Bununla birlikte, Johnson ve arkadaşları (2006) tarafından yürütülen bir çalışmada ise cezalandırıcı ve tutarsız ebeveyn davranışları sınırdaki, paranoid, pasif-agresif ve şizotipal kişilik bozukluğu riski ile ilişkili bulunmuştur. Thimm (2010) çalışmasında özellikle ebeveyn red algısı ile B kümesi kişilik bozuklukları arasındaki ilişkide erken dönem uyum bozucu şemaların aracı rol oynadığını ortaya koymaktadır. Ebeveynlik biçimlerinin psikolojik belirtiler üzerindeki etkisinin araştırıldığı bir başka çalışmada ise annenin Kuralcı/Kalıplıyıcı, Küçümseyici/Kusur Bulucu ve Kötümser/Endişeli algılanmasının; babanın Kuralcı/Kalıplıyıcı, Küçümseyici/Kusur Bulucu, Duygusal Bakımdan Yoksun Bırakıcı, Kötümser/Endişeli algılanmasının ileride kişinin psikolojik belirtiler gösterme ihtimalini artırdığı sonucuna ulaşılmıştır (Soygüt ve Çakır, 2009).

İhmal ve istismar içeren çocukluk çağı yaşantılarının diğer kişilik bozukluklarına göre en yaygın ve tutarlı şekilde sınırdaki kişilik bozukluğu ile ilişkili olduğu öne sürülmektedir (Lobbestael ve ark., 2005). Sınırdaki kişilik bozukluğu tanı grubundaki bireyler ve ebeveynleri arasındaki duygusal bağları incelemek için yürütülen bir çalışmada ihmal, duygusal terk etme, destek ve koruma eksikliğinin sebep olduğu kırılabilir ebeveyn-çocuk bağlarının varlığına dikkat çekilmektedir (Jordao ve Ramires, 2010). Geçmişe yönelik ebeveyn biçimlerini inceleyen bir çalışmada ise cezalandırıcı ve düşük sıcaklık ile karakterize ebeveyn davranışlarının çocuklardaki sınırdaki kişilik bozukluğu riskini arttırdığı öne sürülmüştür (Stepp ve ark., 2014). Young ve arkadaşları (2003) erken dönemde

yaşanan cinsel ya da fiziksel istismarın sınırda kişilik örüntüsünde de görülen dayanıksızlık ve güvensizlik şemalarının gelişimine yol açabileceğini belirtmiştir. Aynı çalışmada duygusal bastırma ve sosyal izolasyon şemalarının ortaya çıkışında, ebeveyn yoksunluğuna bağlı olarak değersizlikle ve kayıpla ilgili alanların tetiklenmesinin etkili olabileceği üzerinde durulmuştur. Specht ve arkadaşları (2009) kopukluk, reddedilme ve gevşemiş sınırların hakim olduğu ebeveyn biçimlerinin de sınırda kişilik bozukluğu şiddeti için belirleyici bir faktör olduğunu ileri sürmektedirler. Bununla birlikte ilgili çalışmada çocukluk çağında anne ve baba tarafından olumsuz davranışlara maruz kalma ile sınırda kişilik bozukluğu arasındaki ilişkide ayrılma/reddedilme ve zedelenmiş sınır şema alanlarının aracı rol üstlenebileceği de belirtilmektedir.

İlgili çalışmalar olumsuz ebeveynlik biçimlerinin sınırda kişilik bozukluğu geliştirmek için bir risk faktörü olduğunu desteklese de çocukluk çağı kötü muamele, algılanan ebeveyn biçimleri ve sınırda kişilik bozukluğu arasındaki ilişkiyi inceleyen başka bir araştırmada diğer yürütülen çalışmaların aksine ebeveyn biçimleri ve sınırda kişilik bozukluğu arasında herhangi bir ilişki bulunmamıştır (Hernandez ve ark., 2012). Çelişkili sonuçların yanı sıra erken dönem uyum bozucu şemalar, algılanan ebeveynlik tutumları ve sınırda kişilik özellikleri arasındaki ilişkiyi birlikte inceleyen çalışmalara nadiren rastlanmaktadır. Elde edilen bulguların ise kısıtlı sayıda olan tanı grubundaki bireylerden toplandığı görülmektedir (Lobbestael ve ark., 2005; Jordao ve Ramires, 2010; Specht ve ark., 2009; Hernandez ve ark., 2012). Buradan yola çıkarak, ebeveynlik biçimleri ve sınırda kişilik özellikleri arasındaki ilişkide erken dönem uyum bozucu şemaların aracı rolünün klinik olmayan bir örneklem ile çalışılması planlanmaktadır.

1.5. Duygu Düzenleme Becerisi

Duygular karar verme, hedefe yönelik davranışta bulunma, epizodik hafızayı güçlendirme, dikkati yönlendirme ve kişilerarası ilişkiler gibi süreçlerde bireyin işlevselliğini etkileyen önemli bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır. Ancak duygular bağlama uygun olmama, çok uzun sürme veya çok yoğun deneyimlenme gibi durumlarda uyum bozucu bir işleve de sahip olabilmektedir. Bu durumlarda kişilerin olumlu veya olumsuz duygu deneyimlerini fizyolojik, davranışsal veya bilişsel süreçler aracılığıyla kontrol etmeleri ve düzenlemeleri gerekmektedir (Thompson, 1994; Werner ve Gross, 2010).

Bireylerin hangi duyguları ne zaman ve ne şekilde deneyimleyeceklerini ve bu duyguları nasıl dışa vuracaklarını belirleyen süreçler duygu düzenleme kavramıyla açıklanmaktadır (Gross, 1998). Gross (2014) duygu düzenlemenin hem olumlu hem olumsuz duygular üzerinde otomatik ya da kontrollü, bilinçli ya da bilinçsiz bir düzeyde gerçekleşebileceğini ve kullanılan stratejinin işlevselliğinin ortama göre değişiklik gösterebileceğini ifade etmektedir. Duygu düzenleme; kişinin hedeflerine ulaşabilmesi için duygusal tepkilerini gözden geçirmesinden, değerlendirme yapmasından ve değişim sağlamasından sorumlu olan içsel (bir kişinin kendi duygularını düzenlemesi) ve dışsal (bir kişinin başka birinin duygularını düzenlemesi) süreçlerden oluşmaktadır (Thompson, 1994). İçsel ve dışsal süreçler farklı amaç, neden ve stratejilerden oluşmasına rağmen bazı zamanlarda ikisi birlikte de kullanılabilir (Gross, 2014). Alanyazında, içsel duygu düzenleme daha çok yetişkinler üzerinde çalışılırken; dışsal duygu düzenlemenin çocuklar üzerinde çalışıldığı görülmektedir (Gross, 2014; Werner ve Gross, 2010).

Gross'un (1998) Süreç Modeli'ne göre bireylerin duygu deneyimlerini düzenlerken kullandıkları stratejiler öncül-odaklı (antecedent-focused) ve tepki odaklı (response-focused) olmak üzere iki ana gruba ayrılmaktadır. Öncül-odaklı duygu düzenleme stratejileri duygusal tepki tamamen aktive olmadan, kişilerin davranışları ve fizyolojik tepkileri değişmeden önce kullanılmaktadır. Tepki odaklı duygu düzenleme stratejileri ise duygusal tepki ortaya çıktıktan sonra yapılanları ifade etmektedir (Gross ve John, 2003). Öncül-odaklı duygu düzenleme; durum seçme (situation selection), durumu değiştirme (situation modification), dikkatte yayılma (attentional deployment) ve bilişsel değişim (cognitive change) olmak üzere 4 farklı stratejiden oluşmaktadır. Durum seçme; duygu deneyimlerinin yaşanma ihtimali olan belirli yerlere, kişilere ve nesnelere yaklaşılmasını ya da bunlardan uzaklaşılmasını ifade etmektedir. Durumu değiştirme; duygu ortaya çıkmadan önce beklenen duyguya neden olabilecek durumu doğrudan değiştirmeye yönelik çabaları tanımlamaktadır. Dikkatte yayılma; bireyin duygularını düzenlemek amacıyla tüm dikkatini çevresindeki belirli bir noktaya yönlendirmesidir. Bilişsel değişim; duygusal tepkiyi değiştirmek amacıyla içinde yer alınan duruma verilen anlamın veya önemin yeniden değerlendirilmesidir. Tepki odaklı duygu düzenleme ise tepki modülasyonu stratejisinden oluşmaktadır ve duygunun ifade edilişindeki artmayı ya da azalmayı etkileyerek fizyolojik ve davranışsal tepkiyi doğrudan değiştirmeyi ifade etmektedir (Gross, 1998).

1.5.1. Duygu Düzenleme Güçlüğü

Duyguların uyum bozucu bir Şekilde düzenlendiği durumlarda duygu düzenleme güçlüğü ortaya çıkmaktadır. Gratz ve Roemer (2004), duygu düzenleme güçlüğü kavramını; (1) duyguların fark edilmesi (2) duyguların anlaşılması, (3) duyguların kabul edilmesi, (4) duruma uygun duygusal düzenleme stratejilerinin kullanılması, (5) olumsuz duygular yaşanırken dürtülerin kontrol edilmesi ve (6) olumsuz duygular yaşanırken hedef odaklı davranışların gerçekleŐtirilmesi becerilerinden herhangi birinin veya hiçbirinin mevcut olmaması Şeklinde tanımlamaktadır. Paivio ve Laurent (2001) ise duygu düzenlemede görülen güçlüklerin duyguyu düzenleyememe (underregulation) ve aşırı düzenleme (overregulation) aracılığıyla iki yönlü olarak ortaya çıkabileceğini ifade etmektedirler. Dürtüsel davranışları kontrol etmede zorluk ile ilişkili olan duyguyu düzenleyememe duyguların çok yoğun bir Şekilde deneyimlendiği durumlarda düzenlemede güçlüklerin görülmesi Şeklinde açıklanırken; aşırı düzenleme duygunun deneyimlenmesi istenmediği için duyguların fark edilmesi, anlaşılması ve dışa vurulması becerilerindeki sınırlılıkla ilişkili olarak aşırı bir Şekilde duygu kontrolünün yapılması Şeklinde açıklanmaktadır (Paivio ve Laurent, 2001).

Duygu düzenlemede görülen güçlükler bireylerin işlevselliğini etkilediği ve kişilerarası ilişkilerinde problem yaŐamasına sebep olduğu için kişilerin yaşam kaliteleri de olumsuz bir Şekilde etkilenmektedir (Gross ve Munoz, 1995). Yapılan araŐtırmalar incelendiğinde birçok psikolojik bozukluğun ortak noktalarından birinin duygu düzenleme güçlüğü olduğu bunun yanında duygu düzenleme güçlüğünün psikopatolojinin gelişiminde, devam etmesinde ve tedavi sürecinde önemli bir rol oynadığı dikkat çekmektedir (Cole ve Michel, 1994; Dvir ve ark., 2014; Kring ve Werner, 2004). Örneğin, duygu düzenleme güçlüğünün depresyon ve kaygı bozuklukları (Berking ve ark., 2014; Campbell-Sills ve Barlow, 2007; Mennin ve Farach, 2007), travma sonrası stres bozukluğu (O'Bryan ve ark., 2015; Tull ve ark., 2007), madde kullanımı (Trip ve ark., 2015; Wilens ve ark., 2013) ve yeme bozuklukları (Brockmeyer ve ark., 2014; Monell ve ark., 2020) gibi çeşitli psikolojik bozukluklarla ilişkisi bulunmaktadır. Bunun yanında, duyguların erken dönemdeki kökenlerinin bulunması, duygulara yönelik farkındalığın artırılması ve ortama uygun bir Şekilde ifade edilmesi birçok terapi yöneliminde tedavi hedefi olarak ele alınmaktadır (Cole ve ark., 1994).

Çocukluk yıllarında yaşanan olumsuz deneyimler ve temel duygusal ihtiyaçların karşılanamaması yalnızca erken dönem uyum bozucu şemaların gelişiminde önemli bir rol oynamamakta aynı zamanda bireylerin duygu düzenleme becerilerini de olumsuz etkilemektedir (Morris ve ark., 2007). Yapılan çalışmalar incelendiğinde; çocukların deneyimledikleri duygulara birincil bakım verenleri tarafından gelen tepkilerin duygu düzenleme becerilerinin kazanılmasında oldukça kritik bir öneme sahip olduğu görülmektedir (Eisenberg ve ark., 2001). Kabul edici ve destekleyici bir aile ortamında yetişen çocukların duygusal anlamda daha az tepkisel davrandığı ve duygu düzenlemede daha az güçlük yaşadığı fark edilmektedir (Cummings ve Davies, 1996). Duygu düzenlemede güçlükler yaşayan bireylerin ise duyguları görmezden gelen, yok sayan, cezalandıran, aşırı eleştiren, küçük düşüren ya da aşağılayan ebeveyn tutumlarına maruz kaldığı dikkat çekmektedir (Gottman ve ark., 1996). Ergenlik dönemindeki kişiler ve anneleri ile yürütülen bir başka çalışmada ise çocukların olumlu duygu ifadelerine yönelik anneler olumsuz tepkiler verdiğinde ve çocukları ile etkileşimlerinde olumsuz ve caydırıcı davranışlar gösterdiklerinde çocukların işlevsiz duygu düzenleme stratejilerini daha sık kullandıkları öne sürülmektedir (Yap ve ark., 2008).

1.5.2. Sınırdaki (Borderline) Kişilik Örüntüsü ve Duygu Düzenleme Güçlüğü

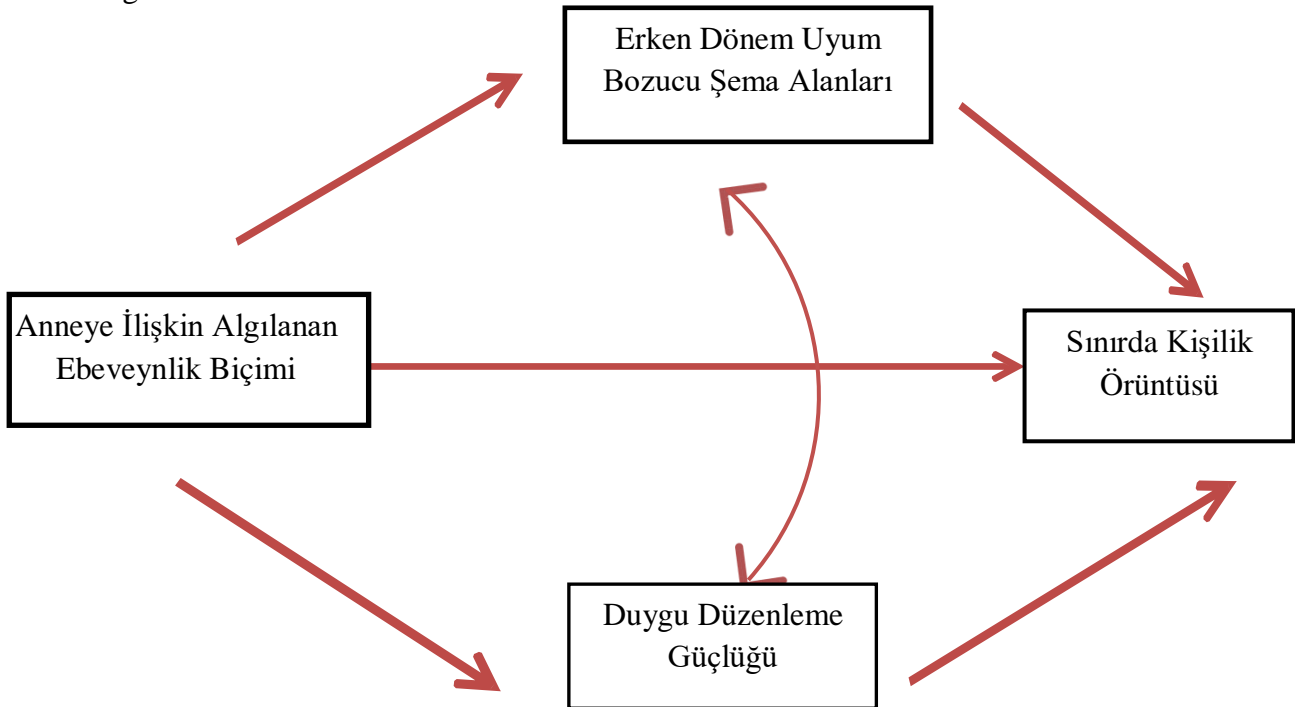
İlgili alanyazın incelendiğinde sınırdaki kişilik bozukluğu özellikleriyle erken dönem yaşantılarına bağlı olarak gelişen duygu düzenleme güçlüğüne ilişkin ilişkiyi gösteren çok sayıda çalışmanın mevcut olduğu görülmektedir. Duygu düzenleme güçlüğüne sınırdaki kişilik bozukluğunun etiolojisinde ve gelişiminde kilit bir rol oynadığı vurgulanmaktadır ve bozukluğun diğer belirtileri olan duygusal kararsızlık, benlik problemleri, kişilerarası işlev bozukluğu ve kendine zarar verme davranışı ile önemli ilişkilere sahip olabileceği sonucuna ulaşılmaktadır (Glenn ve Klonsky, 2009; Putnam ve Silk, 2005). Linehan (1993) duygu düzenleme güçlüğüne artmış duygusal duyarlılık, duygusal tepkileri düzenlemede yetersizlik ve duygusal uyarılma gerçekleşikten sonra başlangıç duygusal düzeye yavaş dönüş olarak tanımlamış ve bu özelliklerin sınırdaki kişilik bozukluğuyla ilişkili davranışların temelinde yatan önemli bir unsur olduğunu ifade etmiştir. Scott ve arkadaşları (2014) sınırdaki kişilik örüntüsü gösteren bireylerin kullandıkları duyguları tanımlama, düzenleme ve yoğun duygular yaşarken dürtüleri kontrol etme stratejilerindeki yetersizliklerin zaman içinde bu bozukluğun özelliklerinin sürdürülmesine neden olduğunu bildirmiştir.

1.6. Araştırmanın Amacı

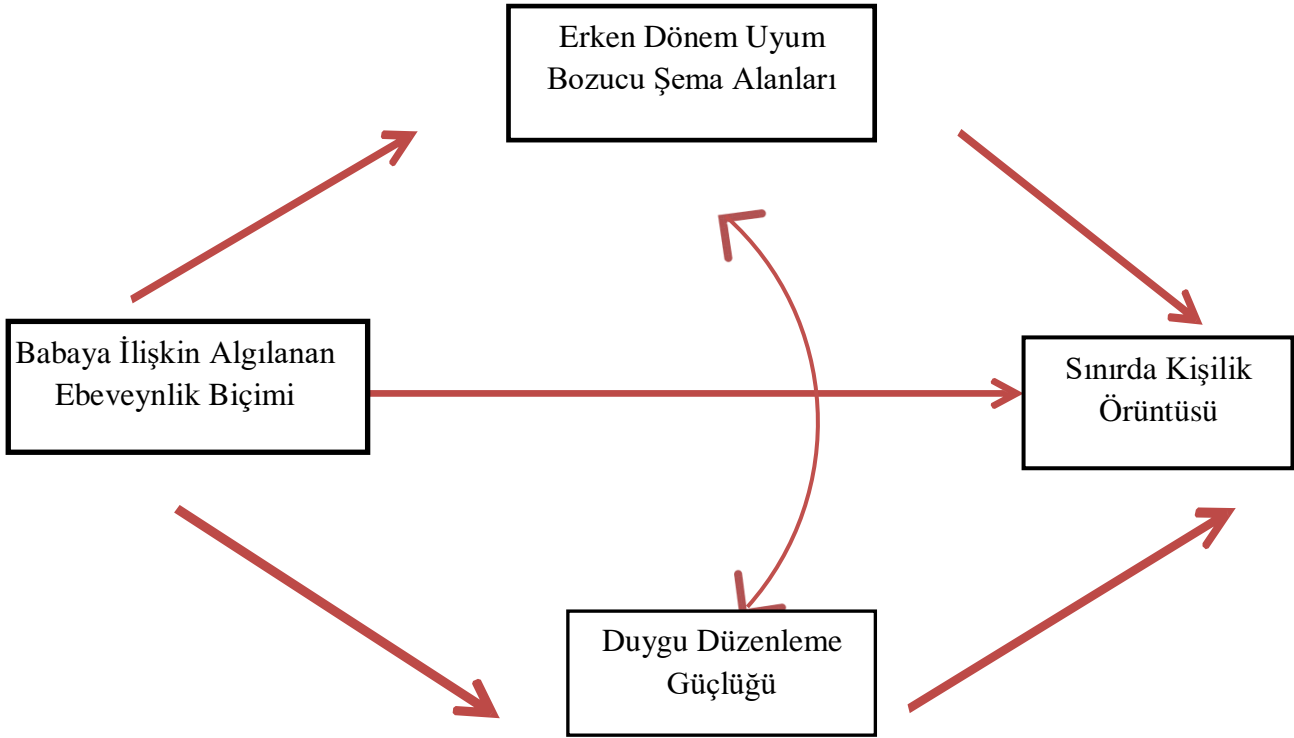
Yukarıda aktarılan kuramsal çerçeveden hareketle bu çalışmanın amacı algılanan ebeveynlik biçimleri, erken dönem uyum bozucu şemalar, duygu düzenleme güçlüğü ile sınırda kişilik özellikleri arasındaki ilişkileri incelemektir. Alanyazında görüldüğü üzere sınırda kişilik örüntüsünün gelişmesinde algılanan ebeveyn tutumları önemli bir rol oynamaktadır. Erken dönem uyum bozucu şemaların ve duygu düzenleme becerilerinin ise ebeveyn tutumlarıyla birlikte şekillenebileceği ve sınırda kişilik özellikleri ile ilişkili olabileceği düşünülmektedir. Bu nedenle, çalışmada algılanan ebeveyn biçimleri ile sınırda kişilik özellikleri arasındaki ilişkide erken dönem uyum bozucu şemaların ve duygu düzenleme güçlüklerinin aracı rollerini değerlendirmek amaçlanmıştır. Sınırda kişilik örüntüsüyle ilişkili olan ve aracılık eden faktörler erken dönem yaşantıları temel alan Şema Terapi çerçevesinde klinik olmayan bir örnekleme incelenmiştir.

1.7. Araştırmanın Soruları ve Hipotezleri

Çalışmanın amaçları doğrultusunda test edilecek modeller Şekil 1 ve Şekil 2’de gösterilmektedir:

Şekil 1. Anneye ilişkin algılanan ebeveynlik biçimi ve sınırda kişilik örüntüsü arasında erken dönem uyum bozucu şema alanlarının ve duygu düzenleme güçlüğü'nün aracı rollerinin incelendiği model.

Şekil 2. Babaya ilişkin algılanan ebeveynlik biçimi ve sınırdaki kişilik örüntüsü arasında erken dönem uyum bozucu şema alanlarının ve duygu düzenleme güçlüğü aracılı rollerinin incelendiği model.

1.7.1. Araştırma Soruları

- 1) Algılanan olumsuz ebeveynlik biçimleri, erken dönem uyum bozucu şema alanları, duygu düzenleme güçlüğü ve sınırdaki kişilik özellikleri katılımcıların cinsiyetine göre anlamlı farklılıklar göstermekte midir?
- 2) Algılanan olumsuz ebeveynlik biçimleri, erken dönem uyum bozucu şema alanları, duygu düzenleme güçlüğü ve sınırdaki kişilik özellikleri arasında anlamlı ilişkiler var mıdır?
- 3) Algılanan olumsuz ebeveynlik biçimleri ve sınırdaki kişilik örüntüsü arasındaki ilişkide erken dönem uyum bozucu şema alanları ve duygu düzenleme güçlüğü aracılı bir rol oynamakta mıdır?

1.7.2. Hipotezler

1) Erken dönem uyum bozucu şema alanları ve duygu düzenleme güçlüğü değişkenlerinin algılanan olumsuz ebeveynlik biçimlerinin her biri ve sınırdaki kişilik örüntüsü arasındaki ilişkide aracı rol oynamaları beklenmektedir.

1a) Çocukluk dönemine dair anneye ilişkin algılanan olumsuz ebeveynlik biçimlerinin her biri sınırdaki kişilik örüntüsünü anlamlı bir şekilde yordamaktadır. Anneye ilişkin algılanan olumsuz ebeveynlik biçimlerinin puanları arttıkça sınırdaki kişilik örüntüsü puanlarının artması beklenmektedir.

1b) Çocukluk dönemine dair babaya ilişkin algılanan olumsuz ebeveynlik biçimlerinin her biri sınırdaki kişilik örüntüsünü anlamlı bir şekilde yordamaktadır. Babaya ilişkin algılanan olumsuz ebeveynlik biçimlerinin puanları arttıkça sınırdaki kişilik örüntüsü puanlarının artması beklenmektedir.

1c) Çocukluk dönemine dair anneye ilişkin algılanan olumsuz ebeveynlik biçimlerinin her biri erken dönem uyum bozucu şema alanlarını anlamlı bir şekilde yordamaktadır. Anneye ilişkin algılanan olumsuz ebeveynlik biçimlerinin puanları arttıkça erken dönem uyum bozucu şema alanları puanlarının artması beklenmektedir.

1d) Çocukluk dönemine dair babaya ilişkin algılanan olumsuz ebeveynlik biçimlerinin her biri erken dönem uyum bozucu şema alanlarını anlamlı bir şekilde yordamaktadır. Babaya ilişkin algılanan olumsuz ebeveynlik biçimlerinin puanları arttıkça erken dönem uyum bozucu şema alanları puanlarının artması beklenmektedir.

1e) Çocukluk dönemine dair anneye ilişkin algılanan olumsuz ebeveynlik biçimlerinin her biri duygu düzenleme güçlüğü anlamlı bir şekilde yordamaktadır. Anneye ilişkin algılanan olumsuz ebeveynlik biçimlerinin puanları arttıkça duygu düzenleme güçlüğü puanlarının artması beklenmektedir.

1f) Çocukluk dönemine dair babaya ilişkin algılanan olumsuz ebeveynlik biçimlerinin her biri duygu düzenleme güçlüğü anlamlı bir şekilde

yordamaktadır. Babaya ilişkin algılanan olumsuz ebeveynlik biçimlerinin puanları arttıkça duygu düzenleme güçlüğü puanlarının artması beklenmektedir.

1g) Erken dönem uyum bozucu şema alanları, sınırdaki kişilik örüntüsünü anlamlı bir şekilde yordamaktadır. Şema alanı puanları arttıkça sınırdaki kişilik örüntüsü puanlarının artması beklenmektedir.

1h) Duygu düzenleme güçlüğü, sınırdaki kişilik örüntüsünü anlamlı bir şekilde yordamaktadır. Duygu düzenleme güçlüğü puanları arttıkça sınırdaki kişilik örüntüsü puanlarının artması beklenmektedir.

1ı) Anneye ilişkin algılanan ebeveynlik biçimlerinin her birinin sınırdaki kişilik örüntüsünü erken dönem uyum bozucu şema alanları ve duygü düzenleme güçlüğü değişkenleri aracılığıyla yordaması beklenmektedir.

1i) Babaya ilişkin algılanan ebeveynlik biçimlerinin her birinin sınırdaki kişilik örüntüsünü erken dönem uyum bozucu şema alanları ve duygü düzenleme güçlüğü değişkenleri aracılığıyla yordaması beklenmektedir.

1.8. Araştırmanın Önemi

Yapılan alanyazın taraması sonucunda sınırdaki kişilik özellikleriyle diğer üç değişkenin (algılanan ebeveynlik biçimleri, erken dönem uyum bozucu şemalar ve duygu düzenleme güçlüğü) ilişkilerinin ve aracılık rollerinin çalışmalarda ayrı ayrı ele alındığı görülmektedir. Ek olarak, elde edilen bulguların ise kısıtlı sayıdaki tanı grubundaki bireylerden elde edildiği görülmektedir. Öte yandan, bu çalışmada incelenmesi planlanan 4 değişkenin bir arada bulunduğu; algılanan ebeveyn tutumu ve sınırdaki kişilik özellikleri ilişkisinde erken dönem uyum bozucu şemaların ve duygu düzenleme güçlüğü'nün aracılık etkisinin klinik olmayan bir örneklem ile araştırıldığı bir modele rastlanmamıştır. Tanı grubunda yer alan bireyler yerine klinik olmayan bir örneklem ile çalışılmasının kişilerin neler yaşadıklarını sınırdaki kişilik bozukluğu tanısı almadan önce fark edebilmeleri açısından önleyici olabileceği düşünülmektedir. Ayrıca, sınırdaki kişilik örüntüsüyle ilişkili olduğu düşünülen faktörlerin bütünleştirici bir yaklaşım benimseyen Şema Terapi çerçevesinde incelenmesinin bu bozukluğun gelişimsel süreçlerinin anlaşılmasına ve

tedavi sürecine yarar sağlayacağı sonucuna varılmaktadır. Bununla birlikte, anne ve baba tutumlarının bireyler üzerindeki etkisini ayrı ayrı değerlendiren çalışmaların kısıtlı sayıda olduğu dikkat çekmektedir. Bu nedenle, mevcut çalışmada algılanan ebeveyn biçimlerinin hem anne hem de baba açısından ele alınmasının önem taşıyabileceği düşünülmektedir.

2.BÖLÜM

YÖNTEM

2.1. Örneklem

Mevcut araştırmanın örneklemini gönüllülük esasına dayalı olarak çalışmaya katılan ve kişilik oluşumunun büyük ölçüde tamamlandığı 20-40 yaş arasındaki genç yetişkin kişiler (Colarusso, 1992; Huang ve ark., 2021; Svahn ve ark., 2015) oluşturmaktadır. Veri toplama aşamasında 453 katılımcıya ulaşılmıştır. Katılımcıların yaşları 18-50 arasındadır ve yaş ortalaması ise 25,54'dür ($SS= 5,78$). Katılımcının belirlenen yaş aralığında olmaması, anne ve babasının her ikisini de erken çocukluk döneminde (0-6 yaş) kaybetmesi, önceden psikiyatrik bir tanı alması, psikolojik tedavi görmesi ve psikiyatrik ilaç kullanması araştırmanın dışlanma ölçütleri olarak kabul edilmiştir. Yapılan veri temizliği sonucunda 20-40 yaş aralığında olmayan 44 kişi veri setinden çıkarılmıştır. Ayrıca, çalışmaya katılan 78 kişi psikolojik/psikiyatrik bir tanısı olduğu için araştırma örnekleminde çıkarılmıştır. Bunun yanında, her bir ölçek için toplam madde sayısının %10'undan daha fazlasını boş bırakan kişilerin verileri de analizlere dahil edilmemiştir (Soygüt ve ark., 2008). Buna göre, 28 kişinin verileri araştırma dışında bırakılmıştır. %10 barajını aşmayan katılımcıların kayıp değerlerinin yerine ise ilgili maddenin ortalama puanı atanmıştır. Daha sonrasında yapılan çok değişkenli uç değer analizi sonucunda tespit edilen 11 katılımcı da veri sonuçlarını etkilememesi adına analize dahil edilmemiştir. Sonuç olarak analizler 292 katılımcıdan elde edilen verilerle gerçekleştirilmiştir. Katılımcıların 177'ü kadın (%60.6), 113'ü erkek (%38.7) bireylerden oluşmaktadır. İki katılımcı (%0.7) ise cinsiyetlerini belirtmek istememiştir. Katılımcıların demografik bilgilerine ilişkin diğer değişkenlere Tablo 1'de yer verilmiştir.

Tablo 1

Katılımcıların Demografik Özellikleri

	N	%
Cinsiyet		
Kadın	177	60.6
Erkek	113	38.7
Eğitim Durumu		
İlköğretim	3	1.0
Ortaöğretim	4	1.4
Lise	14	4.8
Üniversite	217	74.3
Yüksek lisans/Doktora	54	18.5
Ekonomik Durum		
Alt	12	4.1
Orta alt	50	17.1
Orta	145	49.7
Üst orta	78	26.7
Üst	5	1.7
Diğer	2	0.7

Not. N: Kişi sayısı

2.2. Veri Toplama Araçları

Araştırmaya katılan kişilerin demografik bilgilerine ulaşabilmek amacıyla Demografik Bilgi Formu, kişilerin sahip oldukları erken dönem uyum bozucu şemalara ulaşabilmek amacıyla Young Şema Ölçeği Kısa Formu-3 (YSÖ-KF3), kişilerin sahip oldukları algılanan ebeveynlik biçimlerine ulaşabilmek için Young Ebeveynlik Ölçeği (YEBÖ), kişilerin duygu düzenleme güçlüğüne belirleyebilmek için Duygu Düzenleme

Güçlüğü Ölçeği Kısa Formu (DDGÖ-16) ve kişilerin sınırda kişilik örüntüsü düzeylerini ölçmek için Borderline Kişilik Envanteri (BKE) kullanılmıştır. Veri toplama araçlarına ilişkin detaylı bilgi aşağıda yer almaktadır.

2.2.1. Demografik Bilgi Formu

Katılımcıların yaş, cinsiyet, eğitim düzeyi ve algılanan ekonomik düzey gibi bilgilerine ulaşabilmek amacıyla araştırmacı tarafından geliştirilen Demografik Bilgi Formu kullanılmıştır. Demografik Bilgi Formu Ek 2’de verilmiştir.

2.2.2. Young Şema Ölçeği-Kısa Form-3 (YSÖ-KF3)

Erken dönem uyum bozucu şemaların değerlendirilmesi amacıyla YSÖ-KF3 kullanılmıştır. 90 maddeden oluşan ölçek Kopukluk/Reddedilmişlik, Zedelenmiş Otonomi/Performans, Zedelenmiş Sınırlar, Diğerleri Yönelimlilik ve Aşırı Tetikte Olma/Bastırılmışlık şema alanlarının altında yer alan 18 şema boyutunu içermektedir. Öz bildirim dayalı olan ölçekte katılımcıdan her bir maddeyi kendini tanımlama gücüne göre 1 (benim için tamamıyla yanlış) ile 6 (beni mükemmel şekilde tanımlıyor) arasında derecelendirmesi istenmektedir. Ölçek için kesme puanı belirlenmemekle birlikte yüksek puanlar daha çok sayıda ve daha şiddetli erken dönem uyum bozucu şemanın varlığına işaret etmektedir.

Ülkemizde YSÖ-KF3’ün geçerlik ve güvenilirlik çalışması Soygüt ve arkadaşları (2009) tarafından gerçekleştirilmiştir. Temel bileşenler analizi sonucunda ölçeğin Türkçe formunda beş şema alanı altından toplanan 14 şema boyutuna ulaşılmıştır. Bu boyutlar duygusal yoksunluk, başarısızlık, karamsarlık, sosyal izolasyon/güvensizlik, duyguları bastırma, onay arayıcılık, iç içe geçme/bağımlılık, ayrıcalıklılık/yetersiz özdenetim, kendini feda, terk edilme, cezalandırılma, kusurluluk, tehditler karşısında dayanıksızlık ve yüksek standartlardır. Üst sıra faktör analizi sonucunda ise zedelenmiş otonomi, kopukluk, yüksek standartlar, diğeri yönelimlilik ve zedelenmiş sınırlar şema alanlarına ulaşılmıştır.

Soygüt ve arkadaşları (2009) tarafından gerçekleştirilen geçerlik ve güvenilirlik çalışmasında iç tutarlılık katsayılarının şema boyutları için $\alpha = .63-.80$; şema alanları için $\alpha = .53-.81$ arasında olduğu bildirilmiştir. Test-tekrar test güvenirliliğinin ise şema boyutları

açısından $r = .66-.82$ ($p < .01$), şema alanları açısından ise $r = .66-.83$ ($p < .01$) arasında değiştiği gözlenmiştir. Bileşen geçerliliğin test edilmesi sonucunda ölçekten elde edilen test puanları ile Belirti Tarama Listesi (SCL-90-R) Genel Belirti Düzeyi İndeksi (GSI) ve kaygı, depresyon ve kişilerarası duyarlık alt ölçekleri arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişkiler olduğu saptanmıştır. Bunun yanı sıra, ölçeğin ayırt edici geçerlik çalışmasında, pek çok şema boyutu ve alanı açısından klinik ve normal gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı farklar olduğu görülmüştür ($t = 2.27- 16.64$, $p < .05-.01$ aralığında). Tüm bu bilgilere göre, YŞÖ-KF3' ün Türkçe formunun kabul edilebilir düzeylerde geçerliği ve güvenilirliği olduğu söylenebilir. Mevcut çalışmada, şema alanlarının iç tutarlılığı .77-.90 arasında bulunmuştur. YŞÖ-KF3 Ek 3'te verilmiştir.

2.2.3. Young Ebeveynlik Ölçeği (YEBÖ)

Young (1994) tarafından geliştirilen YEBÖ algılanan ebeveynlik biçimlerini ölçmek amacıyla kullanılmaktadır. 72 maddeden oluşan ölçek, anne babanın erken dönem uyum bozucu şemaların kökenini oluşturduğu düşünülen çeşitli davranışlarını değerlendirmektedir. Öz bildirime dayalı olan ölçeğin yönergesinde katılımcılardan anne ve babalarını tarif eden davranışları hem annelerini hem de babalarını ayrı ayrı değerlendirerek çocuklukları sırasında ebeveynlerine ne kadar uyduğuna göre 1 (Tamamı ile yanlış) ile 6 (Ona tamamı ile uyuyor) arasında derecelendirmeleri istenmektedir. Ebeveynlik boyutlarından elde edilen yüksek puanlar ebeveynlik stillerinin şiddeti hakkında bilgi vermektedir.

Ölçeğin Türkçe geçerlik ve güvenilirlik çalışması Soygüt ve ark. (2008) tarafından gerçekleştirilmiştir. Temel bileşenler analizi sonucunda ölçeğin Türkçe Anne ve Baba formları için 10 alt boyuttan oluşan ortak bir yapıya ulaşılmıştır. Bu boyutlar; Kuralcı/Kalıplayıcı, Küçümseyici/Kusur Bulucu, Duygusal Bakımdan Yoksun Bırakıcı, Sömürücü/İstismar Edici, Aşırı Koruyucu/Evhamlı, Koşullu/Başarı Odaklı, Aşırı İzin Verici/Sınırsız, Kötümser/Endişeli, Cezalandırıcı ve Değişime Kapalı/ Duyguları Bastıran ebeveynlik olarak belirlenmiştir. YEBÖ'nün duygusal bakımdan yoksun bırakıcı ebeveynlik boyutundaki tüm maddeler ters puanlanmaktadır.

Soygüt ve arkadaşları (2008) tarafından gerçekleştirilen geçerlik ve güvenilirlik çalışmasında ölçeğin anne formu için test-tekrar test güvenirliliğinin $r = .38-.83$ ($p < .01$)

arasında, baba formu için ise $r = .56-.85$ ($p < .01$) arasında değiştiği gözlenmiştir. Ölçeğin iç tutarlılık katsayılarının anne formunda $\alpha = .53-.86$; baba formunda ise $\alpha = .61-.88$ arasında değiştiği görülmüştür. Ölçeğin birleşen geçerliğinin değerlendirilmesi sonucunda anne ve baba formunun alt boyutları ile SCL-90-R'nin Genel Belirti Düzeyi İndeksi (GSI) ve kaygı, depresyon ve kişilerarası duyarlılık alt ölçekleri arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişkiler olduğu bulunmuştur. Ölçeğin ayırt edici geçerlik çalışmasında ise anne ve baba formlarının alt boyutları açısından klinik ve normal grup arasında istatistiksel olarak anlamlı farklar bulunduğu görülmüştür ($p < .05-.001$ aralığında). Bu bilgilerden hareketle, YEBÖ Türkçe formunun kabul edilebilir düzeylerde geçerliği ve güvenilirliği olduğu söylenebilir. YEBÖ'nün iç tutarlılığına ilişkin Cronbach Alpha katsayısının mevcut çalışmada anne formunda yer alan boyutlar için $.53-.87$; baba formunda yer alan boyutlar için ise $.57-.90$ arasında değiştiği bulunmuştur. YEBÖ Ek 4'te verilmiştir.

2.2.4. Duygu Düzenleme Güçlüğü Ölçeği Kısa Formu (DDGÖ-16)

Katılımcıların duygu düzenlemede deneyimledikleri güçlükleri ölçmek amacıyla Bjureberg ve arkadaşları (2016) tarafından geliştirilen Duygu Düzenleme Güçlüğü Ölçeği Kısa Formu (DDGÖ-16) kullanılmıştır. Ölçek 16 maddeden oluşmaktadır ve 5'li Likert tipi (1 = Hemen hemen hiç, 2 = Bazen, 3 = Yaklaşık yarı yarıya, 4 = Çoğu zaman, 5 = Hemen hemen her zaman) üzerinden puanlanmaktadır. Ölçek; açıklık, amaçlar, dürtü, stratejiler ve kabul etmeme olmak üzere 5 alt boyuttan oluşmaktadır. Ölçek için kesme puanı belirlenmemiştir ve yüksek puanlar daha şiddetli duygu düzenleme güçlüğüne varlığını göstermektedir.

Yiğit ve Yiğit (2017) tarafından gerçekleştirilen geçerlik ve güvenilirlik çalışmasında ölçeğin Türkçe formunun iç tutarlılık katsayısı $\alpha = .92$ olarak bildirilmiştir ve alt boyutlarının iç tutarlılık katsayılarının ise $\alpha = .74 -.85$ arasında değiştiği belirlenmiştir. Ölçeğin Türkçe formunun test- tekrar test güvenilirliği $.85$, iki yarım test güvenilirliği ise $.88$ olarak bulunmuştur. Ölçeğin Türkçe formunun kabul edilebilir düzeylerde geçerliği ve güvenilirliği olduğu düşünülmektedir. DDGÖ-16'nın iç tutarlılığına ilişkin Cronbach Alpha katsayısı mevcut çalışma için $.94$ olarak bulunmuştur. Duygu Düzenleme Güçlüğü Ölçeği Kısa Formu Ek 5'te verilmiştir.

2.2.5. Borderline Kişilik Envanteri (BKE)

Leichsenring (1999) tarafından geliştirilen BKE, Kernberg'in yapısal kimlik kuramı temel alınarak oluşturulmuş 53 maddelik bir öz bildirim ölçeğidir. Ölçeğin ilk 51 maddesi üzerinden toplam puan elde edilmektedir. Doğru-yanlış şeklinde cevaplanan ölçek; kimlik dağınıklığı, ilkel savunmalar, gerçeklik sınamasında bozulmalar ve yakınlaşmaktan korkma olmak üzere dört alt boyuta sahiptir. Ölçek sonuçları toplam puan üzerinden hesaplanmaktadır ve toplam doğru sayısı sınır kişilik yapısının düzeyini göstermektedir. Ölçeğin orijinalinde kesme puanı 20 olarak verilmiştir ancak ölçeğin kesme puanından bağımsız olarak boyutsal amaçlar için de kullanılabilmesi bildirilmiştir.

Leichsenring (1999) tarafından yürütülen geçerlik ve güvenirlik çalışmasının sonuçlarına göre alt boyutların iç tutarlılık katsayıları $\alpha = .68- .91$ arasında değişmektedir. Test-tekrar test güvenirlik katsayısının ise $\alpha = .73- .89$ arasında değiştiği rapor edilmiştir.

Ölçeğin Türkçe geçerlik ve güvenirlik çalışması Aydemir ve arkadaşları (2006) tarafından yapılmıştır. Toplam puanın güvenirlik kat sayısı $\alpha = .92$, yalnızca borderline kişilik bozukluğu hastaları grubundaki ise $\alpha = .84$ olarak ifade edilmiştir. Test-tekrar test güvenirliği ise $.67$ düzeyindedir ve istatistiksel olarak anlamlıdır ($p < 0.002$). Buna göre, ölçeğin Türkçe formunun kabul edilebilir düzeylerde geçerliği ve güvenirliği olduğu düşünülmektedir. Ölçeğin iç tutarlılığına ilişkin Cronbach Alpha katsayısı mevcut çalışma için $.90$ olarak bulunmuştur. BKE Ek 6'da verilmiştir.

2.3. İşlem

Başkent Üniversitesi Etik Kurulundan gerekli izin alınmasıyla birlikte veri toplama aşaması 2022 yılı Mart ayında başlamış, 2022 yılı Haziran ayında sona ermiştir. Bu çalışma kapsamında yukarıda belirtilen ölçekler kullanılarak Qualtrics.com adlı sitede çalışma anketi oluşturulmuştur. Anket burada oluşturulan link ile internet üzerinden katılımcılara ulaştırılmıştır. Uygulamanın başında verilmiş olan Bilgilendirilmiş Onam Formu'nda (Ek 1) çalışmanın amacı, katılımcıları nelerin beklediği ve katılımın gönüllülük esasına dayandığı açıkça ifade edilmiştir. Katılımcıların onayı alındıktan sonra çalışmada kullanılacak olan ölçekler yorgunluk etkisini kontrol altına almak amacıyla terazieme tekniğiyle dengelenerek (Bilgilendirilmiş Onam Formu her zaman birinci; Demografik

Bilgi Formu ise her zaman ikinci sırada olmak koşuluyla) rastgele bir sırayla toplu halde verilmiştir. Çalışma içerisinde katılımcılardan herhangi bir kimlik bilgisi alınmamıştır ve veriler katılımcı numarası atanarak analiz edilmiştir. Araştırmada yer alan tüm analizler için IBM SPSS (Statistical Package for Social Sciences) Statistics 25 paket programı kullanılmıştır.

3.BÖLÜM

BULGULAR

Bu bölümde, araştırma kapsamında yanıt aranan sorulara cevap bulmak amacıyla yapılan istatistiksel analizlerin sonuçları verilmiştir. Öncelikle, araştırmada yer alan değişkenlerin cinsiyete göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla her bir değişkene göre ayrı ayrı yapılan ANOVA ve Çok Yönlü Varyans Analizi (MANOVA) sonuçlarına yer verilmiştir. Sonrasında, algılanan ebeveynlik biçimleri, erken dönem uyum bozucu şema alanları, duygu düzenleme güçlüğü ve sınırda kişilik örüntüsünün birbirleriyle olan ilişkilerini değerlendirmek amacıyla Korelasyon Analizi gerçekleştirilmiştir. Çalışmanın ana değişkenleriyle yapılan Korelasyon Analizi'nin ardından ise sınırda kişilik özellikleri ile algılanan ebeveyn tutumları arasındaki ilişkide erken dönem uyum bozucu şemaların ve duygu düzenleme güçlüğü'nün aracı rolünün test edilmesi için Hiyerarşik (Sıralı) Regresyon analizini temel alarak Hayes (2017) tarafından geliştirilen Paralel Çoklu Aracı Değişken Analizi (The Parallel Multiple Mediator Analysis, PROCESS) kullanılmıştır.

Çalışmanın ana değişkenlerini oluşturmak amacıyla ilgili toplam puanlar oluşturulmadan önce veri setinin normal dağılım varsayımını karşıladığını görmek amacı ile ölçeklerden alınan puanların basıklık (kurtosis) ve çarpıklık (skewness) değerlerine bakılmıştır. Normal dağılım varsayımının karşılanması için verilerin -1.5 ile +1.5 değerleri arasında bulunması gerektiğinden (Tabachnick ve Fidell, 2014) bu araştırmanın normal dağılım varsayımını karşıladığı sonucuna varılmaktadır.

Çalışmada kullanılan ölçüm araçlarından YSO-KF3 için zedelenmiş otonomi, kopukluk, yüksek standartlar, zedelenmiş sınırlar ve diğeri yönelimlilik şema alanları olmak üzere 5 puan türü elde edilmiştir. YEBÖ' nün anne ve baba formları için ayrı ayrı kuralcı/kalıplayıcı, küçümseyici/kusur bulucu, duygusal bakımdan yoksun bırakıcı, sömürücü/istismar edici, aşırı koruyucu/evhamlı, koşullu/başarı odaklı, aşırı izin verici/sınırsız, kötümser/endişeli, cezalandırıcı ve duygularını bastıran/değişime kapalı olmak üzere toplam 20 puan türü elde edilmiştir. DDGÖ-16'nın ve BKE' nin analizleri için ise toplam puanlarından elde edilen tek bir puan türü kullanılmıştır.

3.1. Çalışmanın Ana Değişkenlerinin Cinsiyet Açısından Karşılaştırılması

3.1.1. Algılanan Ebeveynlik Biçimlerinin Cinsiyet Açısından Karşılaştırılması

Katılımcıların anneye ve babaya ilişkin algılanan ebeveynlik biçimlerinin cinsiyete göre anlamlı bir düzeyde farklılık gösterip göstermediğini değerlendirmek amacıyla Tek Yönlü MANOVA yapılmıştır. Analize dair sonuçlar Tablo 2 ve Tablo 3’de verilmiştir.

Analiz sonuçlarına bakıldığında anneye ilişkin algılanan ebeveynlik biçimlerinin cinsiyete göre anlamlı düzeyde farklılaşmadığı görülmektedir [*Wilks' λ* = .92; *F* (20, 532) = 1.10, *p* > .05]. Öte yandan babaya ilişkin algılanan ebeveynlik biçimlerinin ise cinsiyete göre anlamlı düzeyde farklılaştığı bulunmuştur [*Wilks' λ* = .93; *F* (20, 532) = 2.22, *p* < .01, $\eta_p^2 = .07$]. Buna göre cinsiyetin toplam varyansın %7’sini açıkladığı anlaşılmaktadır. Cinsiyetin babaya ilişkin algılanan ebeveynlik biçimlerinin hangi boyutları üzerinde anlamlı bir etkiye sahip olduğunu belirlemek amacıyla yapılan analiz sonuçları erkeklerin babaya ilişkin algılanan koşullu/başarı odaklı ebeveynlik boyutundan aldığı puanların (*X* = 16.65, *S* = 8.38) kadınlara göre (*X* = 14.71, *S* = 6.30) anlamlı düzeyde daha yüksek olduğunu göstermiştir [*F* (2, 289) = 6.32, *p* < .01]. Bunun yanında, babaya ilişkin algılanan duygusal bakımdan yoksun bırakıcı ebeveynlik boyutundan erkeklerin aldığı puanların (*X* = 25.70, *S* = 10.93) anlamlı düzeyde kadınların puanlarından (*X* = 22.63, *S* = 9.27) daha yüksek olduğu tespit edilmiştir [*F* (2, 289) = 4.75, *p* < .01].

Tablo 2

YEBÖ-A Puanlarının Cinsiyet Açısından Karşılaştırılması

	<i>Kadın</i> <i>X</i>	<i>(N=177)</i> <i>S</i>	<i>Erkek</i> <i>X</i>	<i>(N=113)</i> <i>S</i>	<i>p</i>
Kuralcı	33.02	14.04	31.72	14.97	.72
Küçümseyici	15.21	8.64	14.29	8.35	.61
DBYB	19.03	8.98	20.87	10.08	.20
Sömürücü	7.98	2.89	7.99	2.93	.97
Aşırı	22.48	8.56	20.54	6.83	.81
Koruyucu					
Koşullu	15.61	6.57	15.63	6.52	.45

Aşırı izin veren	9.47	3.90	9.76	4.58	.72
Kötümser	7.88	3.90	6.82	3.77	.08
Cezalandırıcı	11.10	4.52	10.38	4.49	.31
Değişime Kapalı	9.10	3.51	8.00	3.46	.03

Not. DBYB= Duygusal Bakımdan Yoksun Bırakıcı

Tablo 3

YEBÖ-B Puanlarının Cinsiyet Açısından Karşılaştırılması

	<i>Kadın</i> <i>X</i>	<i>(N=177)</i> <i>S</i>	<i>Erkek</i> <i>X</i>	<i>(N=113)</i> <i>S</i>	<i>p</i>
Kuralcı	34.40	14.14	35.85	15.87	.52
Küçümseyici	15.72	8.12	16.00	8.76	.39
DBYB	22.63	9.27	25.70	10.93	.00*
Sömürücü	9.19	4.40	8.89	4.05	.64
Aşırı Koruyucu	19.86	7.40	19.85	6.83	.65
Koşullu	14.71	6.30	16.65	6.38	.00*
Aşırı izin veren	10.30	5.70	9.79	4.55	.54
Kötümser	8.33	4.28	7.27	4.35	.15
Cezalandırıcı	11.44	4.48	11.32	4.76	.77
Değişime Kapalı	10.45	3.76	9.88	3.78	.48

* $p < .01$ Not. DBYB=Duygusal Bakımdan Yoksun Bırakıcı

3.1.2. Erken Dönem Uyum Bozucu Şema Alanlarının Cinsiyet Açısından Karşılaştırılması

Katılımcıların erken dönem uyum bozucu şema alanlarının cinsiyete göre anlamlı bir düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığını değerlendirmek amacıyla Tek Yönlü MANOVA yapılmıştır.

Analiz sonuçları erken dönem uyum bozucu şema alanlarından elde edilen puanların cinsiyete göre anlamlı bir düzeyde farklılaşmadığına işaret etmektedir [*Wilks' λ* = .96; $F(10, 562) = .97, p > .05$]

3.1.3. Duygu Düzenleme Güçlüğü'nün Cinsiyet Açısından Karşılaştırılması

Katılımcıların duygu düzenleme güçlüğü düzeylerinin cinsiyete göre anlamlı bir şekilde farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla Tek Yönlü ANOVA yapılmıştır.

Elde edilen analiz sonuçlarına göre duygu düzenleme güçlüğünden alınan puanların cinsiyete göre anlamlı bir düzeyde farklılaştığı bulunmuştur [$F(2, 289) = 4.33, p < .05$]. Buna göre, kadınların duygu düzenleme güçlüğü puanları ($X = 40.97, S = 12.75$) erkeklerin duygu düzenleme güçlüğü puanlarından ($X = 36.39, S = 13.18$) anlamlı bir şekilde daha yüksektir.

3.1.4. Sınırdaki Kişilik Örüntüsünün Cinsiyet Açısından Karşılaştırılması

Katılımcıların sınırdaki kişilik örüntüsü düzeylerinin cinsiyete göre anlamlı bir şekilde farklılığa sahip olup olmadığını belirlemek amacıyla Tek Yönlü ANOVA yapılmıştır.

Analiz sonuçlarına göre sınırdaki kişilik örüntüsü düzeylerinin cinsiyete göre anlamlı bir şekilde değişmediği görülmüştür [$F(2, 289) = .83, p > .05$].

3.2. Çalışmanın Değişkenleri Arasındaki Korelasyonlar

Katılımcıların anne ve babaya ilişkin algılanan ebeveynlik biçimleri (kuralcı/kalıplı, küçümseyici/kusur bulucu, duygusal bakımdan yoksun bırakıcı, sömürücü/istismar edici, aşırı koruyucu/evhamlı, koşullu/başarı odaklı, aşırı izin verici/sınırsız, kötümser/endişeli, cezalandırıcı ve değişime kapalı/ duyguları bastıran), erken dönem uyum bozucu şema alanları (kopukluk ve reddedilmişlik, zedelenmiş otonomi, zedelenmiş sınırlar, diğeri yönelimlilik ve yüksek standartlar ve bastırılmışlık), duygu düzenleme güçlüğü ve sınırdaki kişilik özellikleri arasındaki ilişkilerin incelenmesi

amacıyla Pearson Korelasyon Analizi yapılmıştır. Tablo 4'te YEBÖ anne formunun alt boyutları ile diğer değişkenler arasındaki ilişkiler yer almaktadır. Tablo 5'te ise YEBÖ baba formunun alt boyutları ile diğer değişkenler arasındaki ilişkiler gösterilmektedir.

Tablo 4

YEBÖ-A ve Diğer Değişkenler Arasındaki Korelasyon Katsayıları

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17
1-Kuralcı	-																
2-Küçümseyici	.58**	-															
3-DBYB	.16**	.61**	-														
4-Sömürücü	.20**	.53**	.45**	-													
5-Aşırı Koruyucu	.47**	.22**	-.18**	-.04	-												
6-Koşullu	.70**	.37**	.09	.14*	.29**	-											
7-Aşırı İzin Veren	.17**	.37**	.34**	.30**	.10	.07	-										
8-Kötümser	.54**	.45**	.21**	.23**	.25**	.43**	.27**	-									
9-Cezalandırıcı	.55**	.63**	.47**	.41**	.06	.43**	.25**	.48**	-								
10-Değişime Kapalı	.42**	.33**	.19**	.08	.20**	.35**	.11	.35**	.21**	-							
11-Kopukluk	.34**	.47**	.34**	.16**	.25**	.31**	.16**	.18**	.15**	.17**	-						
12-Zedelenmiş Otonomi	.51**	.39**	.19**	.22**	.34**	.38**	.15**	.38**	.35**	.18**	.72**	-					
13-Zedelenmiş Sınırlar	.25**	.17**	.07	.13*	.17**	.35**	.18**	.21**	.23**	.21**	.45**	.38**	-				
14-Diğeri Yönelimlilik	.36**	.14*	.05	.03	.20**	.42**	.03	.27**	.23**	.23**	.49**	.51**	.48**	-			
15-Yüksek Standartlar	.18**	.03	.02	.20**	.11	.32**	.15*	.11	.15*	.20**	.32**	.23**	.44**	.48**	-		
16-DDGÖ	.37**	.36**	.19**	.16**	.24**	.32**	.20**	.28**	.34**	.15**	.61**	.60**	.33**	.46**	.29**	-	
17-BKE	.30**	.31**	.12*	.25**	.22**	.34**	.13*	.26**	.30**	.22**	.62**	.57**	.44**	.43**	.30**	.63**	-

** $p < .01$ * $p < .05$ Not. DBYB.= Duygusal Bakımdan Yoksun Bırakıcı; DDGÖ= Duygu Düzenleme Güçlüğü Ölçeği; BKE= Borderline Kişilik Envanter

Tablo 5

YEBÖ-B ve Diğer Değişkenler Arasındaki Korelasyon Katsayıları

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17
1-Kuralcı	-																
2-Küçümseyici	.52**	-															
3-DBYB	.14*	.56**	-														
4-Sömürücü	.16**	.43**	.53**	-													
5-Aşırı Koruyucu	.44**	.16**	-.21**	-.03	-												
6-Koşullu	.70**	.33**	.01	.04	.38**	-											
7-Aşırı İzin Veren	.00	.33**	.39**	.37**	.07	.01	-										
8-Kötümser	.57**	.36**	.20**	.21**	.39**	.48**	.15**	-									
9-Cezalandırıcı	.47**	.46**	.40**	.36**	.13*	.30**	.21**	.45**	-								
10-Değişime Kapalı	.39**	.34**	.29**	.14*	.21**	.28**	.10	.35**	.14*	-							
11-Kopukluk	.29**	.43**	.31**	.29**	.11*	.20**	.30**	.29**	.34**	.24**	-						
12-Zedelenmiş Otonomi	.35**	.28**	.12*	.20**	.34**	.28**	.17**	.27**	.21**	.18**	.72**	-					
13-Zedelenmiş Sınırlar	.20**	.12*	.03	.06	.18**	.28**	.15**	.19**	.12**	.28**	.45**	.38**	-				
14-Diğeri Yönelimlilik	.23**	.16**	.01	.03	.17**	.33**	.07	.27**	.12**	.20**	.49**	.51**	.48**	-			
15-Yüksek Standartlar	.21**	.12*	-.01	.21**	.17	.35**	.09	.21	.09	.08	.32**	.23**	.44**	.48**	-		
16-DDGÖ	.22**	.22**	.15*	.16**	.21**	.18**	.15**	.21**	.18**	.15**	.61**	.60**	.33**	.46**	.29**	-	
17-BKE	.26**	.31**	.21**	.30**	.19*	.26**	.24**	.23**	.24**	.26**	.62**	.57**	.44**	.43**	.30**	.63**	-

** $p < .01$ * $p < .05$ Not. DBYB.= Duygusal Bakımdan Yoksun Bırakıcı; DDGÖ= Duygu Düzenleme Güçlüğü Ölçeği; BKE= Borderline Kişilik Envanteri

3.3. Sınırdaki Kişilik Örüntüsünü Yordayan Değişkenlerin Belirlenmesi

Katılımcıların algıladıkları ebeveynlik biçimleri, erken dönem uyum bozucu şema alanları ve duygu düzenleme güçlüğü toplam puanlarının sınırdaki kişilik örüntüsü üzerindeki yordayıcı gücünü değerlendirmek için Hiyerarşik Regresyon Analizi gerçekleştirilmiştir. Katılımcıların sınırdaki kişilik örüntüsü puanlarını yordamak amacıyla kuramsal bilgiden hareketle, anne ve babaya ilişkin algılanan ebeveynlik biçimleri ilk aşamada, erken dönem uyum bozucu şema alanları ikinci aşamada ve duygu düzenleme güçlüğü puanları üçüncü aşamada analize dahil edilmiştir. Regresyon Analizi öncesinde yapılan Pearson Korelasyon Analizi sonuçları (Tablo 4 ve Tablo 5) BKE toplam puanı ile tüm ölçekler ve alt boyutları arasında pozitif ve anlamlı yönde ilişkiler olduğunu göstermiştir.

3.3.1. Algılanan Anne Tutumları, Erken Dönem Uyum Bozucu Şema Alanları ve Duygu Düzenleme Güçlüğü'nün Sınırdaki Kişilik Örüntüsünü Yordamasına Dair Hiyerarşik Regresyon Analizi

Çalışmanın bu aşamasında, ilk aşamada YEBÖ anne formunun alt boyutları (kuralcı/kalıplayıcı, küçümseyici/kusur bulucu, duygusal bakımdan yoksun bırakıcı, sömürücü/istismar edici, aşırı koruyucu/evhamlı, koşullu/başarı odaklı, aşırı izin veren/sınırsız, kötümser/endişeli, cezalandırıcı ve değişime kapalı/ duyguları bastıran), ikinci aşamada erken dönem uyum bozucu şema alanları (kopukluk, zedelenmiş otonomi, zedelenmiş sınırlar, diğeri yönelimlilik ve yüksek standartlar) ve üçüncü aşamada duygu düzenleme güçlüğü toplam puanı modele eklenerek hiyerarşik regresyon analizi yürütülmüştür. Sonuçlar yorumlanmadan önce değişkenler arasında çoklu doğrusallık sorunu (multicollinearity) olup olmadığını değerlendirmek amacıyla varyans büyütme faktörüne (VIF) ve tolerans değerlerine bakılmıştır. Alanyazına göre 10'dan yüksek VIF değerlerinin ve 0.2'den küçük tolerans değerlerinin çoklu doğrusallık sorununa işaret ettiği bilinmektedir (Hair ve ark., 1995). Analiz sonuçları incelendiğinde değişkenler arasında çoklu doğrusallık sorunu olmadığı görülmektedir ($VIF_{maks} = 4.0$, $Tolerans_{min} = 0.3$). Yürütülen regresyon analizi bulguları Tablo 6'da verilmiştir.

Hiyerarşik regresyonun birinci aşamasında, algılanan anne tutumlarının alt boyutları analize eklenmiştir. Elde edilen bulgulara göre, algılanan anne tutumlarının modele anlamlı düzeyde katkı sağladığı [$R^2 = .21$, $F(10,282) = 7.00$, $p < .01$] ve sınırdaki kişilik belirtilerindeki

varyansın %21'ini açıkladığı görülmüştür. Modeli oluşturan değişkenlerin bağımsız katkılarına bakıldığında; koşullu/başarı odaklı ($\beta = .25, t = 3.14, p < .01$), sömürücü/istismar edici ($\beta = .13, t = 1.98, p < .05$) ve aşırı koruyucu/evhamlı ($\beta = .13, t = 1.96, p < .05$) alt boyutlarının sınırda kişilik belirtilerini anlamlı şekilde yordadığı anlaşılmıştır.

Hiyerarşik regresyonun ikinci aşamasında, erken dönem uyum bozucu şema alanları analize dahil edilmiştir. Yeni eklenen değişkenle birlikte oluşturulan regresyon modelinin anlamlı olduğu tespit edilmiştir [$R^2 = .50, F(15,277) = 17.70, p < .019$] ve sınırda kişilik belirtilerinin açıklanan toplam varyansın %50'ye yükselttiği görülmüştür. Erken dönem uyum bozucu şema alanlarının bağımsız katkıları incelendiğinde; kopukluk ($\beta = .30, t = 3.83, p < .01$) ve yüksek standartlar ($\beta = .26, t = 3.67, p < .01$) alt boyutlarının sınırda kişilik belirtilerini anlamlı bir düzeyde yordadığı bulunurken; zedelenmiş otonomi, zedelenmiş sınırlar ve diğeri yönelimlilik alt boyutlarının bağımsız katkıları anlamlı olmadığı tespit edilmiştir.

Hiyerarşik regresyonun üçüncü aşamasında, duygu düzenleme güçlüğü toplam puanı analize dahil edilmiştir. Analiz sonuçlarına göre, duygu düzenleme güçlüğü değişkeninin eklendiği bu model de anlamlı bulunmuştur [$R^2 = .56, F(16,276) = 20.69, p < .01$] ve sınırda kişilik belirtilerinin açıklanan toplam varyansının %56'ya çıktığı görülmüştür. Bu bağlamda duygu düzenleme güçlüğü'nün ($\beta = .33, t = 5.72, p < .01$) sınırda kişilik belirtilerini anlamlı bir düzeyde yordadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Tablo 6

Anne Tutumları, Erken Dönem Uyum Bozucu Şema Alanları ve Duygu Düzenleme Güçlüğü ile Sınırda Kişilik Belirtilerini Yordamaya Dair Hiyerarşik Regresyon Analizi

Değişken	β	t	p	F	R^2
1.Model				7.00	.21
Kuralcı	-.16	-1.61	.10		
Küçümseyici	.13	1.33	.18		
DBYB	-.08	-1.08	.28		
Sömürücü	.13	1.98	.04*		
Aşırı Koruyucu	.13	1.96	.04*		
Koşullu	.25	3.14	.00**		
Aşırı İzin Veren	.04	.67	.50		
Kötümser	.03	.56	.57		
Cezalandırıcı	.14	1.85	.06		
Değişime Kapalı	.08	1.39	.16		

2.Model				17.70	.50
	Kopukluk	.30	3.83	.00**	
	Zedelenmiş Otonomi	.11	1.54	.12	
	Zedelenmiş Sınırlar	.09	1.80	.07	
	Diğeri Yönelimlilik	-.01	-.24	.80	
	Yüksek Standartlar	.26	3.67	.00**	
3.Model				20.69	.56
	DDG	.33	5.72	.00**	

** $p < .01$ * $p < .05$ Not. β = Unstandardized Beta, DBYB=Duygusal Bakımdan Yoksun Bırakıcı, DDG=Duygu Düzenleme Güçlüğü

3.3.2. Algılanan Baba Tutumları, Erken Dönem Uyum Bozucu Şema Alanları ve Duygu Düzenleme Güçlüğü'nün Sınırdaki Kişilik Örüntüsünü Yordamasına Dair Hiyerarşik Regresyon Analizi

Çalışmanın bu kısmı için ilk aşamada YEBÖ baba formunun alt boyutları (kuralcı/kalıplayıcı, küçümseyici/kusur bulucu, duygusal bakımdan yoksun bırakıcı, sömürücü/istismar edici, aşırı koruyucu/evhamlı, koşullu/başarı odaklı, aşırı izin veren/sınırsız, kötümser/endişeli, cezalandırıcı ve değişime kapalı/ duyguları bastıran), ikinci aşamada erken dönem uyum bozucu şema alanları (kopukluk, zedelenmiş otonomi, zedelenmiş sınırlar, diğeri yönelimlilik ve yüksek standartlar) ve üçüncü aşamada duygu düzenleme güçlüğü toplam puanı modele eklenerek hiyerarşik regresyon analizi yapılmıştır. 10'dan yüksek VIF değerlerinin ve 0.2'den küçük tolerans değerlerinin çoklu doğrusallık sorununa işaret ettiği bilindiği için (Hair ve ark., 1995) analiz sonuçları incelendiğinde değişkenler arasında çoklu doğrusallık sorunu olmadığı anlaşılmaktadır ($VIF_{maks} = 3.5$, $Tolerans_{min} = 0.3$). Yürütülen regresyon analizi bulguları Tablo 7'de verilmiştir.

Hiyerarşik regresyonun birinci aşamasında, algılanan baba tutumlarının alt boyutları analize eklenmiştir. Analiz sonuçlarına göre, algılanan baba tutumlarının modele anlamlı bir düzeyde katkı sağladığı [$R^2 = .24$, $F(10,282) = 8.35$, $p < .01$] ve sınırdaki kişilik belirtilerindeki varyansın %24'ünü açıkladığı görülmüştür. Modeli oluşturan değişkenlerin bağımsız katkılarına bakıldığında; sömürücü/istismar edici ($\beta = .21$, $t = 3.17$, $p < .01$), değişime

kapalı/duyguları bastıran ($\beta = .18, t = 2.90, p < .01$), koşullu/başarı odaklı ($\beta = .19, t = 2.40, p < .01$) ve aşırı izin veren/sınırsız ($\beta = .14, t = 2.22, p < .05$) alt boyutlarının sınırda kişilik belirtilerini anlamlı şekilde yordadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Hiyerarşik regresyonun ikinci aşamasında, erken dönem uyum bozucu şema alanları analize dahil edilmiştir. Yeni eklenen değişkenle birlikte oluşturulan regresyon modelinin anlamlı olduğu tespit edilmiştir [$R^2 = .53, F(15,277) = 19.15, p < .01$] ve sınırda kişilik belirtilerinin açıklanan toplam varyansının %53'e çıktığı görülmüştür. Erken dönem uyum bozucu şema alanlarının bağımsız katkıları incelendiğinde; yüksek standartlar ($\beta = .29, t = 4.19, p < .01$) ve kopukluk ($\beta = .20, t = 2.56, p < .05$) alt boyutlarının sınırda kişilik belirtilerini anlamlı bir düzeyde yordadığı bulunmuştur ancak zedelenmiş otonomi, zedelenmiş sınırlar ve diğeri yönelimlilik alt boyutlarının bağımsız katkısının anlamlı olmadığı tespit edilmiştir.

Hiyerarşik regresyonun üçüncü aşamasında, duygu düzenleme güçlüğü toplam puanı analize eklenmiştir. Elde edilen sonuçlara bakıldığında, duygu düzenleme güçlüğü değişkeninin eklendiği bu model anlamlı bulunmuştur [$R^2 = .59, F(16,276) = 20.69, p < .01$] ve sınırda kişilik belirtilerinin açıklanan toplam varyansının %59'a çıktığı görülmüştür. Bu bağlamda duygu düzenleme güçlüğünün ($\beta = .33, t = 5.84, p < .01$) sınırda kişilik belirtilerini anlamlı bir düzeyde yordadığı saptanmıştır.

Tablo 7

Baba Tutumları, Erken Dönem Uyum Bozucu Şema Alanları ve Duygu Düzenleme Güçlüğü ile Sınırdaki Kişilik Belirtilerini Yordamaya Dair Hiyerarşik Regresyon Analizi

Değişken	β	t	p	F	R^2
1.Model				8.35	.24
Kuralcı	-.09	-.91	.36		
Küçümseyici	.11	1.39	.16		
DBYB	-.07	-.91	.36		
Sömürücü	.21	3.17	.00**		
Aşırı Koruyucu	.03	.51	.60		
Koşullu	.19	2.40	.00**		
Aşırı İzin Veren	.14	2.22	.02*		
Kötümser	.00	.00	.99		
Cezalandırıcı	.11	1.53	.12		
Değişime Kapalı	.18	2.90	.00**		

2.Model				19.15	.53
	Kopukluk	.20	2.56	.01*	
	Zedelenmiş Otonomi	.10	2.13	.06	
	Zedelenmiş Sınırlar	.08	1.48	.14	
	Diğeri Yönelimlilik	-.00	-.13	.89	
	Yüksek Standartlar	.29	4.19	.00**	
3.Model				22.50	.59
	DDG	.33	5.84	.00**	

** $p < .01$ * $p < .05$ Not. β = Unstandardized Beta, DBYB=Duygusal Bakımdan Yoksun Bırakıcı, DDG=Duygu Düzenleme Güçlüğü

3.4. Algılanan Ebeveynlik Biçimleri ve Sınırdaki Kişilik Örüntüsü Arasındaki İlişkide Erken Dönem Uyum Bozucu Şema Alanlarının ve Duygu Düzenleme Güçlüğü'nün Aracı Rolü

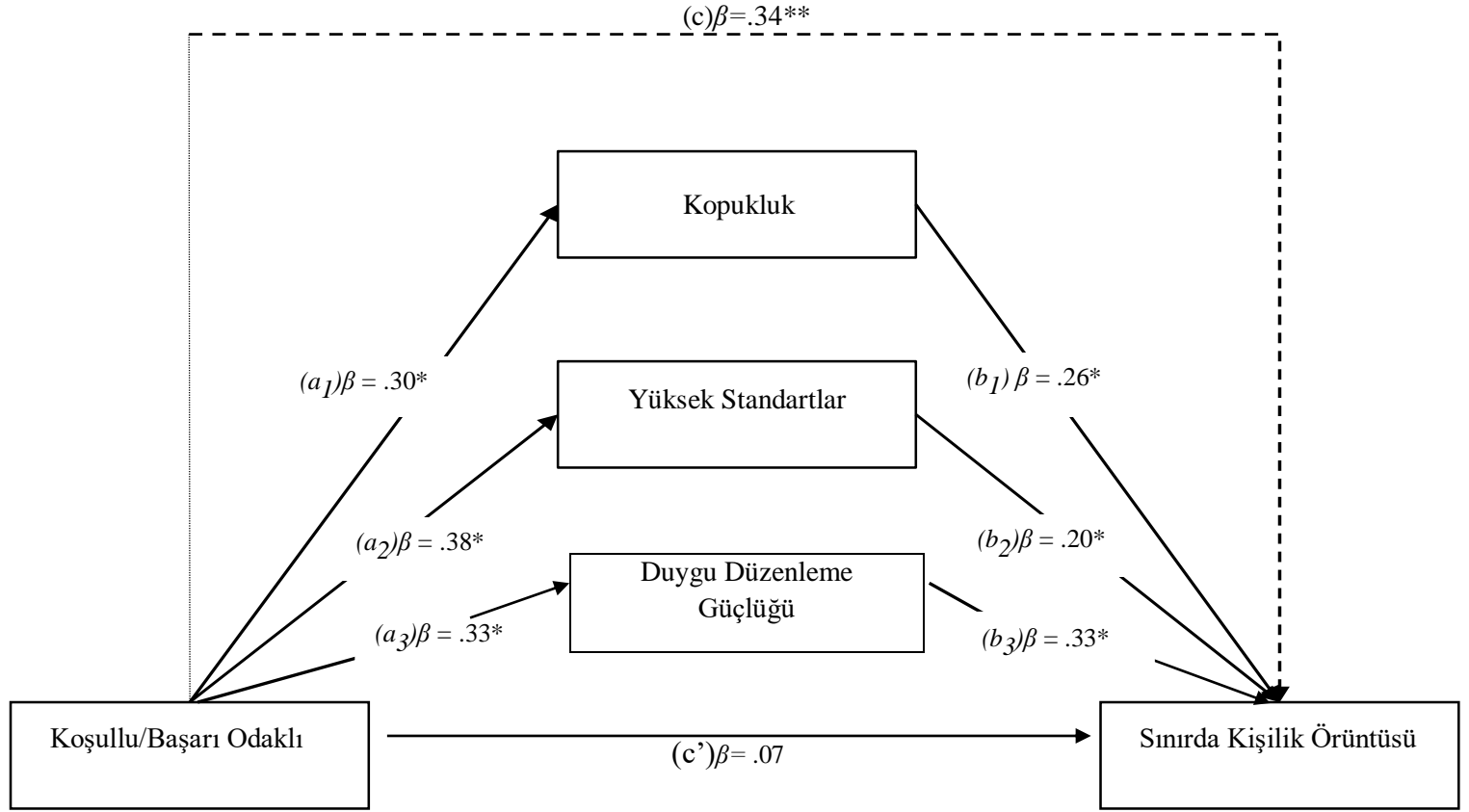
Çalışmanın ana değişkenleriyle yürütülen hiyerarşik regresyon analizi sonuçlarına göre algılanan ebeveynlik biçimleri ve sınırdaki kişilik örüntüsü arasındaki ilişkide erken dönem uyum bozucu şema alanlarının ve duygu düzenleme güçlüğü'nün aracı rollerinin değerlendirilmesi amacıyla Hayes (2017) tarafından geliştirilen Paralel Çoklu Aracı Değişken Analizi test edilmiştir.

Bu çalışmada anneye ve babaya ilişkin algılanan ebeveynlik tutumları yordayıcı değişken; sınırdaki kişilik düzeyi yordanan değişken olarak değerlendirilmiştir. Erken dönem uyum bozucu şema alanları ve duygu düzenleme güçlüğü ise aracı değişkenler olarak ele alınmıştır. Aracı modelin test edilmesi için SPSS PROCESS Macrosu (Hayes, 2017) versiyon 4.1. eklentisi kullanılmıştır. Mevcut çalışmada Hayes'in aracılık modellerinden Model 4 tercih edilmiştir. Ayrıca, tüm analizlerde 5000 bootstrap örnekleme ile %95 güven aralığı kullanılmıştır (Hayes, 2017).

3.4.1. Anneye İlişkin Algılanan Ebeveynlik Biçimleri ile Sınırdaki Kişilik Örüntüsü Arasındaki İlişkide Erken Dönem Uyum Bozucu Şema Alanları ve Duygu Düzenleme Güçlüğü'nün Aracı Rolü

Hiyerarşik regresyon analizi bulgularına göre devam edilen aracı değişken analizinde anneye ilişkin algılanan koşullu/başarı odaklı, sömürücü/istismar edici ve aşırı koruyucu/evhamlı ebeveynlik biçimleri yordayıcı değişken olarak test edilirken sınırdaki kişilik örüntüsü yordanan değişken olarak analize eklenmiştir. Erken dönem uyum bozucu şema alanlarından kopukluk ve yüksek standartlar alt boyutları ile duygu düzenleme güçlüğü ise aracı değişkenler olarak değerlendirilmiştir.

Anneye ilişkin algılanan koşullu/başarı odaklı ebeveynlik biçimi ile sınırdaki kişilik örüntüsü arasındaki ilişkide kopukluk ve yüksek standartlar şema alanları ile duygu düzenleme güçlüğü'nün aracı rolleri test edilmiştir. Elde edilen modelin istatistiksel olarak anlamlı çıktığı [$F(4,287) = 77.89, p < .001$] ve açıklanan varyansın %52 olduğu görülmektedir. Koşullu/başarı odaklı ebeveynlik biçiminin kopukluk ($a_1: \beta = .30, SH = .15, p < .001, GA [.53, 1.13]$), yüksek standartlar ($a_2: \beta = .38, SH = .12, p < .001, GA [.61, 1.10]$) şema alanları ile duygu düzenleme güçlüğü ($a_3: \beta = .33, SH = .11, p < .001, GA [.44, .88]$) üzerindeki doğrudan etkisi anlamlı düzeydedir. Aracı değişkenler olan kopukluk ($b_1: \beta = .26, SH = .02, p < .001, GA [.07, .18]$), yüksek standartlar ($b_2: \beta = .20, SH = .03, p < .001, GA [.05, .18]$) ve duygu düzenleme güçlüğü'nün de ($b_3: \beta = .33, SH = .03, p < .001, GA [.14, .28]$) sınırdaki kişilik örüntüsü üzerindeki doğrudan etkisinin anlamlı olduğu görülmüştür. Koşullu/başarı odaklı ebeveynliğin sınırdaki kişilik örüntüsü üzerindeki toplam etkisi anlamlıdır ($c: \beta = .34, SH = .07, p < .001, GA [.30, .59]$). Öte yandan, aracı değişkenlerin etkileri kontrol edildiğinde koşullu/başarı odaklı ebeveynlik biçimi ile sınırdaki kişilik örüntüsü arasındaki ilişkinin anlamlı etkisi ortadan kalkmaktadır ($c': \beta = .07, SH = .07, p > .05, GA [-.01, .21]$). Aracı değişkenler ayrı ayrı değerlendirildiğinde, kopukluk ($a_1b_1 = .08, SH = .02, \%95 GA [.03, .13]$), yüksek standartlar ($a_2b_2 = .07, SH = .02, \%95 GA [.02, .13]$) ve duygu düzenleme güçlüğü'nün ($a_3b_3 = .11, SH = .02, \%95 GA [.06, .17]$) aracılık rollerinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu tespit edilmiştir. Sonuç olarak, anneye ilişkin algılanan koşullu/başarı odaklı ebeveynlik biçimi kopukluk ve yüksek standartlar şema alanları ile duygu düzenleme güçlüğü aracılığıyla kişilerin sınırdaki kişilik örüntü düzeylerini anlamlı olarak yordamaktadır.

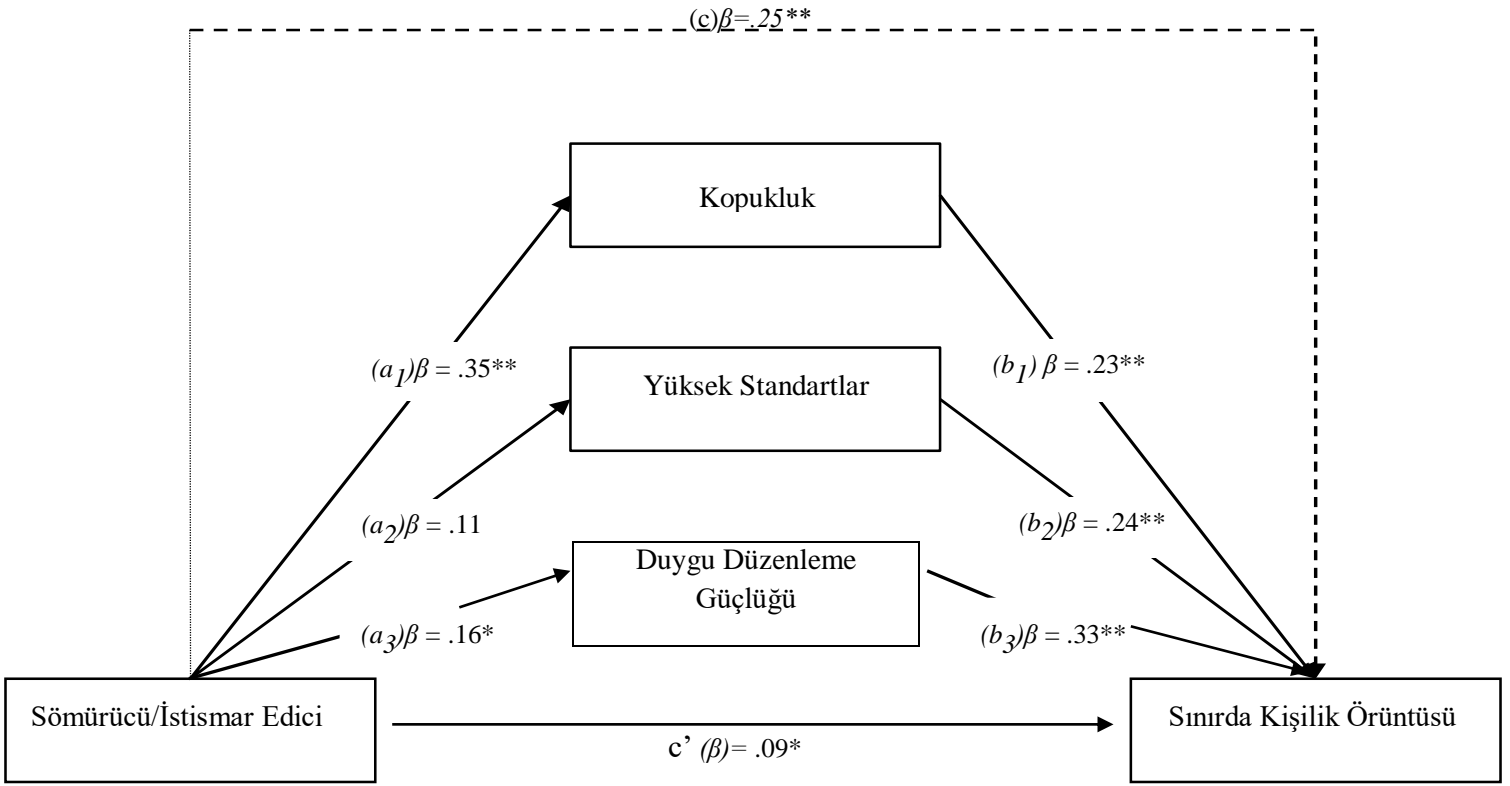

Not. Standardize regresyon katsayıları kullanılmıştır. * $p < .001$.

Şekil 3. Anneye ilişkin algılanan koşullu/başarı odaklı ebeveynlik biçimi ile sınırdaki kişilik örüntüsü arasındaki ilişkide kopukluk ve yüksek standartlar şema alanları ile duygu düzenleme güçlüğü aracılığıyla.

Anneye ilişkin algılanan sömürücü/istismar edici ebeveynlik biçimi ile sınırdaki kişilik örüntüsü arasındaki ilişkide kopukluk ve yüksek standartlar şema alanları ile duygu düzenleme güçlüğü aracılığıyla test edilmiştir. Elde edilen modelin istatistiksel olarak anlamlı çıktığı [$F(4,287) = 78.18, p < .001$] ve açıklanan varyansın %53 olduğu görülmektedir. Sömürücü/istismar edici ebeveynlik biçiminin kopukluk ($a_1: \beta = .35, SH = .33, p < .001, GA [1.42, 2.73]$) ve duygu düzenleme güçlüğü ($a_3: \beta = .16, SH = .26, p < .01, GA [.22, 1.26]$) üzerindeki doğrudan etkisinin anlamlı olduğu; yüksek standartlar $a_2: \beta = .11, SH = .30, p > .05, GA [-.03, 1.15]$ üzerindeki etkisinin ise anlamsız olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Aracı değişkenler olan kopukluk ($b_1: \beta = .23, SH = .03, p < .001, GA [.05, .17]$), yüksek standartlar ($b_2: \beta = .24, SH = .03, p < .001, GA [.07, .20]$) ve duygu düzenleme güçlüğü ($b_3: \beta = .33, SH = .03, p < .001, GA [.14, .28]$) sınırdaki kişilik örüntüsü üzerindeki doğrudan etkisinin anlamlı olduğu görülmüştür. Sömürücü/istismar edici ebeveynliğin sınırdaki kişilik örüntüsü üzerindeki toplam etkisi anlamlıdır ($c: \beta = .25, SH = .16, p < .001, GA [.40, 1.05]$).

Öte yandan, aracı değişkenlerin etkileri kontrol edildiğinde sömürücü/istismar edici ebeveynlik biçimi ile sınırda kişilik örüntüsü arasındaki ilişki devam etmesine rağmen anlamlılık düzeyi azalmıştır (c' : $\beta = .09$, $SH = .12$, $p < .05$, GA [-.01, .51]). Aracı değişkenler ayrı ayrı değerlendirildiğinde, kopukluk ($a_1b_1 = .08$, $SH = .03$, %95 GA [.02, .15]) şema alanının aracı rolünün istatistiksel olarak anlamlı olduğu; yüksek standartlar $a_2b_2 = .02$, $SH = .01$, %95 GA [.00, .06]) ve duygu düzenleme güçlüğü ($a_3b_3 = .05$, $SH = .02$, %95 GA [.00, .11]) ise anlamlı olmadığı bulgularına ulaşılmıştır. Sonuç olarak, anneye ilişkin algılanan sömürücü/istismar edici ebeveynlik biçimi hem tek başına hem de kopukluk şema alanı aracılığıyla kişilerin sınırda kişilik örüntü düzeylerini anlamlı olarak yordamaktadır.

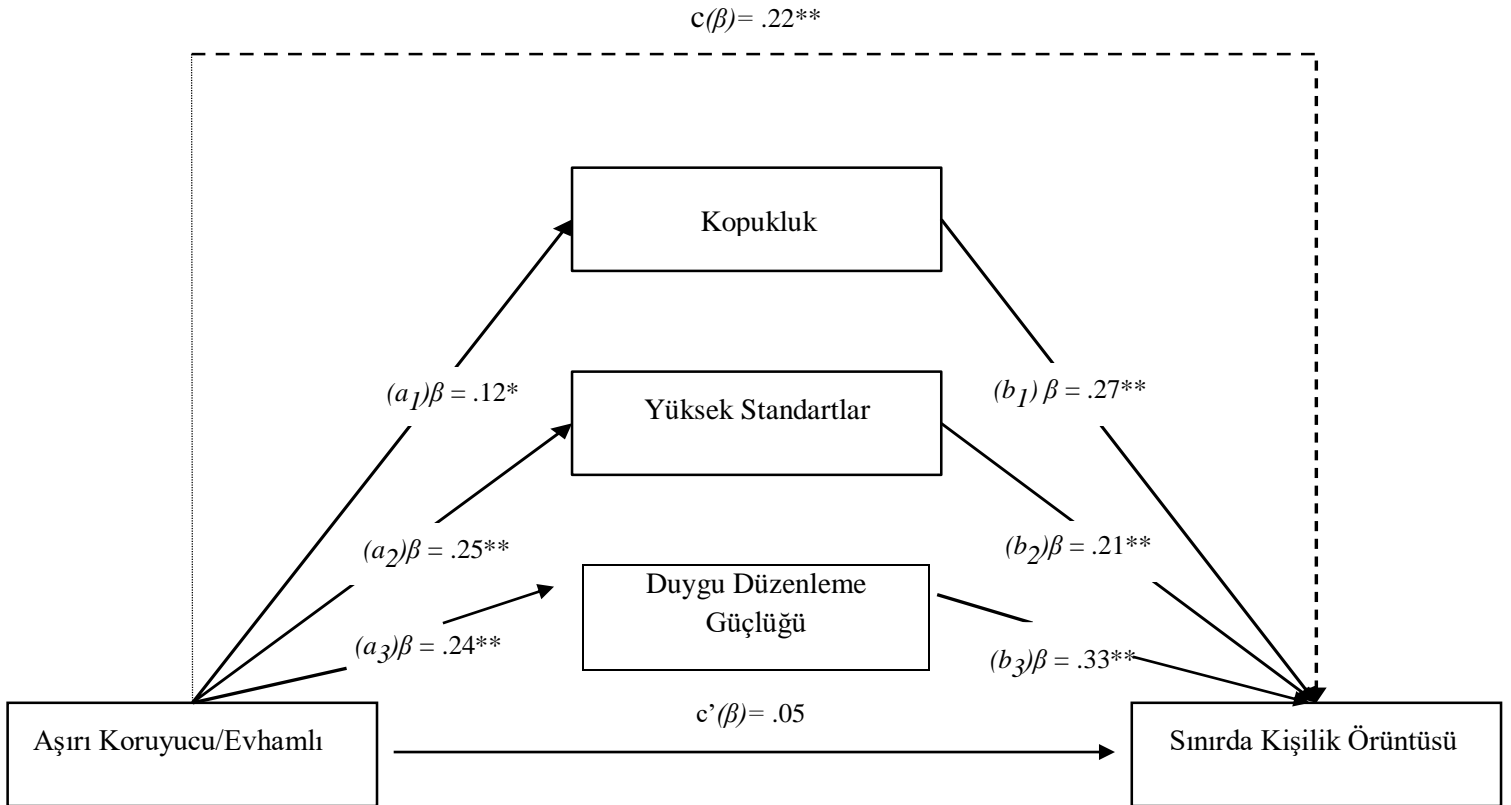

Not. Standardize regresyon katsayıları kullanılmıştır. * $p < .05$, ** $p < .001$.

Şekil 4. Anneye ilişkin algılanan sömürücü/istismar edici ebeveynlik biçimi ile sınırda kişilik örüntüsü arasındaki ilişkide kopukluk ve yüksek standartlar şema alanları ile duygu düzenleme güçlüğü aracılığıyla rolü.

Anneye ilişkin algılanan aşırı koruyucu/evhamlı ebeveynlik biçimi ile sınırda kişilik örüntüsü arasındaki ilişkide kopukluk ve yüksek standartlar şema alanları ile duygu düzenleme güçlüğü aracılığıyla rolleri test edilmiştir. Elde edilen modelin istatistiksel olarak anlamlı çıktığı [$F(4,287) = 75.47$, $p < .001$] ve açıklanan varyansın %52 olduğu

görülmektedir. Aşırı koruyucu/evhamlı ebeveynlik biçiminin kopukluk ($a_1: \beta = .12, SH = .12, p < .05, GA [.01, .50]$), yüksek standartlar ($a_2: \beta = .25, SH = .10, p < .001, GA [.25, .65]$) şema alanları ile duygu düzenleme güçlüğü ($a_3: \beta = .24, SH = .09, p < .001, GA [.19, .55]$) üzerindeki doğrudan etkisi anlamlı düzeydedir. Aracı değişkenler olan kopukluk ($b_1: \beta = .27, SH = .02, p < .001, GA [.07, .18]$), yüksek standartlar ($b_2: \beta = .21, SH = .03, p < .001, GA [.05, .18]$) ve duygu düzenleme güçlüğü ($b_3: \beta = .33, SH = .03, p < .001, GA [.14, .28]$) sınırdaki kişilik örüntüsü üzerindeki doğrudan etkisinin anlamlı olduğu görülmüştür. Aşırı koruyucu/evhamlı ebeveynliğin sınırdaki kişilik örüntüsü üzerindeki toplam etkisi anlamlıdır ($c: \beta = .22, SH = .05, p < .001, GA [.10, .33]$). Öte yandan, aracı değişkenlerin etkileri kontrol edildiğinde aşırı koruyucu/evhamlı ebeveynlik biçimi ile sınırdaki kişilik örüntüsü arasındaki ilişkinin anlamlı etkisi ortadan kalkmaktadır ($c': \beta = .05, SH = .04, p > .05, GA [-.03, .13]$). Aracı değişkenler ayrı ayrı değerlendirildiğinde, yüksek standartlar ($a_2b_2 = .05, SH = .02, \%95 GA [.01, .09]$) ve duygu düzenleme güçlüğü ($a_3b_3 = .08, SH = .02, \%95 GA [.03, .12]$) aracılık rollerinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu; kopukluk şema alanının ($a_1b_1 = .02, SH = .02, \%95 GA [-.00, .07]$) ise anlamlı olmadığı sonucuna varılmıştır. Sonuç olarak, anneye ilişkin algılanan aşırı koruyucu/evhamlı ebeveynlik biçimi yüksek standartlar ve duygu düzenleme güçlüğü aracılığıyla kişilerin sınırdaki kişilik örüntü düzeylerini anlamlı olarak yordamaktadır.

Not. Standardize regresyon katsayıları kullanılmıştır. * $p < .05$, ** $p < .001$.

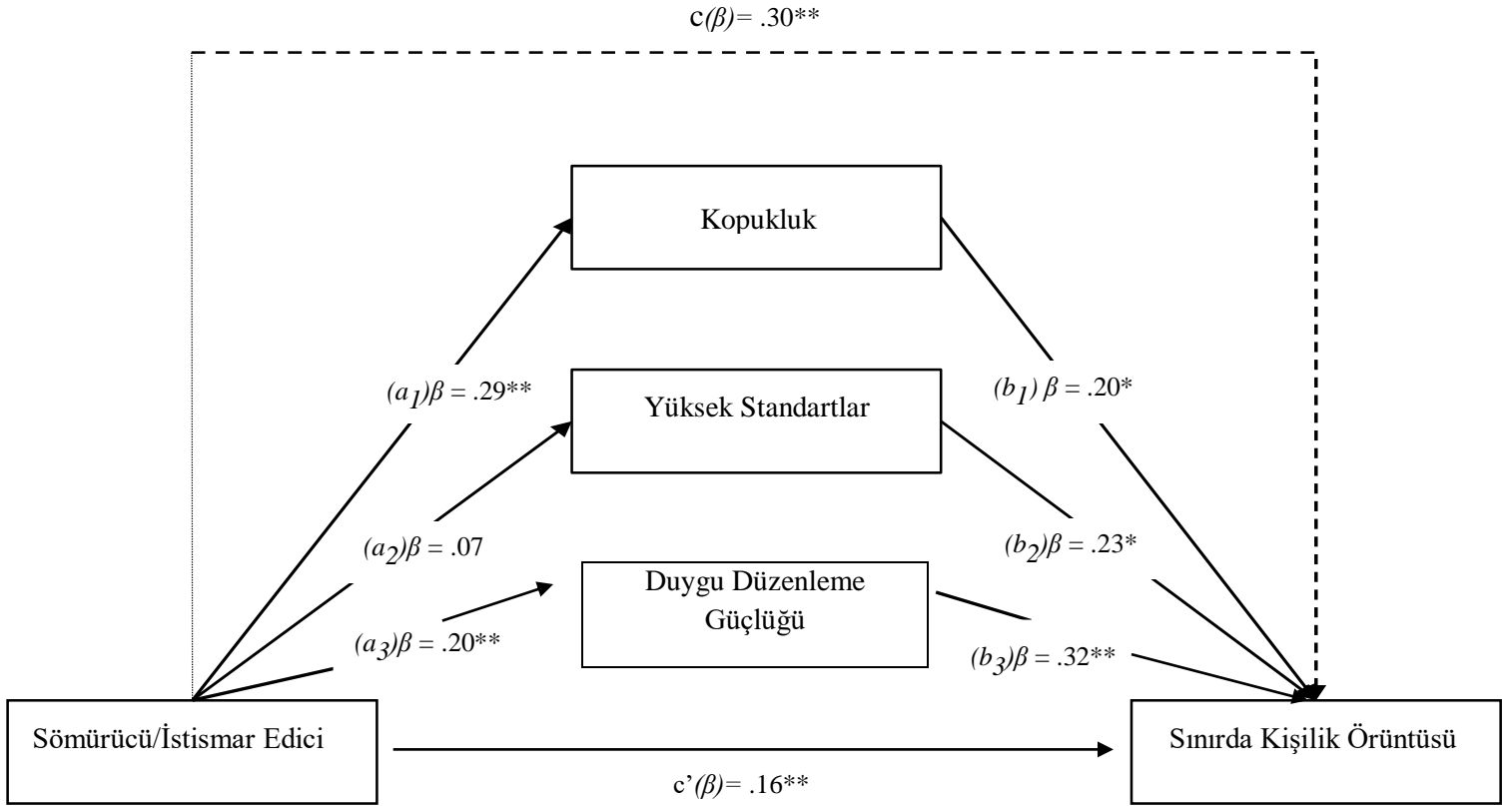
Şekil 5. Anneye ilişkin algılanan aşırı koruyucu/evhamlı ebeveynlik biçimi ile sınırda kişilik örüntüsü arasındaki ilişkide kopukluk ve yüksek standartlar şema alanları ile duygu düzenleme güçlüğü'nün aracı rolü.

3.4.2. Babaya İlişkin Algılanan Ebeveynlik Biçimleri ile Sınırdaki Kişilik Örüntüsü Arasındaki İlişkide Erken Dönem Uyum Bozucu Şema Alanları ve Duygu Düzenleme Güçlüğü'nün Aracı Rolü

Hiyerarşik regresyon analizi bulgularına göre devam edilen aracı değişken analizinde babaya ilişkin algılanan sömürücü/istismar edici, değişime kapalı/duyguları bastıran, koşullu/başarı odaklı ve aşırı izin veren/sınırsız ebeveynlik biçimleri yordayıcı değişken olarak test edilirken sınırda kişilik örüntüsü yordanan değişken olarak analize eklenmiştir. Erken dönem uyum bozucu şema alanlarından kopukluk ve yüksek standartlar alt boyutları ile duygu düzenleme güçlüğü aracı değişkenler olarak değerlendirilmiştir.

Babaya ilişkin algılanan sömürücü/istismar edici ebeveynlik biçimi ile sınırda kişilik örüntüsü arasındaki ilişkide kopukluk ve yüksek standartlar şema alanları ile duygu düzenleme güçlüğü'nün aracı rolleri test edilmiştir. Elde edilen modelin istatistiksel olarak anlamlı çıktığı [$F(4,287) = 85.31$, $p < .001$] ve açıklanan varyansın %56 olduğu görülmektedir. Sömürücü/istismar edici ebeveynlik biçiminin kopukluk ($a_1: \beta = .29$, $SH = .23$, $p < .001$, GA [.70, 1.62]) şema alanı ile duygu düzenleme güçlüğü ($a_3: \beta = .20$, $SH = .19$, $p < .001$, GA [.29, 1.06]) üzerindeki doğrudan etkisinin anlamlı olduğu; yüksek standartlar ($a_2: \beta = .07$, $SH = .20$, $p > .05$, GA [-.16, .65]) üzerindeki etkisinin ise anlamsız olduğu görülmüştür. Aracı değişkenler olan kopukluk ($b_1: \beta = .20$, $SH = .03$, $p < .01$, GA [.03, .16]), yüksek standartlar ($b_2: \beta = .23$, $SH = .03$, $p < .01$, GA [.07, .18]) ve duygu düzenleme güçlüğü'nün ($b_3: \beta = .32$, $SH = .03$, $p < .001$, GA [.13, .28]) sınırda kişilik örüntüsü üzerindeki doğrudan etkisinin anlamlı olduğu tespit edilmiştir. Sömürücü/istismar edici ebeveynliğin sınırda kişilik örüntüsü üzerindeki toplam etkisi anlamlıdır ($c: \beta = .30$, $SH = .11$, $p < .001$, GA [.37, .82]). Öte yandan, aracı değişkenlerin etkileri kontrol edildiğinde sömürücü/istismar edici ebeveynlik biçimi ile sınırda kişilik örüntüsü arasındaki ilişki devam etmesine rağmen anlamlılık düzeyi azalmıştır ($c': \beta = .16$, $SH = .08$, $p < .001$, GA [.16, .49]). Aracı değişkenler ayrı ayrı değerlendirildiğinde, kopukluk ($a_1b_1 = .05$, $SH = .02$, %95 GA [.01, .11]) ve duygu

düzenleme gücünün ($a_3b_3 = .05$, $SH = .02$, %95 GA [.01, .09]) aracılık rollerinin anlamlı olduğu; yüksek standartlar ($a_2b_2 = .01$, $SH = .01$, %95 GA [-.01, .04]) şema alanının ise anlamlı olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Sonuç olarak, babaya ilişkin algılanan sömürücü/istismar edici ebeveynlik biçimi hem tek başına hem de kopukluk ve duygu düzenleme gücünün aracılığıyla kişilerin sınırda kişilik örüntü düzeylerini anlamlı olarak yordamaktadır.

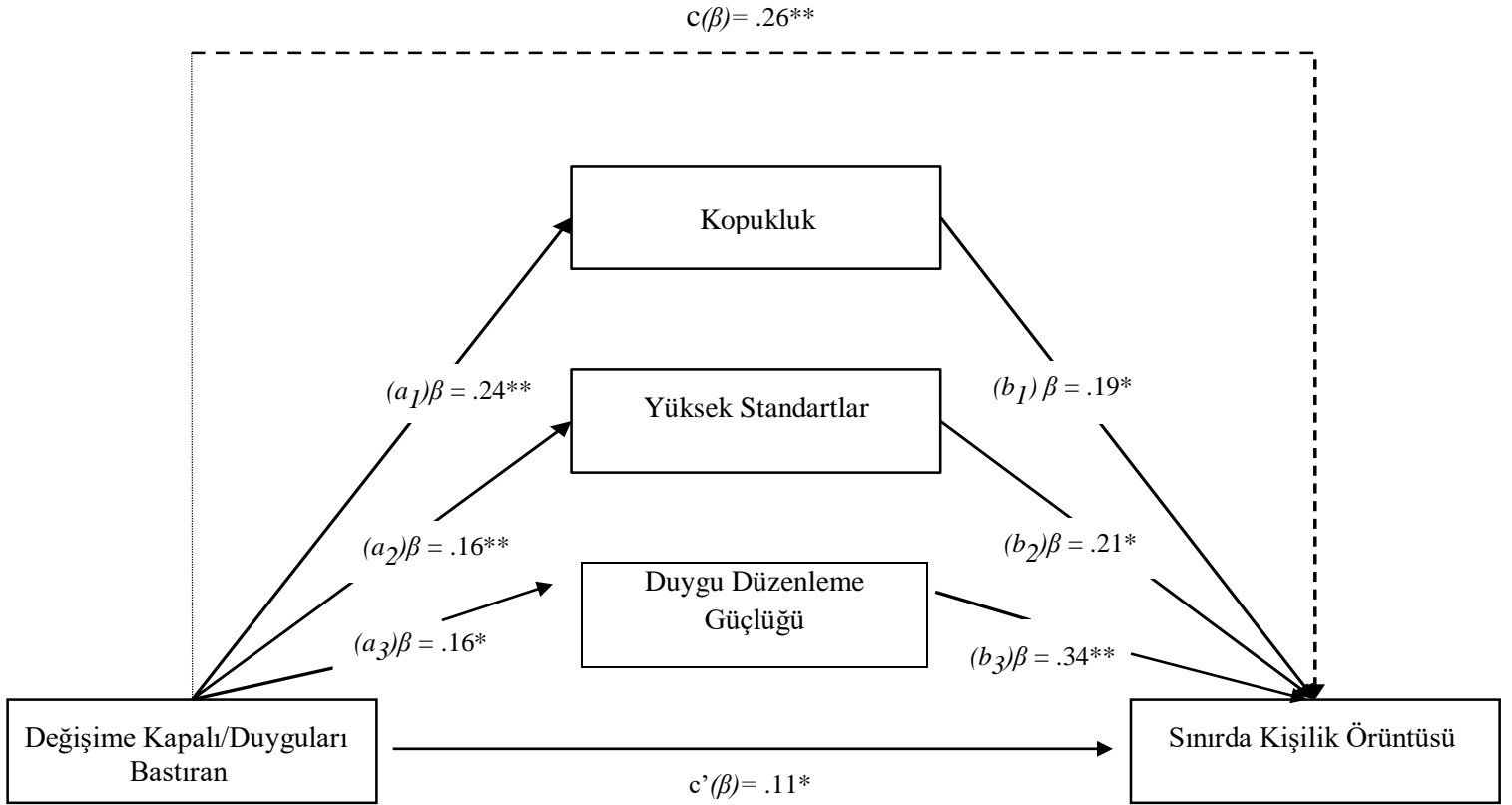

Not. Standardize regresyon katsayıları kullanılmıştır. * $p < .01$, ** $p < .001$.

Şekil 6. Babaya ilişkin algılanan sömürücü/istismar edici ebeveynlik biçimi ile sınırda kişilik örüntüsü arasındaki ilişkide kopukluk ve yüksek standartlar şema alanları ile duygu düzenleme gücünün aracı rolü.

Babaya ilişkin algılanan değişime kapalı/duyguları bastıran ebeveynlik biçimi ile sınırda kişilik örüntüsü arasındaki ilişkide kopukluk ve yüksek standartlar şema alanları ile duygu düzenleme gücünün aracı rolleri test edilmiştir. Elde edilen modelin istatistiksel olarak anlamlı çıktığı [$F(4,287) = 75.90$, $p < .001$] ve açıklanan varyansın %52 olduğu görülmektedir. Değişime kapalı/duyguları bastıran ebeveynlik biçiminin kopukluk ($a_1: \beta = .24$, $SH = .26$, $p < .001$, GA [.60, 1.63]) ve yüksek standartlar ($a_2: \beta = .16$, $SH = .22$, $p < .001$,

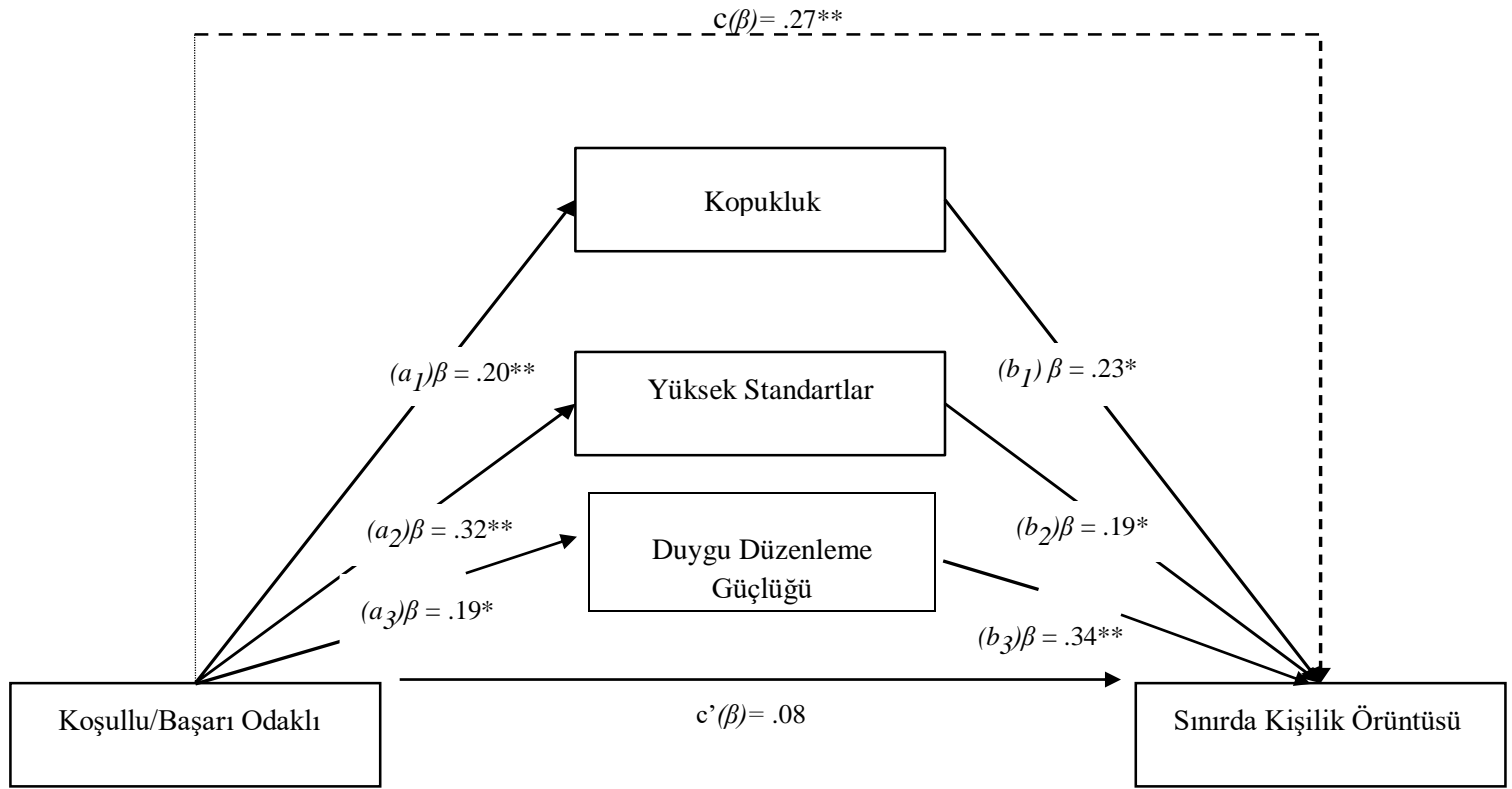
GA [.19, 1.07]) şema alanları ile duygu düzenleme güçlüğü ($a_3: \beta = .16, SH = .20, p < .01$, GA [.15, .94]) üzerindeki doğrudan etkisinin anlamlı olduğu görülmüştür. Aracı değişkenler olan kopukluk ($b_1: \beta = .19, SH = .09, p < .01$, GA [.03, .15]), yüksek standartlar ($b_2: \beta = .21, SH = .03, p < .001$, GA [.05, .18]) ve duygu düzenleme güçlüğü ($b_3: \beta = .34, SH = .03, p < .001$, GA [.14, .28]) sınırda kişilik örüntüsü üzerindeki doğrudan etkisinin anlamlı olduğu tespit edilmiştir. Değişime kapalı/duyguları bastıran ebeveynliğin sınırda kişilik örüntüsü üzerindeki toplam etkisi anlamlıdır ($c: \beta = .26, SH = .12, p < .001$, GA [.32, .81]). Öte yandan, aracı değişkenlerin etkileri kontrol edildiğinde değişime kapalı/duyguları bastıran ebeveynlik biçimi ile sınırda kişilik örüntüsü arasındaki ilişki devam etmesine rağmen anlamlılık düzeyi azalmıştır ($c': \beta = .11, SH = .09, p < .01$, GA [.06, .42]). Aracı değişkenler ayrı ayrı değerlendirildiğinde, kopukluk ($a_1b_1 = .04, SH = .02, \%95 \text{ GA } [.01, .09]$) ve duygu düzenleme güçlüğü ($a_3b_3 = .05, SH = .02, \%95 \text{ GA } [.01, .10]$) aracılık rollerinin anlamlı olduğu; yüksek standartlar ($a_2b_2 = .03, SH = .01, \%95 \text{ GA } [.00, .07]$) şema alanının ise anlamlı olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Sonuç olarak, babaya ilişkin algılanan değişime kapalı/duyguları bastıran ebeveynlik biçimi hem tek başına hem de kopukluk ve duygu düzenleme güçlüğü aracılığıyla kişilerin sınırda kişilik örüntü düzeylerini anlamlı olarak yordamaktadır.

Not. Standardize regresyon katsayıları kullanılmıştır. * $p < .01$, ** $p < .001$.

Şekil 7. Babaya ilişkin algılanan değişime kapalı/duyguları bastıran ebeveynlik biçimi ile sınırda kişilik örüntüsü arasındaki ilişkide kopukluk ve yüksek standartlar şema alanları ile duygu düzenleme güçlüğü'nün aracı rolü.

Babaya ilişkin algılanan koşullu/başarı odaklı ebeveynlik biçimi ile sınırda kişilik örüntüsü arasındaki ilişkide kopukluk ve yüksek standartlar şema alanları ile duygu düzenleme güçlüğü'nün aracı rolleri test edilmiştir. Elde edilen modelin istatistiksel olarak anlamlı çıktığı [$F(4,287) = 74.30, p < .001$] ve açıklanan varyansın %52 olduğu görülmektedir. Koşullu/başarı odaklı ebeveynlik biçiminin kopukluk ($a_1: \beta = .20, SH = .16, p < .001, GA [.25, .89]$) ve yüksek standartlar ($a_2: \beta = .32, SH = .13, p < .001, GA [.48, .99]$) şema alanları ile duygu düzenleme güçlüğü ($a_3: \beta = .19, SH = .12, p < .01, GA [.15, .63]$) üzerindeki doğrudan etkisinin anlamlı olduğu görülmüştür. Aracı değişkenler olan kopukluk ($b_1: \beta = .23, SH = .03, p < .001, GA [.04, .17]$), yüksek standartlar ($b_2: \beta = .19, SH = .03, p < .01, GA [.04, .17]$) ve duygu düzenleme güçlüğü'nün ($b_3: \beta = .34, SH = .03, p < .001, GA [.14, .29]$) sınırda kişilik örüntüsü üzerindeki doğrudan etkisinin anlamlı olduğu tespit edilmiştir. Koşullu/başarı odaklı ebeveynliğin sınırda kişilik örüntüsü üzerindeki toplam etkisi anlamlıdır ($c: \beta = .27, SH = .07, p < .001, GA [.20, .50]$). Öte yandan, aracı değişkenlerin etkileri kontrol edildiğinde koşullu/başarı odaklı ebeveynlik biçimi ile sınırda kişilik örüntüsü arasındaki ilişkinin anlamlı etkisi ortadan kalkmaktadır ($c': \beta = .08, SH = .05, p > .05, GA [-.00, .22]$). Aracı değişkenler ayrı ayrı değerlendirildiğinde, kopukluk ($a_1b_1 = .04, SH = .02, \%95 GA [.01, .09]$), yüksek standartlar ($a_2b_2 = .06, SH = .02, \%95 GA [.01, .11]$) ve duygu düzenleme güçlüğü'nün ($a_3b_3 = .06, SH = .02, \%95 GA [.02, .11]$) aracılık rollerinin anlamlı olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Sonuç olarak, babaya ilişkin algılanan koşullu/başarı odaklı ebeveynlik biçimi kopukluk, yüksek standartlar ve duygu düzenleme güçlüğü aracılığıyla kişilerin sınırda kişilik örüntü düzeylerini anlamlı olarak yordamaktadır.

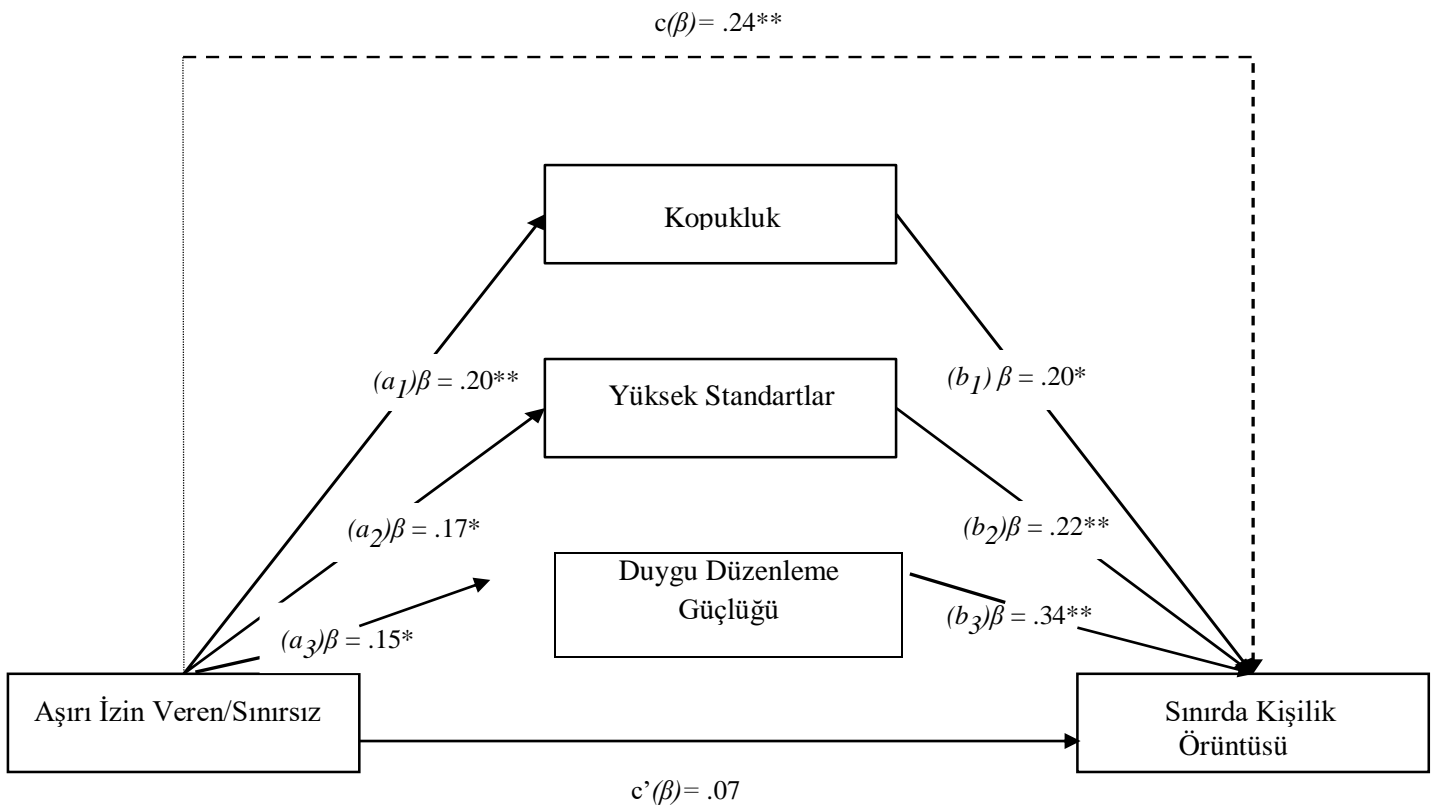

Not. Standardize regresyon katsayıları kullanılmıştır. * $p < .01$, ** $p < .001$.

Şekil 8. Babaya ilişkin algılanan koşullu/başarı odaklı ebeveynlik biçimi ile sınırdaki kişilik örüntüsü arasındaki ilişkide kopukluk ve yüksek standartlar şema alanları ile duygu düzenleme güçlüğü aracılığıyla rolü.

Babaya ilişkin algılanan aşırı izin veren/sınırsız ebeveynlik biçimi ile sınırdaki kişilik örüntüsü arasındaki ilişkide kopukluk ve yüksek standartlar şema alanları ile duygu düzenleme güçlüğü aracılığıyla rolleri test edilmiştir. Elde edilen modelin istatistiksel olarak anlamlı çıktığı [$F(4,287) = 76.85, p < .001$] ve açıklanan varyansın %53 olduğu görülmektedir. Aşırı izin veren/sınırsız ebeveynlik biçiminin kopukluk ($a_1: \beta = .30, SH = .18, p < .001, GA [.62, 1.36]$) ve yüksek standartlar ($a_2: \beta = .17, SH = .16, p < .01, GA [.16, .80]$) şema alanları ile duygu düzenleme güçlüğü ($a_3: \beta = .15, SH = .14, p < .01, GA [.09, .66]$) üzerindeki doğrudan etkisinin anlamlı olduğu görülmüştür. Aracı değişkenler olan kopukluk ($b_1: \beta = .20, SH = .03, p < .01, GA [.03, .15]$), yüksek standartlar ($b_2: \beta = .22, SH = .03, p < .001, GA [.06, .19]$) ve duygu düzenleme güçlüğü ($b_3: \beta = .34, SH = .03, p < .001, GA [.14, .28]$) sınırdaki kişilik örüntüsü üzerindeki doğrudan etkisinin anlamlı olduğu tespit edilmiştir. Aşırı izin veren/sınırsız ebeveynliğin sınırdaki kişilik örüntüsü üzerindeki toplam etkisi anlamlıdır ($c: \beta = .24, SH = .09, p < .001, GA [.19, .55]$). Öte yandan, aracı

değişkenlerin etkileri kontrol edildiğinde aşırı izin veren/sınırsız ebeveynlik biçimi ile sınırda kişilik örüntüsü arasındaki ilişkinin anlamlı etkisi ortadan kalkmaktadır (c' : $\beta = .07$, $SH = .06$, $p > .05$, $GA [-.01, .25]$). Aracı değişkenler ayrı ayrı değerlendirildiğinde, kopukluk ($a_1b_1 = .06$, $SH = .02$, %95 $GA [.01, .11]$) ve duygu düzenleme güçlüğü ($a_3b_3 = .05$, $SH = .02$, %95 $GA [.01, .10]$) aracılık rollerinin anlamlı olduğu; yüksek standartlar ($a_2b_2 = .03$, $SH = .02$, %95 $GA [.00, .08]$) şema alanının ise anlamlı olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Sonuç olarak, babaya ilişkin algılanan aşırı izin veren/sınırsız ebeveynlik biçimi kopukluk ve duygu düzenleme güçlüğü aracılığıyla kişilerin sınırda kişilik örüntü düzeylerini anlamlı olarak yordamaktadır. Aracı değişken analizine ilişkin tüm bulguların özeti Tablo 8'de gösterilmiştir.

Not . Standardize regresyon katsayıları kullanılmıştır. * $p < .01$, ** $p < .001$.

Şekil 9. Babaya ilişkin algılanan aşırı izin veren/sınırsız ebeveynlik biçimi ile sınırda kişilik örüntüsü arasındaki ilişkide yüksek standartlar, zedelenmiş otonomi ve kopukluk şema alanları ile duygu düzenleme güçlüğü aracılığıyla.

Tablo 8

Aracı Değişken Analizi Bulgularına İlişkin Özet Tablo

Yordayıcı Değişkenler	Aracı Değişkenler			Yordanan Değişkenler
	Kopukluk	Yüksek Standartlar	DDG	
Anne Koşullu/Başarı Odaklı	Aracılık var	Aracılık var	Aracılık var	Sınırdaki kişilik
Anne Sömürücü/İstismar Edici	Aracılık var	Aracılık yok	Aracılık yok	Sınırdaki kişilik
Anne Aşırı Koruyucu/Evhamlı	Aracılık yok	Aracılık var	Aracılık var	Sınırdaki kişilik
Baba Koşullu/Başarı Odaklı	Aracılık var	Aracılık var	Aracılık var	Sınırdaki kişilik
Baba Sömürücü/İstismar Edici	Aracılık var	Aracılık yok	Aracılık var	Sınırdaki kişilik
Baba Değişime Kapalı/Duyguları Bastıran	Aracılık var	Aracılık yok	Aracılık var	Sınırdaki kişilik
Baba Aşırı İzin Veren/Sınırsız	Aracılık var	Aracılık yok	Aracılık var	Sınırdaki kişilik

Not. DDG=Duygu Düzenleme Güçlüğü

4.BÖLÜM

TARTIŞMA

Çalışmanın bu bölümünde, araştırma soruları ve hipotezlerine dair yürütülen analizler sonucunda elde edilen bulguların alanyazındaki bilgiler kapsamında tartışılmasına yer verilmiştir. Öncelikle, araştırmada yer alan değişkenlerin cinsiyete göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediği incelenmiştir. Daha sonra, çalışmanın ana değişkenleri arasındaki korelasyon bulgularına yer verilmiştir. Korelasyon analizinin ardından, değişkenlerin sınırda kişilik belirtilerini yordayıcı gücünü tespit etmek amacıyla yapılan hiyerarşik regresyon analizi sonuçları ele alınmıştır. Son olarak, sınırda kişilik belirtileri ile algılanan ebeveynlik tutumları arasındaki ilişkide erken dönem uyum bozucu şemaların ve duygu düzenleme güçlüğü'nün aracılık rollerine ilişkin sonuçlar tartışılmıştır. Bulgular tartışıldıktan sonra ise çalışmanın klinik doğrularını, sınırlılıkları ve gelecek çalışmalar için öneriler aktarılmıştır.

4.1. Çalışmanın Ana Değişkenlerinin Cinsiyet Açısından Karşılaştırılmasına Dair Bulguların Tartışılması

Çalışmada yer alan değişkenlerin cinsiyete göre farklılık gösterip göstermediğini değerlendirmek için yapılan analiz bulguları, babaya ilişkin algılanan ebeveynlik tutumlarının ve duygu düzenleme güçlüğü'nün kadın ve erkek katılımcılar arasında anlamlı düzeyde farklılaştığını; anneye ilişkin algılanan ebeveynlik tutumları, erken dönem uyum bozucu şema alanları ve sınırda kişilik belirti düzeyinin ise farklılaşmadığını göstermektedir.

Çalışmanın bulgularına göre, babaya ilişkin algılanan duygusal bakımdan yoksun bırakıcı ve koşullu/başarı odaklı ebeveynlik tutumları cinsiyet açısından farklılaşmaktadır. Erkeklerin babalarını kadınlara göre daha fazla duygusal bakımdan yoksun bırakıcı ve koşullu/başarı odaklı olarak algıladıkları bulunmuştur. Alanyazında bu bulguyu destekleyen çalışmalar mevcuttur (Akhun, 2012; Buschgens ve ark., 2010; Fişek, 2011; Leaper ve ark., 1998; Sunar, 2002). Bu bulguların babaların erkek çocuk yetiştirme ile ilgili tutumlarıyla açıklanabileceği düşünülmektedir. Erkekliğin toplumsal ve gelişimsel inşası adlı çalışmada Fişek (2011), otorite figürü olarak algılanan babaların özellikle erkek

çocuklarına yönelik tutumlarının saygı, mesafe, kısıtlama ve korkuya dayalı olduğunu; erkek çocuklarının ise babalarını duygusal bakımdan yoksun bırakıcı, cezalandırıcı, kuralcı ve başarı odaklı algıladıklarını ifade etmektedir. Bunun yanında, aynı çalışmada babaların erkek çocuklarıyla aralarındaki duygusal yakınlığa dayalı sözel iletişimin yerini birlikte yapılan bir işin aldığı görülmektedir. Diğer ülkelerde yapılan çalışmalarda da benzer şekilde babaların kız çocuklarıyla fiziksel ve duygusal açıdan daha fazla yakınlığa ve paylaşımına sahip oldukları anlaşılmaktadır (Brody ve Hall, 2000; Buschgens ve ark., 2010; Chaplin ve ark., 2005; Leaper ve ark., 1998; Marsiglio, 1991; Zeman ve ark., 2010). Mevcut çalışmada babaların erkek çocukları tarafından duygusal bakımdan yoksun bırakıcı ve başarı odaklı algılanmalarına ilişkin elde edilen bulgunun toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin beklentilerin ebeveynlerin çocuk yetiştirme tutumlarını etkilemesi sebebiyle ataerkil toplumlarda erkeklerin başarılı ve güçlü olmasını vurgulayan bir anlayışa sahip olunmasıyla açıklanabileceği düşünülmektedir (Eşsizozğlu, 2012; Fişek ve Scherler, 1996).

Anneye ilişkin algılanan ebeveynlik biçimlerinin ise cinsiyet açısından farklılık göstermediği sonucuna ulaşılmıştır. Alanyazına bakıldığında anneye ilişkin algılanan ebeveynlik biçimlerinin kadın ve erkekler arasında farklılık göstermediğini destekleyen çalışmalar mevcuttur (Biricik, 2011; Caner, 2009; Dokuyan, 2016; Üzümcü, 2016). Öte yandan, anneye ilişkin algılanan olumsuz ebeveynlik tutumu puanlarının hem erkeklere göre kadınlarda daha yüksek olduğu (Alfasfos, 2009; Kulaksızozğlu, 2013) hem de kadınlara göre erkeklerde daha yüksek olduğu (Akhun, 2012; Endendjik ve ark., 2016) araştırma bulguları da bulunmaktadır. Sonuç olarak alanyazında anneye ilişkin algılanan ebeveynlik biçimlerini cinsiyet açısından karşılaştıran çalışma bulguları birbirleriyle tutarlı görünmemektedir.

Erken dönem uyum bozucu şema alanları ve cinsiyet karşılaştırmalarının yapıldığı analizlerde kadın ve erkek katılımcılar arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Bu konu ile ilgili çalışmalara bakıldığında bazı çalışmalarda erken dönem uyum bozucu şemalar cinsiyete göre farklılık gösterirken (Brenning ve ark., 2012; Shorey ve ark., 2012; Ünal, 2012; Welburn ve ark., 2002) diğer çalışmalarda bir farklılık göstermemiştir (Caner, 2009; Tortamış, 2014; Tremblay ve Dozois, 2009). Bulguların büyük bir kısmında kadınların erkeklere göre daha fazla erken dönem uyum bozucu şemaya sahip olduğu anlaşılmaktadır (Becker ve ark., 2006; Brenning ve ark., 2012, Gongora ve ark., 2009; Shorey ve ark., 2012). Diğer yandan hak görme/büyüklik ve sosyal izolasyon şema

boyutlarında erkeklerin kadınlardan daha yüksek puan aldığı çalışma bulguları da mevcuttur (Calvete, 2008; Calvete ve Orue, 2012; Muris, 2006). Irkörücü (2016) tarafından ülkemizde yapılan çalışmada kadınların erkeklere göre kusurluluk, duygusal yoksunluk ve sosyal izolasyon şema boyutlarından daha yüksek puanlar aldıkları görülmektedir. Arslan (2017) ise erkeklerin zedelenmiş sınırlar ve yüksek standartlar şema alanlarından aldığı puanların kadınlara göre daha yüksek olduğunu ortaya koymuştur. Bu bilgilerden hareketle, alanyazında erken dönem uyum bozucu şema alanlarının cinsiyet açısından karşılaştırıldığı çalışmalarda sonuçların birbiriyle uyumlu olmadığı görülmektedir. Mevcut çalışmanın bulguları kadın ve erkek katılımcıların çocukluk döneminde şekillenmeye başlayarak yaşam boyu gelişmeye devam eden şema alanları açısından kendilerini benzer derecede olumsuz olarak değerlendirdiklerini göstermektedir.

Çalışma bulguları değerlendirildiğinde duygu düzenleme güçlüğü'nün cinsiyete göre farklılık gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır. Kadınların erkeklere göre duygu düzenleme güçlüğü puanlarının daha yüksek olduğu görülmektedir. İlgili alanyazın incelendiğinde duygu düzenleme güçlüğü düzeylerinde kadın ve erkekler arasında anlamlı bir farklılığın görüldüğü çalışmaların örnekleme ergenlik ve genç yetişkin grubundaki bireylerden oluşmaktadır (Bender ve ark., 2012; Neumann ve ark., 2010). Yaşın artmasıyla birlikte ise hem duygu düzenleme güçlüğü düzeyinin hem de cinsiyetin anlamlı etkisinin azaldığı görülmektedir (Giromini ve ark., 2017; Livingstone ve ark., 2020) Buradan yola çıkarak mevcut çalışmada cinsiyete göre anlamlı bir farklılığın görülmesinde çalışmanın örnekleminin büyük bir kısmını 20-30 yaş arasındaki genç bireylerin oluşturmasıyla ilişkili olabileceği düşünülmektedir.

Katılımcıların sınırda kişilik belirti düzeylerinin cinsiyet açısından karşılaştırıldığı analizlerde kadın ve erkek katılımcılar arasında anlamlı bir farklılık gözlemlenmemiştir. Klinik olmayan örneklemler üzerinde yapılan birçok çalışma sınırda kişilik özelliklerinin katılımcıların cinsiyetlerine göre farklılaşmadığını ifade etmektedir (Bernstein ve ark., 1993; Jackson ve Burgess, 2000; Morey ve ark., 2002; Torgersen ve ark., 2001; Zimmerman ve Coryell, 1989). Öte yandan, özellikle tanı gruplarına yönelik yürütülen çalışmalarda (Black ve ark., 2007; De Moor ve ark., 2009; Widiger ve Trull, 2007) ve DSM-5'te (APA, 2013) sınırda kişilik bozukluğunun kadınlar arasında daha yaygın olduğu bulgusu desteklenmektedir. Sınırda kişilik bozukluğunun kadınlarda daha sık görüldüğüne yönelik bulguların örneklemlerdeki cinsiyet yanlılığı ile (Bayes ve Parker,

2017; Bjorklund, 2006; Skodol ve Bender, 2003) ve bu tanıya sahip kadınların yardım istemeye daha yatkın olmalarından kaynaklı tanı gruplarında daha fazla temsil edilmeleriyle (Busch ve ark., 2016) ilişkili olabileceği düşünülmektedir. Mevcut çalışmada klinik olmayan bir örneklem üzerinde kadın ve erkek katılımcı sayılarının birbirine yakın olması sebebiyle cinsiyetin etkisinin anlamlı bulunmadığı anlaşılmaktadır.

4.2. Çalışmanın Değişkenleri Arasındaki Korelasyon Bulgularının Tartışılması

Çalışmadaki değişkenler arasında yapılan korelasyon analizi sonuçları bu değişkenler arasında çeşitli düzeylerde anlamlı ilişkilerin bulunduğu işaret etmektedir. Bu bölümde, algılanan ebeveynlik tutumları, erken dönem uyum bozucu şema alanları, duygular düzenleme güçlüğü ve sınırda kişilik belirtileri arasındaki ilişkilere dair bulgular tartışılmıştır. Bir sonraki bölümde ise regresyon analizi bulguları değerlendirilerek hangi ebeveynlik biçimlerinin ve erken dönem uyum bozucu şema alanlarının sınırda kişilik belirtilerini daha iyi açıkladığı aktarılacaktır.

Çalışmadaki ana değişkenler arasındaki korelasyon bulgularına bakıldığında, hem anneye hem babaya ilişkin algılanan tüm ebeveynlik tutumları ile sınırda kişilik belirtileri arasında pozitif yönde anlamlı ilişkiler olduğu görülmüştür. Şema Terapi'ye göre, birincil bakım verenler tarafından erken dönemde karşılanması gereken temel duygusal ihtiyaçların karşılanmamasının kişilerin sağlıklı ve uyumlu bir şekilde gelişmesini olumsuz etkilediği ve bu durumun yetişkinliğe gelindiğinde psikolojik belirtilerin ortaya çıkmasında önemli bir rol oynadığı düşünülmektedir (Soygüt ve Çakır, 2009; Young ve ark., 2003). Alanyazında sınırda kişilik bozukluğuna ait belirtilerin ortaya çıkışında erken dönemde deneyimlenen olumsuz ebeveyn davranışlarının üzerinde duran çalışmalar bulunmaktadır (Afifi ve ark., 2011; Johnson ve ark., 2006; Jordao ve Ramires, 2010; Schuppert ve ark., 2015; Specht ve ark., 2009; Young ve ark., 2003). Mevcut çalışmada ise algılanan ebeveynlik tutumlarının sınırda kişilik belirtileriyle ilişkili çıkmasının verilen çalışma bulgularıyla tutarlılık gösterdiği anlaşılmaktadır. Öte yandan, Hernandez ve arkadaşları (2012) tarafından yürütülen çalışmada sınırda kişilik bozukluğunun etiolojisinde fiziksel ihmal ve istismarın üzerinde durulurken; ebeveynlik tutumlarının bu bozuklukla ilişkili olmadığı belirtilmektedir. Mevcut çalışma algılanan ebeveynlik tutumları ve sınırda kişilik belirtileri arasındaki ilişkiyi desteklediği için Hernandez ve arkadaşları (2012) tarafından

yürütülen çalışmanın sonuçlarıyla uyuşmamaktadır. Sınırdaki kişilik bozukluğuyla ilgili yapılan çalışmalarda özellikle fiziksel ve cinsel istismarın üzerinde durulmasına rağmen (örn., Battle ve ark., 2004; Golier ve ark., 2003; Lobbestael ve ark., 2005; Zanarini, 2000) son yıllarda yapılan araştırmalarla birlikte olumsuz ebeveynlik biçimlerinin de bu bozukluğa ait özelliklerin ortaya çıkmasında fiziksel ve cinsel istismar kadar önemli bir risk faktörü oluşturduğu anlaşılmaktadır (örn., Afifi ve ark., 2011; Jordao ve Ramires, 2010; Schuppert ve ark., 2015; Stepp ve ark., 2014; Young ve ark., 2003). Mevcut çalışmada ise çocukluk dönemlerinde bağlanma figürleriyle kurulan ilişkinin önemi bir kez daha ortaya çıkmaktadır.

Korelasyon analizinin bir diğer bulgusuna göre, erken dönem uyum bozucu şema alanlarının her biri ve sınırdaki kişilik belirtileri arasındaki ilişki pozitif yönde anlamlıdır. Alanyazın incelendiğinde, kopukluk (Arntz ve ark., 1999; Ball ve Cecero, 2001; Gilbert ve Daffern, 2013; Reeves ve Taylor, 2007; Specht ve ark., 2009), zedelenmiş otonomi (Beck ve ark., 2004; Nordahl ve ark., 2005; Reeves ve Taylor, 2007), zedelenmiş sınırlar (Leppanen ve ark., 2016; Young ve ark., 2003), diğeri yönelimlilik (Arntz ve van Genderen, 2009; Young ve ark., 2003) ve yüksek standartlar (Arntz ve van Genderen, 2014; Gilbert ve Daffern, 2013; Meyer ve ark., 2001) şema alanları ile sınırdaki kişilik belirtileri arasında anlamlı ilişkiler olduğunu destekleyen çalışmalar bulunmaktadır. Mevcut araştırmada da sınırdaki kişilik belirtilerinin bütün şema alanlarıyla ilişkili çıkması alanyazın ile uyumlu bir sonuç göstermektedir (Arntz ve van Genderen, 2004; Meyer ve ark., 2001; Young ve ark., 2003).

Duygu düzenleme güçlüğü ve sınırdaki kişilik belirtileri arasındaki korelasyon sonuçlarına bakıldığında ise bu iki değişkenin birbirleriyle pozitif yönde anlamlı ilişkilere sahip olduğu görülmektedir. Alanyazındaki birçok çalışma duygu düzenleme güçlüğü'nün sınırdaki kişilik belirtileri ile ilişkisini ifade eden mevcut çalışmanın bulgusunu desteklemektedir (Carpenter ve Trull, 2013; Chapman ve ark., 2008; Cheavens ve ark., 2005; Dixon-Gordon ve ark., 2017; Glenn ve Klonsky, 2009; Rosenthal ve ark., 2005; Salsman ve Linehan, 2012; Scott ve ark., 2014; Putnam ve Silk, 2005). Sınırdaki kişilik bozukluğunda gözlemlenen duygusal düzensizlik, bireylerin duygusal uyaranlara karşı daha yüksek bir duyarlılığa sahip olmalarıyla ve başlangıçtaki duygusal düzeylerine daha yavaş bir şekilde dönmeleriyle ilişkilendirilmektedir (Linehan, 1993). Bu bozukluğu sahip bireyler duygusal düzensizlik ile birlikte yoğun duygular karşısında dürtülerini kontrol

etmekte güçlük yaşamakta ve duygu düzenleme stratejilerine kısıtlı düzeyde erişim sağlamaktadır (Glenn ve Klonsky, 2009). Bu bulgulardan yola çıkarak, duygu düzenleme güçlüğü'nün sınırda kişilik bozukluğunun temel özellikleri olan terk edilmekten kaçınma, benlik algısında ve kişilerarası ilişkilerde düzensizlikler, dürtüsellik, kendine zarar verme davranışları ve öfke kontrol problemleri ile ilişkili çıkması (APA, 2013; Putnam ve Silk, 2005) mevcut çalışmanın sonucunun alanyazın ile paralel olduğunu göstermektedir.

Algılanan ebeveynlik tutumları ve duygu düzenleme güçlüğü arasındaki ilişkiler incelendiğinde, hem anneye hem babaya ilişkin algılanan tüm ebeveynlik tutumları ile duygu düzenleme güçlüğü arasında pozitif yönde anlamlı ilişkiler olduğu görülmektedir. Alanyazına bakıldığında, ebeveyn ve çocuk arasındaki olumsuz yaşantıların duygu düzenleme güçlüğü ile ilişkili olduğunu destekleyen çalışma bulguları bulunmaktadır (Calkins ve Hill, 2007; Cole ve ark., 2004; Eisenberg ve ark., 2001, Greenspan ve Shanker, 2004; Gross and Thompson, 2007; Jaffe ve ark., 2010; Morris ve ark., 2007;; Yap ve ark., 2008). Çocukların içinde büyüdüleri aile ortamının ve ebeveynleriyle kurdukları ilişkilerin duyguyu deneyimleme, ifade etme ve düzenleme üzerinde önemli etkileri olduğu bilinmektedir (McDowell ve ark., 2002; Jaffe ve ark., 2010). Duygu düzenleme becerisinin gelişiminde aile ve ebeveyn etkisinin üzerinde duran çalışmalarda, duygu sosyalleştirmesi aracılığıyla çocukların deneyimledikleri duygulara aile üyelerinden gelen tepkiler (Eisenberg ve ark., 2001; Yap ve ark., 2008), ebeveynlik tarzları (Jaffe ve ark., 2010; McDowell ve ark., 2002; Morris ve ark., 2017) ve ebeveynlerin duygularını ifade etme ve düzenleme becerileri (Morris ve ark., 2007) üzerinde durulmaktadır. Mevcut çalışmanın bulguları da bireylerin ebeveynlerine dair algıladıkları olumsuz tutumlar ile duygu düzenleme güçlüğü arasında ilişki olduğu görüşünü desteklemektedir.

4.3. Sınırdaki Kişilik Örüntüsünü Yordayan Değişkenlerin Belirlenmesine İlişkin Bulguların Tartışılması

Katılımcıların algıladıkları ebeveynlik biçimleri, erken dönem uyum bozucu şema alanları ve duygu düzenleme güçlüğü toplam puanlarının sınırda kişilik belirtileri üzerindeki yordayıcı gücünü test etmek amacıyla hiyerarşik regresyon analizi yürütülmüştür.

Regresyon analizi bulgularına göre anneye ilişkin algılanan ebeveynlik biçimlerinden sınırda kişilik belirtilerini en iyi yordayan alt boyutların koşullu/başarı odaklı, sömürücü/istismar edici ve aşırı koruyucu/evhamlı ebeveynlik biçimlerinin olduğu görülmektedir. Babaya ilişkin algılanan ebeveynlik biçimlerinden sınırda kişilik belirtilerini en iyi yordayan alt boyutların ise sömürücü/istismar edici, koşullu/başarı odaklı, aşırı izin veren/sınırsız ve değişime kapalı/duyguları bastıran ebeveynlik biçimlerinin olduğu anlaşılmaktadır.

Araştırma bulguları anneye ve babaya yönelik algılanan koşullu/başarı odaklı ebeveynlik biçiminin sınırda kişilik belirtilerini yordayıcı rolünü desteklemektedir. Bu bulgulardan yola çıkarak bireylerin koşullu/başarı odaklı ebeveynlik biçimi alt boyutundan aldıkları puanların yükselmesinin sınırda kişilik belirti düzeylerini artırabileceği düşünülmektedir. Koşullu/başarı odaklı ebeveynlik biçimi ebeveynlerin çocuklarının onay ve sevgi gibi duygusal ihtiyaçlarını karşılamaları için onlardan bazı davranışlar (başarılı olma, kurallara uyma vb) yerine getirmelerini istemeleriyle karakterize bir ebeveynlik biçimidir (Rafaeli ve ark., 2011). Çocukluk döneminde ebeveynlerinin istekleri doğrultusunda davranmadığında görmezden gelinme ve değersizleştirilme gibi yollarla cezalandırılan birey koşulsuz bir benlik saygısı geliştirememekte; yetişkin olduğunda ise diğerleri tarafından beğenilmek, sevilme ve takdir görmek adına yoğun bir çaba sarf etmektedir (Assor ve ark., 2004; Young ve ark., 2003). Buradan yola çıkarak, koşullu/başarı odaklı ebeveynlik biçiminin sınırda kişilik belirtilerine sahip bireylerde görülen tutarsız bir benlik algısı, fazla talepkar olma ve terk edilme ve reddedilmeye karşı aşırı duyarlılık gibi özellikleri açıkladığı düşünülmektedir.

Anneye ve babaya ilişkin algılanan sömürücü/istismar edici ebeveynlik biçiminin sınırda kişilik belirtilerini açıkladığı bulgusuna ulaşılmıştır. Bir başka ifadeyle bireylerin sömürücü/istismar edici ebeveynlik biçimi alt boyutundan aldıkları puanların yükselmesinin sınırda kişilik belirti düzeylerini artırabileceği görülmektedir. Sömürücü/istismar edici ebeveynlik biçimine sahip bireylerin ebeveynleri tarafından ihmal ve istismar içeren çocukluk çağı deneyimlerine (duygusal sıcaklıktan yoksun bırakma, güvenliklerini tehdit edecek davranışlar, hakaret ve aldatma vb) maruz kaldıkları bilinmektedir (Rafaeli ve ark., 2011). Alanyazın incelendiğinde birçok çalışma tarafından sömürücü/istismar edici ebeveynliğin sınırda kişilik belirtileri için önemli bir risk faktörü olduğuna ilişkin bulgular elde edilmiştir (Afifi ve ark., 2011; Battle ve ark., 2004; Jordao

ve Ramires, 2010; Stepp ve ark., 2014; Young ve ark., 2013). İhmal ve istismar içeren çocukluk çağı yaşantılarının diğer kişilik bozukluklarına göre en yaygın ve tutarlı şekilde sınırda kişilik bozukluğu ile ilişkili olduğu öne sürülmesine rağmen (Lobbestael ve ark., 2005) geçmiş çalışmalarda olumsuz ebeveynlik biçimlerine göre fiziksel ve cinsel istismarın daha çok üzerinde durulmaktadır (örn., Battle ve ark., 2004; Golier ve ark., 2003; Lobbestael ve ark., 2005; Zanarini, 2000). Young Ebeveynlik Ölçeği'nin sömürücü/istismar edici ebeveynlik alt boyutunun maddelerinde "*Beni dövdü, duygusal veya cinsel olarak taciz etti*" maddesinin yanında "*Uzun süreler boyunca beni terk etti ve yalnız bıraktı*", "*Dengesizdi, ne yapacağı belli olmazdı veya alkolikti*" ve "*Bana yalan söyledi, beni kandırdı veya bana ihanet etti*" gibi maddeler de yer almaktadır. Buradan yola çıkarak, Şema Terapi'de sınırda kişilik belirtilerinin ortaya çıkma ihtimalini artırdığı düşünülen sömürücü/istismar edici ebeveynlik biçimi aracılığıyla fiziksel ve cinsel istismarın yanında güvenli bağlanma (güven, istikrar, bakım ve kabul) gibi karşılanmayan temel duygusal ihtiyaçların da önemi bir kez daha ortaya çıkmaktadır.

Regresyon analizinin bir diğer bulgusuna göre anneye ilişkin algılanan aşırı koruyucu/evhamlı ebeveynlik biçimi sınırda kişilik belirtileri üzerinde yordayıcı bir rol oynamaktadır. Bu bilgiden hareketle, bireylerin annelerine yönelik algıladıkları aşırı koruyucu/evhamlı ebeveynlik biçimi alt boyutundan aldıkları puanların yükselmesinin sınırda kişilik belirti düzeylerini artırabileceği sonucuna varılabilir. Aşırı koruyucu/evhamlı ebeveynlik biçimine sahip ebeveynlerin çocuklarını büyütürken dünyadaki olası tehlikelere yönelik yoğun bir endişe göstererek fazla koruyucu davrandıkları, çocuklarının kendi kararlarını almalarını engelledikleri ve çocuklarına ait sorumlulukları onlara fırsat vermeyerek kendilerinin yerine getirdiği bilinmektedir (Young ve Kolosko, 2011). Bu tarz bir ebeveynlik biçimi ile büyütülen bireyler bağımsızlığa yönelik davranışları cezalandırıldığı ve bireyselleşmelerine engel olduğu için yetişkinlikteki kişilerarası ilişkilerinde aşırı bir şekilde korunma, onaylanma ve yönlendirilme ihtiyacı duymaktadırlar (Young ve ark., 2003). Bu bilgilerden yola çıkarak, sınırda kişilik belirtilerine sahip kişilerin partnerlerini idealleştirmelerinin ve partnerleri tarafından terk edilme ya da yalnız kalma ihtimallerinde günlük hayattaki problemlerle tek başlarına baş edemeyeceklerini düşünmelerinin aşırı/koruyucu ebeveynlere sahip olmalarıyla ilişkili olabileceği düşünülmektedir. Ek olarak anneye ilişkin algılanan aşırı koruyucu/evhamlı ebeveynlik biçiminin sınırda kişilik belirtilerini yordarken; babaya ilişkin algılanan aşırı koruyucu/evhamlı ebeveynlik biçiminin yordamamasında çocuk

yetiştirme görevinin anneye bırakılmasının ve annenin çocuklarıyla baba ile karşılaştırıldığında daha fazla vakit geçirmesinin (Fişek, 2011) onların kontrolcü ve endişeli olarak algılanmasına sebep olabileceği anlaşılmaktadır.

Analizler neticesinde babaya ilişkin algılanan aşırı izin veren/sınırsız ebeveynlik biçiminin sınırdaki kişilik belirtilerini açıkladığı sonucuna ulaşılmıştır. Buna göre, bireylerin babalarına yönelik algıladıkları aşırı izin veren/sınırsız ebeveynlik biçimi alt boyutundan aldıkları puanların yükselmesinin sınırdaki kişilik belirti düzeylerini artırabileceği sonucuna varılmaktadır. Aşırı izin veren/sınırsız ebeveynlik biçimi çocuklarını disiplin ve sınır konusunda yönlendirmeyen, onlara yaşına uygun sorumluluklar vermekten kaçınan ve fazla serbestlik sağlayan ebeveyn tutumlarını içermektedir (Rafaeli ve ark., 2011). Alanyazın incelendiğinde Specht ve arkadaşları (2009) tarafından yürütülen bir çalışmada disiplin ve sınır koymaktan yoksun bırakılan çocukların bu durumu korunma eksikliği ve reddedilme olarak değerlendirdikleri ve bu ihtiyaçların karşılanmaması sebebiyle sınırdaki kişilik belirtilerinin ortaya çıkma riskinin arttığı ileri sürülmektedir. Buradan yola çıkarak, aşırı izin veren/sınırsız ebeveynlik biçimine sahip bireylerin gevşemiş sınırlarla birlikte kabul ve korunma gibi temel duygusal ihtiyaçlarını karşılayamamalarının sınırdaki kişilik belirtileri için bir risk faktörü olduğu düşünülmektedir. Bunun yanında babaya ilişkin algılanan aşırı izin veren/sınırsız ebeveynlik biçimi sınırdaki kişilik belirtilerini yordarken; anneye ilişkin algılanan aşırı izin veren/sınırsız ebeveynlik biçiminin yordamamasında genellikle babanın birincil görevinin çalışmak ve evi geçindirmek olduğu düşünüldüğü için aşırı koruyucu/evhamlı ebeveynlik biçiminde belirtildiği üzere çocukların büyütülmesi kısmında anneye göre daha az görev almasının (Fişek, 2011) onların kontrol etmeyen ve sınırsız olarak algılanmasına sebep olabileceği anlaşılmaktadır. Ayrıca mevcut çalışmada iki farklı uçta yer alan hem aşırı koruyucu/evhamlı ebeveynlik biçiminin hem de aşırı izin veren/sınırsız ebeveynlik biçiminin sınırdaki kişilik belirtilerini yordadığı sonucuna ulaşılması erken dönem uyum bozucu şemaların oluşumunda duygusal ihtiyaçların yeterli düzeyde karşılanmamasının veya çok fazla karşılanmasının etkili olabileceği bilgisini de destekleyici niteliktedir. Aşırı koruyucu/evhamlı ebeveynlik biçiminde korunma ihtiyacı çok fazla karşılanarak çocukların bireyselleşme süreçleri olumsuz etkilenmekte; aşırı izin veren/sınırsız ebeveynlik biçiminde ise korunma ihtiyacı hiç karşılanmayarak fiziksel ve duygusal olarak ihmal yaşatılmaktadır (Young ve ark., 2003).

Regresyon analizi bulgularına göre babaya ilişkin algılanan değişime kapalı/duyguları bastıran ebeveynlik biçiminin sınırda kişilik belirtileri üzerinde yordayıcı bir rolü olduğu tespit edilmiştir. Bu bilgiye göre, bireylerin babalarına yönelik algıladıkları değişime kapalı/duyguları bastıran ebeveynlik biçimi alt boyutundan aldıkları puanların yükselmesinin sınırda kişilik belirti düzeylerini artırabileceği düşünülmektedir. Değişime kapalı/duyguları bastıran ebeveynlik biçimine sahip ebeveynlerin ihtiyaçlarını ve duygularını ifade etmedikleri aynı zamanda çocuklarının da yaşadıkları duygulara karşılık vermeyerek bastırdıkları bilinmektedir (Rafaeli ve ark., 2011). Çocukluk döneminden itibaren ihtiyaç ve duygularını ifade etme özgürlüğü kısıtlanan birey yetişkin olduğunda diğerleri tarafından eleştirilmekten ve dürtülerinin kontrolünü kaybetmekten kaçınmak amacıyla duygularını ifade etmeyerek bastırmaktadır (Young ve ark., 2003). Buradan yola çıkarak, sınırda kişilik belirtilerine sahip kişilerin ise duygularını düzenlemek amacıyla en sık başvurdukları stratejilerinden birinin bastırma olduğu bilindiği için (Cheavens ve ark., 2005; Feldner ve ark., 2003; Rosenthal ve ark., 2005) değişime kapalı/duyguları bastıran ebeveynlik biçiminin yordayıcı rolü alanyazın ile tutarlı görünmektedir.

4.4. Algılanan Ebeveynlik Biçimleri ve Sınırdaki Kişilik Örüntüsü Arasındaki İlişkide Erken Dönem Uyum Bozucu Şema Alanlarının ve Duygu Düzenleme Güçlüğünün Aracı Rolüne İlişkin Bulguların Tartışılması

Şema Terapi'ye göre çocukluk döneminde bağlanma figürlerine karşı oluşturulan temsiller erken dönem uyum bozucu şemaların ortaya çıkışını etkilemekte olup; bu şemalar da kişilik özelliklerinin gelişiminde rol oynamaktadır (Young ve ark., 2003). Bu bilgiden hareketle, çalışmanın bu bölümünde algılanan ebeveynlik biçimleri ve sınırda kişilik belirtileri arasındaki ilişkide erken dönem uyum bozucu şema alanlarının ve duygu düzenleme güçlüğünün aracı rollerinin incelenmesi amacıyla yürütülen analiz bulguları tartışılmıştır.

Mevcut çalışmada elde edilen bulgular kopukluk şema alanının anne ve babaya ilişkin algılanan sömürücü/istismar edici ve koşullu/başarı odaklı ebeveynlik biçimleri ile kişilerin sınırda kişilik belirtileri düzeyleri arasındaki ilişkide aracı bir rol oynadığını göstermektedir. Aynı zamanda babaya ilişkin algılanan değişime kapalı/duyguları bastıran ve aşırı izin veren/sınırsız ebeveynlik biçimlerinin de kopukluk şema alanı aracılığıyla kişilerin sınırda kişilik belirtileri düzeyini anlamlı olarak yordadığı bulunmuştur. Kopukluk

şema alanının içerdiği şemalar duygusal yoksunluk, duyguları bastırma, sosyal izolasyon/güvensizlik ve kusurluluktur (Soygüt ve ark., 2009). Bu alandaki şemalara sahip bireyler diğerleriyle güvenli ve tatmin edici ilişkiler kuramamaktadırlar (Young ve ark., 2003). Bunun yanında bu kişiler kendilerinin diğerlerinden farklı, kusurlu ve sevilemez olduklarını düşündükleri için istikrar, güvenlik, bakım, sevgi, ait olma, empati, kabul edilme, duyguların paylaşılması gibi ihtiyaçlarının diğerleri tarafından karşılanamayacağına inanmaktadırlar (Young ve ark., 2003). Şema Terapi'ye göre kopukluk şema alanına sahip kişilerin genellikle tutarsız, soğuk, reddedici, ilgisiz, kötüye kullanan, dış dünyadan kopuk ailelerden geldikleri görülmektedir ve diğer şema alanlarına göre bu şema alanındaki bireylerin daha fazla travmatik çocukluk öyküleri bulunmaktadır (Young ve ark., 2003). Alanyazındaki çalışmalar çocuklarının duygusal ihtiyaçlarını karşılamaları için onlardan bazı davranışlar yerine getirmelerini bekleyen koşullu/başarı odaklı (Rafaeli ve ark., 2011) ve ihmal ve istismar içeren çocukluk çağı deneyimlerine maruz bırakan sömürücü/istismar edici (Soygüt ve ark., 2008) ebeveynlik biçimlerinin kopukluk şema alanının gelişiminde kritik bir rol oynadığını desteklemektedir. Benzer şekilde kendi duygularını paylaşmayan ve çocuklarının yaşadıkları duygulara karşılık vermeyen değişime kapalı/duyguları bastıran (Soygüt ve ark., 2008) ve disiplin ve sınır konusunda onları yönlendirmeyerek fazla serbestlik sağlayan aşırı izin veren/sınırsız ebeveynlik biçimlerinin de (Specht ve ark., 2009) kopukluk şema alanının gelişiminde etkili olduğu anlaşılmaktadır. Buradan yola çıkarak, sömürücü/istismar edici, koşullu/başarı odaklı, değişime kapalı/duyguları bastıran ve aşırı izin veren/sınırsız ebeveynlik biçimlerinin kopukluk şema alanını yordamasının Şema Terapi ile tutarlılık gösterdiği görülmektedir. Ayrıca sınırdaki kişilik belirtilerine sahip bireylerin ilişkilerinin kalıcı olmayacağı, duygusal bağlantı kurma isteklerinin yeterince tatmin edilemeyeceği ve başkalarının onları terk edeceği ya da aldatacaklarına yönelik inançlarının (Arntz ve van Genderen, 2009; Young ve ark., 2003) kopukluk şema alanının gelişimi ile ilişkili olduğu anlaşılmaktadır. Aynı zamanda sınırdaki kişilik belirtilerine sahip bireylerin kendilerine zarar veren ilişkileri devam ettirerek (şemaya teslim olma) ya da bütünüyle yakın ilişkilerden uzaklaşma eğilimi göstererek (şemadan kaçınma) (Arntz ve van Genderen, 2009) kopukluk şema alanıyla geliştiği düşünülen bu inançlarla baş etmeye çalıştığı düşünülmektedir. Alanyazında bu çalışmadaki gibi algılanan ebeveynlik tutumları ve sınırdaki kişilik belirtileri arasındaki ilişkide erken dönem uyum bozucu şema alanlarının aracı rolünün incelendiği bir çalışmaya bilindiği kadarıyla rastlanmamıştır. Çalışmanın bu bulgusu olumsuz ebeveyn tutumlarıyla ortaya çıkan kopukluk şema alanıyla ilişkili olarak bireylerin duygusal

ihtiyaçlarının karşılanamayacağına ve zarar göreceğine dair gelişen inançlarının onları ileriki dönemlerde sınırda kişilik belirtileri göstermeye yatkın hale getirebileceği şeklinde yorumlanmaktadır.

Çalışmanın bir diğer bulgusuna göre kopukluk şema alanının yanı sıra yüksek standartlar şema alanının da anne ve babaya ilişkin algılanan koşullu/başarı odaklı ebeveynlik biçimleri ile kişilerin sınırda kişilik belirtileri düzeyleri arasındaki ilişkide aracı bir rol oynadığı görülmektedir. Ayrıca anneye ilişkin algılanan aşırı koruyucu/evhamlı ebeveynlik biçiminin de yüksek standartlar şema alanı aracılığıyla sınırda kişilik belirtileri düzeyini anlamlı olarak yordadığı bulunmuştur. Yüksek standartlar şema alanının içerdiği şemalar yüksek standartlar ve onay arayıcılıktır (Soygüt ve ark., 2009). Bu şema alanında bireylerin kendileri ve çevresindekiler için gerçekçi olmayan yüksek standartlar belirledikleri, olumsuz eleştirilerden kaçınmak amacıyla yoğun bir çaba sarf ettikleri ve sürekli bir şekilde diğerlerinin onayına ihtiyaç duydukları görülmektedir (Young ve ark., 2003). Bu kişilerin aile kökenlerine bakıldığında katı kuralların olduğu, oyun ve mutluluğun göz ardı edildiği, mükemmeliyetçi ve cezalandırıcı ailelerden geldikleri gözlemlenmektedir (Young ve ark., 2003). Daha önce aktarıldığı gibi Şema Terapi'ye göre çocukların ihtiyaçlarının giderilmesinin koşullu ve performansla dayalı olduğu koşullu/başarı odaklı ebeveynlik biçiminin (Rafaeli ve ark., 2011) yüksek standartlar şema alanıyla ilişkili olarak bireylerin güvenli ve gerçek bir benlik değeri geliştirmek yerine başka insanların sevgi ve onayını kazanmak adına aşırı bir uğraş göstermelerine neden olabileceği düşünülmektedir. Bunun yanında aileleri tarafından katı ve mükemmeliyetçi bir şekilde belirli davranışlar yapmaları beklendiği için bireylerin bu durumu içselleştirerek hem kendilerine hem diğerlerine yönelik gerçek dışı beklentilere sahip olabilecekleri ve bunların karşılanmadığı koşullarda eleştirel bir tutumun görülebileceği sonucuna varılmaktadır. Benzer şekilde aşırı koruyucu/evhamlı ebeveynlik biçiminde ebeveynlerin yoğun bir endişe göstererek çocuklarına fazla koruyucu davrandıkları, onların kendi kararlarını almalarını engelledikleri ve onların sorumluluklarını yerine getirmelerine izin vermeyerek çocukları yerine kendilerinin yaptıkları bilinmektedir (Young ve Kolosko, 2011). Bağımsız hareket edilmesinin önüne geçilerek özerklik ihtiyacı karşılanmayan bireylerin yetişkinliğe gelindiğinde diğerleri tarafından aşırı bir şekilde korunma, onaylanma ve yönlendirilme ihtiyacı duymalarının (Young ve ark., 2003) yüksek standartlar şema alanının gelişimiyle –özellikle onay arayıcılık ile- ilişkili olabileceği düşünülmektedir. Bu bilgiden hareketle, koşullu/başarı odaklı ve aşırı koruyucu/evhamlı

ebeveynlik biçimlerinin yüksek standartlar şema alanını yordadığına ilişkin bulgunun Şema Terapi ile uyumlu olduğu anlaşılmaktadır. Sınırdaki kişilik özelliklerine sahip bireylerin fazla talepkar davranmalarının ve reddedilme ya da terk edilmeye yönelik yoğun endişe yaşamalarının kişilerarası ilişkilerinde gerçekçi olmayan standartlar belirleyerek bunlara uyulmadığı durumlarda aşırı hassasiyet göstermelerinden kaynaklanabileceği düşünülmektedir. Ayrıca bu kişilerin sevgi, onay ve kabul gibi ihtiyaçlarını karşılayabilmeleri için diğerlerine yoğun bir bağımlılık hissetmelerinin benlik algılarında ve kişilerarası örüntülerinde tutarsızlar görülmesi üzerinde rol oynayabileceği anlaşılmaktadır. Sonuç olarak, elde edilen bulgular yüksek standartlar şema alanındaki şemaların koşullu/başarı odaklı ve aşırı koruyucu/evhamlı ebeveynlik biçimleriyle başa çıkmanın bir yolu olarak geliştiği; sınırdaki kişilik belirtilerinin ise bu şema alanı aracılığıyla bahsi geçen ebeveynlik biçimleri tarafından açıklandığı şeklinde yorumlanmaktadır.

Duygu düzenleme güçlüğünün aracı rolüyle ilgili bulgular bu değişkenin koşullu/başarı odaklı (anne ve baba), aşırı koruyucu/evhamlı (anne), sömürücü/istismar edici (baba), değişime kapalı/duyguları bastıran ve aşırı izin veren/sınırsız (baba) ebeveynlik biçimleri ile sınırdaki kişilik belirtileri arasındaki ilişkide aracılık ettiğini göstermektedir. İlgili alanyazında doğrudan bu ilişkiyi ele alan bir çalışmaya rastlanmamasına rağmen duygu düzenleme becerilerinin gelişiminin çocuğun ebeveynleri ile ilişkisine ve büyüdüğü aile ortamına güçlü bir şekilde bağlı olduğu bilinmektedir (Greenspan ve Shanker, 2004). Çocukluk yıllarında yaşanan olumsuz deneyimler ve temel duygusal ihtiyaçların karşılanamaması erken dönem uyum bozucu şemaların gelişiminde önemli bir rol oynadığı gibi aynı zamanda bireylerin duygu düzenleme becerilerini de olumsuz etkilemektedir (Morris ve ark., 2007). Birçok çalışma tarafından kabul edici ve destekleyici aile ortamları yerine duyguları görmezden gelen, yok sayan, cezalandıran, aşırı eleştiren, küçük düşüren ya da aşağılayan ailelerde büyütülen bireylerin daha fazla duygu düzenleme güçlüğü yaşadığına ilişkin elde edilen bulguların mevcut çalışma ile tutarlı olduğu görülmektedir (Brownell ve Kopp, 2007; Cummings ve Davies, 1996; Fox ve Calkins, 2003; Gottman ve ark., 1996; Gross, 2014; McDowell ve ark., 2002; Morris ve ark., 2007; Sroufe, 2005). Sınırdaki kişilik belirtilerine sahip bireylerin duygularını anlamakta sorun yaşadığı (Scott ve ark., 2014), duygularını düzenlemek amacıyla kullandıkları stratejilerin sınırlı olduğu (Cheavens ve ark., 2005) ve başlangıçtaki duygusal düzeye yavaş dönmeleri (Linehan, 1993) göz önünde bulundurulduğunda duygu düzenleme güçlüğünün sınırdaki kişilik belirtilerinin ortaya çıkışında ve devam etmesinde

kritik bir rol oynadığı anlaşılmaktadır. Bu bilgilerden yola çıkarak, erken dönemde çocuğun işlevsel olmayan duygu düzenleme becerileri geliştirmesine yol açan olumsuz ebeveynlik tutumlarının duygu düzenleme gücünü aracılığıyla ileriki dönemde sınırda kişilik belirtilerini ortaya çıkarabileceği sonucuna varılmaktadır.

4.5. Araştırmanın Klinik Doğurguları

Sınırdaki kişilik örüntüsü bilişsel, duygusal, davranışsal ve kişilerarası belirtilere sahip olması nedeniyle karmaşık bir kavram olarak değerlendirilmektedir. Bu nedenle sınırda kişilik örüntüsüyle ilişkili olduğu düşünülen faktörlerin bütünleştirici bir yaklaşım benimseyen Şema Terapi çerçevesinde incelenmesinin bu bozukluğun gelişimsel süreçlerinin anlaşılmasına ve tedavi sürecine yarar sağlayacağı düşünülmektedir. Bilindiği kadarıyla erken dönem yaşantılar ile sınırda kişilik belirtileri ilişkisini şemalar ve duygu düzenleme gücünü aracılığıyla bütüncül bir şekilde inceleyen bir çalışmaya rastlanmaması sebebiyle; mevcut çalışmada sınırda kişilik belirtilerinin gelişimsel süreçlerinin üzerinde durulmasının alanyazına katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Bunun yanında alanyazında sınırda kişilik belirtilerinin etiolojisinde özellikle fiziksel ve cinsel istismarın üzerinde durulmasına rağmen bu çalışmada erken dönem yaşantılar çeşitli ebeveynlik tutumları aracılığıyla daha kapsamlı bir bakış açısıyla ele alınarak sınırda kişilik belirtilerinin gelişmesinde etkili olan temel duygusal ihtiyaçların önemi vurgulanmıştır. Ek olarak anne ve baba tutumlarının bireyler üzerindeki etkisini ayrı ayrı değerlendiren çalışmaların kısıtlı sayıda olması nedeniyle mevcut çalışmada ebeveyn tutumlarının hem anne hem de baba açısından ele alınmasının alanyazın için önem taşıyabileceği anlaşılmaktadır. Son olarak erken dönem müdahaleler aracılığıyla sınırda kişilik belirtilerinin ortaya çıkma ihtimalinin azaltılabilmesi amacıyla oluşturulabilecek ebeveynlere yönelik eğitim paketlerinde mevcut çalışmanın önemli katkıların olabileceği düşünülmektedir.

Mevcut çalışmanın bulgularına göre erken dönem uyum bozucu şemaların aktifleşmesiyle ortaya çıkan ve o andaki duygusal durumu tanımlayan ‘‘şema modları’’ kavramı üzerinde duran (Arntz ve Jacob, 2013) bir yaklaşımın geçmiş yaşantıların bugünü nasıl etkilediğini dikkate alması sebebiyle sınırda kişilik belirtilerinin anlaşılması ve tedavi edilmesinde uygun olacağı düşünülmektedir. Şema Terapi’nin sınırda kişilik belirtilerine sahip bireyler için önerdiği mod modelinde terk edilmiş/istismar edilmiş çocuk modu,

öfkeli dürtüsel çocuk modu, cezalandırıcı ebeveyn modu ve kopuk korungan modunun hakim olduğu görülmektedir (Arntz ve van Genderen, 2009). Çalışmanın bulguları düşünüldüğünde sınırda kişilik belirtilerine sahip kişilerde görülen kopukluk ve yüksek standartlar şema alanlarıyla ilişkili olan duygusal yoksunluk, duyguları bastırma, sosyal izolasyon/güvensizlik, kusurluluk ve onay arayıcılık şemalarının belirli zamanlarda bir araya gelerek ilgili modların ortaya çıkmasına sebep olabileceği anlaşılmaktadır. Sınırda kişilik belirtilerine sahip bireylerin yoğun terk edilme ya da reddedilme duygularının ve dürtüsel davranışlarının azalması için terapi süreçlerinde bahsi geçen modların aktif olmasına neden olan karşılanmamış duygusal temel ihtiyaçlarının anlaşılmasının yararlı olacağı düşünülmektedir. Bu modların ortaya çıkmasında etkili olan erken dönem yaşam deneyimlerinin daha iyi anlaşılabilmesi ve kendi gereksinimlerini uyum bozucu olmayan şekillerde karşılayabilmeleri adına bağlanma figürleriyle kurulan ilişkilerin derinlemesine incelenmesi önerilmektedir.

4.6. Araştırmanın Sınırlılıkları ve Öneriler

Bu çalışmanın çeşitli sınırlılıkları bulunmaktadır. Öncelikle katılımcıların çoğunluğunun lisans ve üzeri eğitime sahip olmaları çalışma bulgularının genellenmesinde bir kısıtlılık ortaya çıkarmaktadır. Bunun yanında mevcut çalışmada öz bildirime dayalı ölçeklerin kullanılması sebebiyle katılımcıların gerçek duygu, düşünce ve tutumlarını yansıtmamaları durumunda sorulara verilen cevaplarda yanlılıklar olabileceği anlaşılmaktadır. Çalışmanın bir diğer sınırlılığı ise, veri toplama araçlarının çok fazla sayıda madde içermesinden dolayı katılımcılarda yorgunluk etkisinin ortaya çıkabileceğidir. Bu etkiyi en aza indirmek amacıyla ölçekler terazileme tekniğiyle dengelenerek rastgele bir sırayla verilmesine rağmen madde sayısının çok olmasının katılımcıların dikkatlerini dağılabileceğini düşündürmektedir. Aynı zamanda algılanan ebeveynlik biçimleri geriye dönük (retrospective) bir ölçek olan YEBÖ ile değerlendirildiği için hatırlamadaki yanlılıkların katılımcıların çocukluk dönemlerine dair cevaplarını etkileyebileceği sonucuna varılmaktadır. Bunların yanında erken dönem uyum bozucu şema alanları ve duygu düzenleme güçlüğü toplam puan üzerinden değerlendirildiği için hangi alt boyutların spesifik olarak sınırda kişilik belirtileri üzerinde rol oynadığına dair bir bulguya ulaşılamamıştır.

Çalışmanın sınırlılıkları da göz önünde bulundurulduğunda gelecek çalışmalar için bazı öneriler bulunmaktadır. İlk olarak çalışmanın daha geniş bir katılımcı kitlesi ile demografik değişkenlerin dengeli bir şekilde dağılım gösterdiği bir örnekleme yürütülmesinin sonuçların genellenebilirliği açısından önemli olduğu düşünülmektedir. Bunun yanı sıra kesitsel ve öz bildirime dayalı mevcut çalışmanın gelecek çalışmalarda boylamsal bir şekilde ele alınması nedensel çıkarımlar yapılabilmesini de sağlayacaktır. Bunların yanında şema alanlarını oluşturan şema boyutlarının ve duygu düzenleme güçlüğünün alt boyutlarının da ileride yapılacak çalışmalarda ele alınmasının bulguların daha detaylı bir şekilde açıklanması bakımından aydınlatıcı olacağı inanılmaktadır. Ayrıca şema modlarının ve baş etme biçimlerinin (teslim olma, kaçınma ve aşırı telafi) gelecek araştırmalarda dahil edilmesinin yararlı olacağı düşünülmektedir. Son olarak algılanan ebeveynlik biçimlerinde anne ve babaya yönelik farklılıkların görülmesinde kültürel faktörlerin etkili olabileceği düşünüldüğü için ileriki çalışmalarda farklı kültürlere ait bireylerin ebeveynlerine ait tutumlarının karşılaştırılmasının sınırda kişilik örüntüsünün gelişimsel süreçlerinin daha iyi anlaşılmasında önemli olabileceği öngörülmektedir.

5. SONUÇ

Bu çalışmada algılanan ebeveynlik biçimleri ve sınırdaki kişilik belirtileri arasındaki ilişkide erken dönem uyum bozucu şema alanları ve duygu düzenleme güçlüğü aracılığıyla rolleri incelenmiştir. Bu bölümde analiz bulgularına ilişkin değerlendirmeler aşağıda özetlenmiştir.

1. Koşullu/başarı odaklı ebeveynlik biçimindeki (anne ve baba) artışın kopukluk ve yüksek standartlar şema alanları ve duygu düzenleme güçlüğü aracılığıyla kişilerin sınırdaki kişilik belirti düzeylerini yordadığı görülmüştür.

2. Anneye ilişkin algılanan sömürücü/istismar edici ebeveynlik biçimindeki artışın hem doğrudan hem de kopukluk şema alanı aracılığıyla sınırdaki kişilik belirti düzeylerini yordadığı tespit edilmiştir.

3. Babaya ilişkin algılanan sömürücü/istismar edici ebeveynlik biçimindeki artışın hem doğrudan hem de kopukluk şema alanı ve duygu düzenleme güçlüğü aracılığıyla sınırdaki kişilik belirti düzeylerini yordadığı görülmüştür.

4. Anneye ilişkin algılanan aşırı koruyucu/evhamlı ebeveynlik biçimindeki artışın yüksek standartlar şema alanı ve duygu düzenleme güçlüğü aracılığıyla sınırdaki kişilik belirti düzeylerini yordadığı tespit edilmiştir.

5. Babaya ilişkin algılanan değişime kapalı/duyguları bastıran ebeveynlik biçimindeki artışın hem doğrudan hem de kopukluk şema alanı ve duygu düzenleme güçlüğü aracılığıyla sınırdaki kişilik belirti düzeylerini yordadığı görülmüştür.

6. Babaya ilişkin algılanan aşırı izin veren/sınırsız ebeveynlik biçimindeki artışın kopukluk şema alanı ve duygu düzenleme güçlüğü aracılığıyla sınırdaki kişilik belirti düzeylerini yordadığı tespit edilmiştir.

KAYNAKLAR

- Afifi, T. O., Mather, A., Boman, J., Fleisher, W., Enns, M. W., Macmillan, H. ve Sareen, J. (2011). Childhood adversity and personality disorders: results from a nationally representative population-based study. *Journal of psychiatric research*, 45(6), 814–822. <https://doi.org/10.1016/j.jpsychires.2010.11.008>
- Akhun, M. (2012) *Üniversite Öğrencilerinde Algılanan Ebeveynlik Biçimleri, Erken Dönem Uyumsuz Şemaları, Benlik Kurguları, Ayrılma Bireyleşme ve Duygu Düzenleme Güçlüğü'nün Psikolojik Belirtilerle İlişkisi*. Doktora tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Alfasfos, L. (2009). *The Early Maladaptive Schemas and their Correlations with the Psychiatric Symptoms and the Personality Accentuations for Palestinian Students* (Yayınlanmamış doktora tezi). Hamburg University, Hamburg.
- Amerikan Psikiyatri Birliği (2013). *Ruhsal bozuklukların tanısai ve sayımsal elkitabı (DSM- 5)*. Ankara: Hekimler Yayın Birliği.
- Arntz, A., Dietzel, R., ve Dressen, L. (1999). Assumptions in borderline personality disorder: specificity, stability and relationship with etiological factors. *Behaviour Research and Therapy*, 37, 545-557.
- Arntz, A., Klokman, J. ve Sieswerda, S. (2005). An experimental test of the schema mode model of borderline personality disorder. *Journal of Behavior Therapy*, 36, 226–339.
- Arntz, A. ve van Genderen, H. (2009). *Schema therapy for borderline personality disorder*. Malden, MA : Wiley-Blackwell.
- Arntz, A. ve Jacob, G. (2013). *Schema therapy in practice: An introductory guide to the schema mode approach*. Wiley-Blackwell.
- Arntz, A. ve van Genderen, H. (2014). *Sınır Kişilik Bozukluğu için Şema Terapi (2. Baskı)*. (M. Şaşıoğlu ve S. Kohen, Çev.). İstanbul: Psikonet Yayınları.

- Arslan, R. (2017). *Algılanan ebeveynlik biçimleri, erken dönem uyumsuz şemalar ve kişiler arası bağımlılık eğilimi arasındaki ilişkiler: Şema terapi modeli çerçevesinde bir inceleme*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Hacettepe Üniversitesi.
- Assor, A., Roth, G. ve Deci, E. L. (2004). The emotional costs of parents' conditional regard: a self-determination theory analysis. *Journal of personality*, 72(1), 47–88. <https://doi.org/10.1111/j.0022-3506.2004.00256.x>
- Aydemir, Ö., Demet, M. M., Danacı, A. E., Deveci, A., Taşkın, E. O., Mızrak, S., Şimşek, E. ve İçelli, İ. (2006). Borderline kişilik envanterinin Türkçe'ye uyarlanması, güvenilirlik ve geçerliliği. *Türkiye 'de Psikiyatri Dergisi*, 8(1), 6-10.
- Baer, R. A. ve Sauer, S. E. (2011). Relationships between depressive rumination, anger rumination, and borderline personality features. *Personality Disorders: Theory, Research, and Treatment*, 2(2), 142.
- Ball, S. A. ve Cecero, J. J. (2001). Addicted patients with personality disorders: traits, schemas, and presenting problems. *Journal of personality disorders*, 15(1), 72–83. <https://doi.org/10.1521/pedi.15.1.72.18642>
- Battle, C. L., Shea, M. T., Johnson, D. M., Yen, S., Zlotnick, C., Zanarini, M. C., Sanislow, C. A., Skodol, A. E., Gunderson, J. G., Grilo, C. M., McGlashan, T. H. ve Morey, L. C. (2004). Childhood maltreatment associated with adult personality disorders: findings from the Collaborative Longitudinal Personality Disorders Study. *Journal of personality disorders*, 18(2), 193–211. <https://doi.org/10.1521/pedi.18.2.193.32777>
- Bayes, A. ve Parker, G. (2017). Borderline personality disorder in men: A literature review and illustrative case vignettes. *Psychiatry research*, 257, 197–202. <https://doi.org/10.1016/j.psychres.2017.07.047>
- Beck, A. T., Freeman, A. ve Davis, D. D. (2004). *Cognitive therapy of personality disorders* (2nd ed.). Guilford Press.

- Becker, J. B., Monteggia, L. M., Perrot-Sinal, T. S., Romeo, R. D., Taylor, J. R., Yehuda, R., Block, B. ve Pristach, C. A. (1992). Diagnosis and management of the paranoid patient. Update 2006:
http://www.drplace.com/Diagnosis_and_management_of_the_paranoid_patient.16.19884.htm [04.02.2007].
- Bender P. K., Reinholdt-Dunne M. L., Esbjørn B. H. ve Pons F. (2012). Emotion dysregulation and anxiety in children and adolescents: Gender differences. *Personality and Individual Differences*, 53(3), 284–288.
- Berking, M., Wirtz, C. M., Svaldi, J. ve Hofmann, S. G. (2014). Emotion regulation predicts symptoms of depression over five years. *Behaviour research and therapy*, 57, 13–20. <https://doi.org/10.1016/j.brat.2014.03.003>
- Bernstein, D. P., Cohen, P., Velez, C. N., Schwab-Stone, M., Siever, L. J. ve Shinsato, L. (1993). Prevalence and stability of the DSM-III-R personality disorders in a community-based survey of adolescents. *The American journal of psychiatry*, 150(8), 1237–1243. <https://doi.org/10.1176/ajp.150.8.1237>
- Bernstein, D. P., Arntz, A. ve de Vos, M. (2007). Schema focused therapy in forensic settings: Theoretical model and recommendations for best clinical practice. *The International Journal of Forensic Mental Health*, 6(2), 169–183.
- Biricik, Z. (2011). *Üniversite öğrencilerinde algılanan anne baba tutumları ile uyum düzeyi arasındaki ilişkinin incelenmesi / Relation between behaviors of parents perceived as democratic and imperious and harmony levels of students*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Bjorklund P. (2006). No man's land: gender bias and social constructivism in the diagnosis of borderline personality disorder. *Issues in mental health nursing*, 27(1), 3–23. <https://doi.org/10.1080/01612840500312753>
- Bjureberg, J., Ljótsson, B., Tull, M. T., Hedman, E., Sahlin, H., Lundh, L.-G....., et al. (2016). Development and validation of a brief version of the difficulties in

emotion regulation scale: The DERS-16. *Journal of Psychopathology and Behavioral Assessment*, 38(2), 284–296.

Black, D. W., Gunter, T., Allen, J., Blum, N., Arndt, S., Wenman, G. ve Sieleni, B. (2007). Borderline personality disorder in male and female offenders newly committed to prison. *Comprehensive psychiatry*, 48(5), 400–405.
<https://doi.org/10.1016/j.comppsy.2007.04.006>

Brenning, K., Bosmans, G., Braet, C. ve Theuwis, L. (2012). Gender differences in cognitive schema vulnerability and depressive symptoms in adolescents. *Behavior Change*, 29(3), 164-182.

Brockmeyer, T., Skunde, M., Wu, M., Bresslein, E., Rudofsky, G., Herzog, W. ve Friederich, H. C. (2014). Difficulties in emotion regulation across the spectrum of eating disorders. *Comprehensive psychiatry*, 55(3), 565–571.
<https://doi.org/10.1016/j.comppsy.2013.12.001>

Brody, L. R. ve Hall, J. (2000). Gender, emotion, and expression. In M.Lewis and J.Haviland-Jones(Eds.), *Handbook of Emotions, 2nd Edition*, 338-349.
N.Y:Guilford

Brownell, C. A. ve Kopp, C. B. (2007). Transitions in toddler socioemotional development: Behavior, understanding, relationships. In C. A. Brownell & C. B. Kopp (Eds.), *Socioemotional development in the toddler years: Transitions and transformations* (pp. 1–39). The Guilford Press.

Busch, A. J., Balsis, S., Morey, L. C. ve Oltmanns, T. F. (2016). Gender Differences in Borderline Personality Disorder Features in an Epidemiological Sample of Adults Age 55-64: Self Versus Informant Report. *Journal of personality disorders*, 30(3), 419–432. https://doi.org/10.1521/pedi_2015_29_202

Buschgens, C. J., van Aken, M. A., Swinkels, S. H., Ormel, J., Verhulst, F. C. ve Buitelaar, J. K. (2010). Externalizing behaviors in preadolescents: familial risk to externalizing behaviors and perceived parenting styles. *European child & adolescent psychiatry*, 19(7), 567–575. <https://doi.org/10.1007/s00787-009-0086-8>

- Calkins, S. D. ve Hill, A. (2007). Caregiver Influences on Emerging Emotion Regulation: Biological and Environmental Transactions in Early Development. In J. J. Gross (Ed.), *Handbook of emotion regulation* (pp. 229–248). The Guilford Press.
- Calvete, E. (2008). Justification of Violence and Grandiosity Schemas as Predictors of *Antisocial Behavior in Adolescents*. *Journal of Abnormal Child Psychology*, 36, 1083- 1095. DOI 10.1007/s10802–008–9229–5
- Calvete, E. ve Orue, I. (2012). The role of emotion regulation in the predictive association between social information processing and aggressive behavior in adolescents. *International Journal of Behavioral Development*, 36(5), 338–347. <https://doi.org/10.1177/0165025412444079>
- Campbell-Sills, L. ve Barlow, D. H. (2007). Incorporating Emotion Regulation into Conceptualizations and Treatments of Anxiety and Mood Disorders. In J. J. Gross (Ed.), *Handbook of emotion regulation* (pp. 542–559). The Guilford Press.
- Caner, M. (2009). *Evli Bireylerde Kendi Ebeveynlerini Algılama Biçimleri, Erken Dönem Uyum Bozucu Şemalar ve Eşe Yönelik Değerlendirmeler Arasındaki İlişkiler: Şema Terapi Modeli Çerçevesinde Bir İnceleme*. Yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Carpenter, R. W., Bagby-Stone, S. ve Trull, T. J. (2013). Emotional awareness: Attention dysregulation in borderline personality disorder. In M. D. Robinson, E. Watkins ve E. Harmon-Jones (Eds.), *Handbook of cognition and emotion* (pp. 462–479). The Guilford Press.
- Carr, S. N. ve Francis, A. J. P. (2010). Early maladaptive schemas and personality disorder symptoms: an examination in a non-clinical sample. *Psychology and Psychotherapy: Theory, Research and Practice*, 83, 333-349.
- Chaplin, T. M., Cole, P. M. ve Zahn-Waxler, C. (2005). Parental socialization of emotion expression: gender differences and relations to child adjustment. *Emotion (Washington, D.C.)*, 5(1), 80–88. <https://doi.org/10.1037/1528-3542.5.1.80>

- Chapman, A. L., Leung, D. W. ve Lynch, T. R. (2008). Impulsivity and emotion dysregulation in Borderline Personality Disorder. *Journal of personality disorders*, 22(2), 148–164. <https://doi.org/10.1521/pedi.2008.22.2.148>
- Cheavens, J. S., Zachary Rosenthal, M., Daughters, S. B., Nowak, J., Kosson, D., Lynch, T. R. ve Lejuez, C. W. (2005). An analogue investigation of the relationships among perceived parental criticism, negative affect, and borderline personality disorder features: the role of thought suppression. *Behaviour research and therapy*, 43(2), 257–268. <https://doi.org/10.1016/j.brat.2004.01.006>
- Cheng, H. G., Huang, Y., Liu, Z. ve Liu, B. (2011). Associations linking parenting styles and offspring personality disorder are moderated by parental personality disorder, evidence from China. *Psychiatry research*, 189(1), 105- 109.
- Cummings, E. M. ve Davies, P. (1996). Emotional security as a regulatory process in normal development and the development of psychopathology. *Development and Psychopathology*, 8(1), 123–139. <https://doi.org/10.1017/S0954579400007008>
- Cohen, P., Chen, H., Gordon, K., Johnson, J., Brook, J. ve Kasen, S. (2008). Socioeconomic background and the developmental course of schizotypal and borderline personality disorder symptoms. *Development and psychopathology*, 20(2), 633–650. <https://doi.org/10.1017/S095457940800031X>
- Colarusso, C.A. (1992) Young Adulthood (Ages 20–40). In: Child and Adult Development. Critical Issues in Psychiatry (An Educational Series for Residents and Clinicians). Springer, Boston, MA. https://doi.org/10.1007/978-1-4757-9673-5_10
- Cole, P. M., Michel, M. K. ve Teti, L. O. (1994). The development of emotion regulation and dysregulation: A clinical perspective. *Monographs of the Society for Research in Child Development*, 59(2-3), 73-100, 250-283.
- de Moor, M. H. M., Distel, M. A., Trull, T. J. ve Boomsma, D. I. (2009). Assessment of borderline personality features in population samples: Is the Personality Assessment Inventory-Borderline Features scale measurement invariant across sex

and age? *Psychological Assessment*, 21(1), 125-130.

<https://doi.org/10.1037/a0014502>

Dixon-Gordon, K. L., Peters, J. R., Fertuck, E. A. ve Yen, S. (2017). Emotional Processes in Borderline Personality Disorder: An Update for Clinical Practice. *Journal of psychotherapy integration*, 27(4), 425–438.
<https://doi.org/10.1037/int0000044>

Dokuyan, M. (2016). 12.Sınıf Öğrencilerinde Algılanan Anne-Baba Tutumları İle Benlik Saygısı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi . *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* , 2(2) , 1-21. Retrieved from
<https://dergipark.org.tr/tr/pub/aeusbed/issue/25261/282781>

Dvir, Y., Ford, J. D., Hill, M. ve Frazier, J. A. (2014). Childhood maltreatment, emotional dysregulation, and psychiatric comorbidities. *Harvard Review of Psychiatry*, 22(3), 149-161. doi:10.1097/hrp.0000000000000014

Eisenberg, N., Cumberland, A., Spinrad, T. L., Fabes, R. A., Shepard, S. A., Reiser, M., Murphy, B. C., Losoya, S. H. ve Guthrie, I. K. (2001). The relations of regulation and emotionality to children's externalizing and internalizing problem behavior. *Child development*, 72(4), 1112–1134.

Endendijk, J. J., Groeneveld, M. G., Bakermans-Kranenburg, M. J. ve Mesman, J. (2016). Gender-Differentiated Parenting Revisited: Meta-Analysis Reveals Very Few Differences in Parental Control of Boys and Girls. *PloS one*, 11(7), e0159193.
<https://doi.org/10.1371/journal.pone.0159193>

Eşsizoglu, A., Yenilmez, Ç., Güleç, G. ve Yazıcıoğlu, Y. (2012). Aile yapısı ve ilişkileri (Ed.: Ç. Yenilmez). *Aile ile İlgili Temel Kavramlar*, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi, 2-20.

Feldner, M. T., Zvolensky, M. J., Eifert, G. H. ve Spira, A. P. (2003). Emotional avoidance: An experimental test of individual differences and response suppression using biological challenge. *Behaviour Research and Therapy*, 41, 403–411

- Fişek, G. O. (2011). *Baba işlevleri, babalık halleri: Araştırmaların düşündürdükleri*. Psikanalitik Bakışlar Sempozyumu, Boğaziçi Üniversitesi, İstanbul.
- Fişek, G. O. ve Scherler, H. R. (1996). Toplumsal değişim ve eşler: Cinsiyet senaryolarının sınırlarını genişletme amaçlı bir terapi yaklaşımı. *Türk Psikoloji Dergisi*, 11 (36), 1-11.
- Fox, N. A. ve Calkins, S. D. (2003). The development of self-control of emotion: Intrinsic and extrinsic influences. *Motivation and Emotion*, 27(1), 7–26. <https://doi.org/10.1023/A:1023622324898>
- Gilbert, F. ve Daffern, M. (2013). The association between early maladaptive schema and personality disorder traits in an offender population. *Psychology, Crime & Law*, 19(10), 933–946. <https://doi.org/10.1080/1068316X.2013.770852>
- Giromini L, Ales F, de Campora G, Zennaro A ve Pignolo C. (2017). Developing age and gender adjusted normative reference values for the Difficulties in Emotion Regulation Scale (DERS). *J Psychopathol Behav Assess*, 39(4), 705–714. [doi:10.1007/s10862-017-9611-0](https://doi.org/10.1007/s10862-017-9611-0)
- Glenn, C. R. ve Klonsky, E. D. (2009). Social context during non-suicidal self-injury indicates suicide risk. *Personality and Individual Differences*, 46(1), 25–29. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2008.08.020>
- Golier, J. A., Yehuda, R., Bierer, L. M., Mitropoulou, V., New, A. S., Schmeidler, J., Silverman, J. M. ve Siever, L. J. (2003). The relationship of borderline personality disorder to posttraumatic stress disorder and traumatic events. *The American journal of psychiatry*, 160(11), 2018–2024. <https://doi.org/10.1176/appi.ajp.160.11.2018>
- Góngora, V., Grinhauz, A. ve Suárez Hernández, N. (2009). Eating disorders in adolescents: A study of behaviours and cognitions. *Psicologia Clinicay Psicopatologia*, 16, 25-31. Gottman, J. M., Katz, L. F. ve Hooven, C. (1996). Parental meta-emotion philosophy and the emotional life of families: Theoretical

models and preliminary data. *Journal of Family Psychology*, 10(3), 243–268. <https://doi.org/10.1037/0893-3200.10.3.243>

Grant, B.F., Chou, S.P., Goldstein, R.B., Huang, B., Stinson F.S., Saha, T.D. ve Ruan, W.J. (2008). Prevalance, correlates, disability, and comorbidity of DSM-IV borderline personality disorder. Results from the wave 2 national epidemiologic survey on alcohol and related conditions. *Journal of Clinical Psychiatry*, 69(4), 533-545.

Gratz, K. L. ve Roemer, L. (2004). Multidimensional assessment of emotion regulation and dysregulation: Development, factor structure, and initial validation of the difficulties in emotion regulation scale. *Journal of Psychopathology and Behavioral Assessment*, 26(1), 41-54. doi:10.1023/b:joba.0000007455.08539.9

Greenspan, S. I. ve Shanker, S. G. (2004). *The first idea: How symbols, language, and intelligence evolved from our primate ancestors to modern humans*. Da Capo Press.

Gross, J. J. (1998). The emerging field of emotion regulation: An integrative review. *Review of General Psychology*, 2, 271–299.

Gross, J. J. (2014). Emotion regulation: Conceptual and empirical foundations. In J. J. Gross (Ed.), *Handbook of emotion regulation* (2nd edn., pp. 3–20). New York, NY: Guilford.

Gross, J. J. ve Muñoz, R. F. (1995). Emotion Regulation and Mental Health. *Clinical Psychology: Science and Practice*, 2(2), 151–164.

Gross, J. J. ve John, O. P. (2003). Individual differences in two emotion regulation processes: Implications for affect, relationships, and well-being. *Journal of Personality and Social Psychology*, 85, 348–362.

Gross, J. J. ve Thompson, R. A. (2007). Emotion Regulation: Conceptual Foundations. In J. J. Gross (Ed.), *Handbook of emotion regulation* (pp. 3–24). The Guilford Press.

- Hair, J. F. Jr., Anderson, R. E. ve Tatham, R. L. (1995). *Multivariate Data Analysis*. Macmillan.
- Hayes, A. F. (2013). *Introduction to mediation, moderation, and conditional process analysis: A regression-based approach*. New York, NY: Guilford Press.
- Hernandez, A., Arntz, A., Gaviria, A. M., Labad, A. ve Gutiérrez-Zotes, J. A. (2012). Relationships between childhood maltreatment, parenting style, and borderline personality disorder criteria. *Journal of Personality Disorders*, 26(5), 727–736. <https://doi.org/10.1521/pedi.2012.26.5.727>
- Hoft, M. ve Haddad, L. (2017). Screening Children for Abuse and Neglect: A Review of the Literature. *Journal of forensic nursing*, 13(1), 26–34. <https://doi.org/10.1097/JFN.0000000000000136>
- Huang, C., Yu, Y., Sørensen, H. T., Liu, B., Vested, A., Cnattingius, S., Qin, G. ve Li, J. (2021). Maternal Education Before Childbirth and Cardiovascular Diseases in Offspring During Early Adulthood: A Danish Population-Based Cohort Study. *The Canadian journal of cardiology*, S0828-282X(21)00370-6. Advance online publication. <https://doi.org/10.1016/j.cjca.2021.07.005>
- Irkörücü, A. (2016). Gender Difference in Early Maladaptive Schemas. *Ufuk Institute of Social Sciences*, 5(9), 103-119. <https://doi.org/10.3109/10826084.2011.629706>
- Jackson, H. J. ve Burgess, P. M. (2000). Personality disorders in the community: a report from the Australian National Survey of Mental Health and Wellbeing. *Social psychiatry and psychiatric epidemiology*, 35(12), 531–538. <https://doi.org/10.1007/s001270050276>
- Jaffe, M., Gullone, E. ve Hughes, E. K. (2010). The roles of temperamental dispositions and perceived parenting behaviours in the use of two emotion regulation strategies in late childhood. *Journal of Applied Developmental Psychology*, 31, 47–59

- Johnson, J.G., Cohen, P., Kasen, S., Skodol, A.E. ve Oldham, J.M. (2008). Cumulative prevalence of personality disorders between adolescence and adulthood. *Acta Psychiatr Scand.*, 118(5), 410–413.
- Johnson, J. G., Cohen, P., Chen, H., Kasen, S. ve Brook, J. S. (2006). Parenting behaviors associated with risk for offspring personality disorder during adulthood. *Archives of general psychiatry*, 63(5), 579–587. <https://doi.org/10.1001/archpsyc.63.5.579>
- Jovev, M. ve Jackson, H. J. (2004). Early maladaptive schemas in personality disordered individuals. *Journal of Personality Disorders*, 18(5), 467-478.
- Jordão, A. B. ve Ramires, V. R. R. (2010). Vínculos afetivos de adolescentes borderline e seus pais. *Psicologia: Teoria e Pesquisa*, 26(1), 89-98.
- Karatzias, T., Jowett, S., Begley, A. ve Deas, S. (2016). Early maladaptive schemas in adult survivors of interpersonal trauma: foundations for a cognitive theory of psychopathology. *European journal of psychotraumatology*, 7(1), 30713.
- Koerner, N., Tallon, K. ve Kusec, A. (2015). Maladaptive Core Beliefs and their Relation to Generalized Anxiety Disorder. *Cognitive behaviour therapy*, 44(6), 441–455. <https://doi.org/10.1080/16506073.2015.1042989>
- Köroğlu, E. (2013). *DSM-5 tanı ölçütleri başvuru el kitabı*. Ankara: HYB Yayıncılık.
- Kulaksızoğlu, A. (2013). Almanya'daki üçüncü kuşak Türk gençlerinin algıladıkları anne-baba tutumlarının bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 21(21), 169-182.
- Kring, A. M. ve Werner, K. H. (2004). Emotion Regulation and Psychopathology. In P. Philippot & R. S. Feldman (Eds.), *The regulation of emotion* (pp. 359–385). Lawrence Erlbaum Associates Publishers.
- Lawrence, K. A., Allen, J. S. ve Chanen, A. M. (2011). A study of maladaptive schemas and Borderline Personality Disorder in young people. *Cognitive Therapy and Research*, 35(1), 30–39. <https://doi.org/10.1007/s10608-009-9292-4>

- Leaper, C., Anderson, K. J. ve Sanders, P. (1998). Moderators of gender effects on parents' talk to their children: A meta-analysis. *Developmental Psychology*, 34(1), 3–27.
- Leppänen, V., Vuorenmaa, E., Lindeman, S., Tuulari, J. ve Hakko, H. (2016). Association of parasuicidal behaviour to early maladaptive schemas and schema modes in patients with BPD: The Oulu BPD study. *Personality and mental health*, 10(1), 58–71. <https://doi.org/10.1002/pmh.1304>
- Leichsenring, F. (1999). Development and first results of the Borderline Personality Inventory: A self-report instrument for assessing borderline personality organization. *Journal of Personality Assessment*, 73(1), 45-63.
- Linehan, M. M. (1993). *Cognitive-behavioral treatment of borderline personality disorder*. Guilford Press.
- Livingstone, K. M., Castro, V. L. ve Isaacowitz, D. M. (2020). Age Differences in Beliefs About Emotion Regulation Strategies. *The journals of gerontology. Series B, Psychological sciences and social sciences*, 75(2), 316–326. <https://doi.org/10.1093/geronb/gby022>
- Lobbestael, J., Arntz, A. ve Sieswerda, S. (2005). Schema modes and childhood abuse in borderline and antisocial personality disorders. *Journal of Behavior Therapy and Experimental Psychiatry*, 36(3), 240–253. <https://doi.org/10.1016/j.jbtep.2005.05.006>
- Martin, R. ve Young, J. (2010). Schema therapy. In K. S. Dobson (Ed.), *Handbook of cognitive-behavioral therapies* (317–346). Guilford Press.
- Marsiglio, W. (1991). Paternal engagement activities with minor children. *Journal of Marriage and the Family*, 53(4), 973–986. <https://doi.org/10.2307/353001>
- McDowell, D. J., Kim, M., O'Neil, R. ve Parke, R. D. (2002). Children's emotional regulation and social competence in middle childhood: The role of maternal and

paternal interactive style. *Marriage & Family Review*, 34(3-4), 345–364. https://doi.org/10.1300/J002v34n03_07

Mennin, D. ve Farach, F. (2007). Emotion and evolving treatments for adult psychopathology. *Clinical Psychology: Science and Practice*, 14(4), 329–352

Meyer, G. J., Finn, S. E., Eyde, L. D., Kay, G. G., Moreland, K. L., Dies, R. R., Eisman, E. J., Kubiszyn, T. W. ve Reed, G. M. (2001). Psychological testing and psychological assessment: A review of evidence and issues. *American Psychologist*, 56(2), 128–165. <https://doi.org/10.1037/0003-066X.56.2.128>

Monell, E., Clinton, D. ve Birgegard, A. (2020). Self-directed behaviors differentially explain associations between emotion dysregulation and eating disorder psychopathology in patients with or without objective binge-eating. *Journal of Eating Disorders*, 8, Article 17. <https://doi.org/10.1186/s40337-020-00294-4>

Morey, L.C., Gunderson, J.G., Quigley, B.D., Shea, M.T., Skodol, A.E., McGlashan, T.H., Stout, R.L. ve Zanarini, M.C. (2002). The representation of borderline, avoidant, obsessivecompulsive, and schizotypal personality disorders by the five- factor model. *Journal of Personality Disorders*, 16, 215-234.

Morris, A. S., Silk, J. S., Steinberg, L., Myers, S. S. ve Robinson, L. R. (2007). The Role of the Family Context in the Development of Emotion Regulation. *Social development (Oxford, England)*, 16(2), 361–388. <https://doi.org/10.1111/j.1467-9507.2007.00389.x>

Morris, A. S., Criss, M. M., Silk, J. S. ve Houlberg, B. J. (2017). The Impact of Parenting on Emotion Regulation During Childhood and Adolescence. *Child Development Perspectives*, 11(4), 233–238.

Muris, P. (2006). Maladaptive schemas in non-clinical adolescents: Relations to perceived parental rearing behaviours, big five personality factors and psychopathological symptoms. *Clinical Psychology & Psychotherapy: An International Journal of Theory & Practice*, 13(6), 405-413.

- Neumann, A., van Lier, P. A., Gratz, K. L., & Koot, H. M. (2010). Multidimensional assessment of emotion regulation difficulties in adolescents using the Difficulties in Emotion Regulation Scale. *Assessment, 17*(1), 138–149.
<https://doi.org/10.1177/1073191109349579>
- Niesten, I. J., Karan, E., Frankenburg, F. R., Fitzmaurice, G. M. ve Zanarini, M. C. (2016). Description and prediction of the income status of borderline patients over 10 years of prospective follow-up. *Personality and mental health, 10*(4), 285– 292.
<https://doi.org/10.1002/pmh.1331>
- Nikulina, V. ve Widom, C. S. (2013). Child maltreatment and executive functioning in middle adulthood: A prospective examination. *Neuropsychology, 27*(4), 417–427. <https://doi.org/10.1037/a0032811>
- Nordahl, H. M., Holthe, H. ve Haugum, J. A. (2005). Early maladaptive schemas in patients with or without personality disorders: Does schema modification predict symptomatic relief? *Clinical Psychology & Psychotherapy, 12*(2), 142-149.
- O'Bryan, E. M., McLeish, A. C., Kraemer, K. M. ve Fleming, J. B. (2015). Emotion regulation difficulties and posttraumatic stress disorder symptom cluster severity among trauma-exposed college students. *Psychological trauma: theory, research, practice and policy, 7*(2), 131–137. <https://doi.org/10.1037/a0037764>
- Orue, I., Calvete, E. ve Padilla, P. (2014). Brooding rumination as a mediator in the relation between early maladaptive schemas and symptoms of depression and social anxiety in adolescents. *Journal of Adolescence, 37*(8), 1281-1291.
- Rafaeli, E., Bernstein, D. P. ve Young, J. (2011). *Schema therapy: Distinctive features*. Routledge.
- Reeves M. ve Taylor J. (2007). Specific relationships between core beliefs and personality disorder symptoms in a non-clinical sample. *Clinical Psychology & Psychotherapy, 14*, 96–104.

- Reiner, I.C. ve Spangler, G. (2013). Representations of Early Attachment Experiences and Personality in Adulthood. *Journal of Adult Development*, 20, 38-45
- Roelofs, J., Lee, C., Ruijten, T. ve Lobbestael, J. (2011). The mediating role of early maladaptive schemas in the relation between quality of attachment relationships and symptoms of depression in adolescents. *Behavioural and Cognitive Psychotherapy*, 39(4), 471-479.
- Roelofs, J., Onckels, L. ve Muris, P. (2013). Attachment quality and psychopathological symptoms in clinically referred adolescents: The mediating role of early maladaptive schema. *Journal of child and family studies*, 22(3), 377-385.
- Rosenthal, M. Z., Cheavens, J. S., Lejuez, C. W. ve Lynch, T. R. (2005). Thought suppression mediates the relationship between negative affect and borderline personality disorder symptoms. *Behaviour research and therapy*, 43(9), 1173–1185. <https://doi.org/10.1016/j.brat.2004.08.006>
- Ryan, K. ve Shean, G. (2007). Patterns of interpersonal behaviors and borderline personality characteristics. *Personality and Individual Differences*, 42(2), 193-200.
- Paivio, S. C. ve Laurent, C. (2001). Empathy and emotion regulation: Reprocessing memories of childhood abuse. *Journal of Clinical Psychology*, 57(2), 213– 226.
- Paris, J. (2002). Chronic suicidality among patients with borderline personality disorder. *Psychiatric services*, 53(6), 738-742.
- Petrocelli, J. V., Glaser, B. A., Calhoun, G. B. ve Campbell, L. F. (2001). Cognitive schemas as mediating variables of the relationship between the self-defeating personality and depression. *Journal of Psychopathology and Behavioral Assessment*, 23(3), 183-191.
- Putnam, K. M. ve Silk, K. R. (2005). Emotion dysregulation and the development of borderline personality disorder. *Development and psychopathology*, 17(4), 899–925. <https://doi.org/10.1017/s0954579405050431>

- Salsman, N. L. ve Linehan, M. M. (2012). An investigation of the relationships among negative affect, difficulties in emotion regulation, and features of borderline personality disorder. *Journal of Psychopathology and Behavioral Assessment*, 34(2), 260–267. <https://doi.org/10.1007/s10862-012-9275-8>
- Schuppert, H. M., Albers, C. J., Minderaa, R. B., Emmelkamp, P. M. ve Nauta, M. H. (2015). Severity of borderline personality symptoms in adolescence: relationship with maternal parenting stress, maternal psychopathology, and rearing styles. *Journal of personality disorders*, 29(3), 289–302. https://doi.org/10.1521/pedi_2104_28_155
- Scott, L. N., Stepp, S. D. ve Pilkonis, P. A. (2014). Prospective associations between features of borderline personality disorder, emotion dysregulation, and aggression. *Personality Disorders: Theory, Research, and Treatment*, 5(3), 278–288. <https://doi.org/10.1037/per0000070>
- Shaver, P. R. ve Brennan, K. A. (1992). Attachment styles and the "Big Five" personality traits: Their connections with each other and with romantic relationship outcomes. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 18(5), 536–545.
- Sheffield, A., Waller, G., Emanuelli, F., Murray, J. ve Meyer, C. (2009). Do schema processes mediate links between parenting and eating pathology? *European Eating Disorders Review*, 17(4), 290–300. [https://doi.org/10.1002/\(ISSN\)1099-096810.1002/erv.v17:410.1002/erv.922](https://doi.org/10.1002/(ISSN)1099-096810.1002/erv.v17:410.1002/erv.922)
- Shorey, H.S. ve Snyder, C.R. (2006). The Role of Adult Attachment Styles in Psychopathology and Psychotherapy Outcomes. *Review of General Psychology*, 10, 1-20.
- Shorey, R. C., Anderson, S. E. ve Stuart, G. L. (2012). Gender differences in early maladaptive schemas in a treatment-seeking sample of alcohol dependent adults. *Substance Use & Misuse*, 47(1), 108-116.

- Skodol, A. E. ve Bender, D. S. (2003). Why are women diagnosed borderline more than men?. *The Psychiatric quarterly*, 74(4), 349–360.
<https://doi.org/10.1023/a:1026087410516>
- Snyder, S., Pitts, W. M. ve Pokorny, A. D. (1986). Borderline Personality Traits in Psychiatric Inpatients. *Psychological Reports*, 58(1), 51-60. <https://doi.org/10.2466/pr0.1986.58.1.51>
- Specht, M. W., Chapman, A. ve Cellucci, T. (2009). Schemas and Borderline Personality Disorder symptoms in incarcerated women. *Journal of behavior therapy and experimental psychiatry*, 40(2), 256–264.
<https://doi.org/10.1016/j.jbtep.2008.12.005>
- Stepp, S. D., Whalen, D. J., Scott, L. N., Zalewski, M., Loeber, R. ve Hipwell, A. E. (2014). Reciprocal effects of parenting and borderline personality disorder symptoms in adolescent girls. *Development and Psychopathology*, 26(2), 361–378. <https://doi.org/10.1017/S0954579413001041>
- Soygüt, G. ve Çakır, Z. (2009). Ebeveynlik biçimleri ile psikolojik belirtiler arasındaki ilişkilerde kişilerarası Şemaların aracı rolü: Şema odaklı bir bakış [The mediating role of the interpersonal schemas between parenting styles and psychological symptoms: A schema focused view]. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 20(2), 144–152.
- Soygüt, G., Çakır, Z. ve Karaosmanoğlu, A. (2008). Ebeveynlik biçimlerinin değerlendirilmesi: Young Ebeveynlik Ölçeğinin psikometrik özelliklerine ilişkin bir değerlendirme. *Türk Psikoloji Yazıları*, 11(22), 17-30.
- Soygüt, G., Karaosmanoğlu, A. ve Çakır, Z. (2009). Erken dönem uyumsuz şemaların değerlendirilmesi: Young Şema Ölçeği Kısa Form-3'ün psikometrik özelliklerine ilişkin bir inceleme. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 20(1), 75-84.
- Sroufe L. A. (2005). Attachment and development: a prospective, longitudinal study from birth to adulthood. *Attachment & human development*, 7(4), 349–367.
<https://doi.org/10.1080/14616730500365928>

- Sunar, D. (2002). Change and continuity in the Turkish middle class family. In E. Ozdalga ve R. Liliestrom (Eds.) *Autonomy and dependence in family: Turkey and Sweden in critical perspective*. İstanbul: Swedish Research Institute.
- Svahn, M. F., Hargreave, M., Nielsen, T. S., Plessen, K. J., Jensen, S. M., Kjaer, S. K. ve Jensen, A. (2015). Mental disorders in childhood and young adulthood among children born to women with fertility problems. *Human reproduction (Oxford, England)*, 30(9), 2129–2137. <https://doi.org/10.1093/humrep/dev172>
- Tabachnick, B. G. ve Fidell, L. S. (2013). *Using multivariate statistics* (6. baskı). London: Pearson
- Thimm, J. C. (2010). Mediation of early maladaptive schemas between perceptions of parental rearing style and personality disorder symptoms. *Journal of Behavior Therapy and Experimental Psychiatry*, 41(1), 52–59.
- Thompson, R. A. (1994). Emotion regulation: A theme in search of definition. *Monographs of the Society for Research in Child Development*, 59(2-3), 25–52, 250–283. <https://doi.org/10.2307/1166137>
- Torgersen, S., Kringlen, E. ve Cramer, V. (2001). The prevalence of personality disorders in a community sample. *Archives of general psychiatry*, 58(6), 590–596. <https://doi.org/10.1001/archpsyc.58.6.590>
- Tortamış, M. (2014). *Evli bireylerde romantik kıskançlık düzeyi ve aldatma eğiliminin şema terapi modeli çerçevesinde değerlendirilmesi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Tremblay, P.F. ve Dozois, D.J.A. (2009). Another perspective on trait aggressiveness: Overlap with early maladaptive schemas. *Personality and Individual Differences*, 46, 569-574.
- Tull, M. T., Barrett, H. M., McMillan, E. S. ve Roemer, L. (2007). A preliminary investigation of the relationship between emotion regulation difficulties and

posttraumatic stress symptoms. *Behavior therapy*, 38(3), 303–313.

<https://doi.org/10.1016/j.beth.2006.10.001>

Tripp, J. C., McDevitt-Murphy, M. E., Avery, M. L. ve Bracken, K. L. (2015). PTSD Symptoms, Emotion Dysregulation, and Alcohol-Related Consequences Among College Students With a Trauma History. *Journal of dual diagnosis*, 11(2), 107–117. <https://doi.org/10.1080/15504263.2015.1025013>

Ünal, B. (2012). *Early maladaptive schemas and well-being: importance of parenting styles and other psychological resources*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). ODTÜ, Ankara.

Üzümcü, E. (2016). *Büyükleme ve kırılma narsisistik kişilik özellikleri ile ilişkili faktörlerin şema terapi modeli çerçevesinde incelenmesi*. (Yüksek lisans tezi). Hacettepe Üniversitesi, Ankara

Walsh, Z., Shea, M. T., Yen, S., Ansell, E. B., Grilo, C. M., McGlashan, T. H., Stout, R. L., Bender, D. S., Skodol, A. E., Sanislow, C. A., Morey, L. C. ve Gunderson, J. G. (2013). Socioeconomic-status and mental health in a personality disorder sample: the importance of neighborhood factors. *Journal of personality disorders*, 27(6), 820–831. https://doi.org/10.1521/pedi_2012_26_061

Welburn, K., Coristine, M., Dagg, P., Ponterfract, A. ve Jordan, S. (2002). The schema questionnaire-short form: Factor analysis and relationship between schemas and symptoms. *Cognitive Therapy and Research*, 26(4), 519-530

Werner, K. ve Gross, J. J. (2010). Emotion regulation and psychopathology: A conceptual framework. In A. M. Kring & D. M. Sloan (Eds.), *Emotion regulation and psychopathology: A transdiagnostic approach to etiology and treatment* (pp. 13–37). The Guilford Press

Widiger, T. A. ve Trull, T. J. (2007). Plate tectonics in the classification of personality disorder: Shifting to a dimensional model. *American Psychologist*, 62(2), 71–83. <https://doi.org/10.1037/0003-066X.62.2.71>

- Wilens, T. E., Martelon, M., Anderson, J. P., Shelley-Abrahamson, R. ve Biederman, J. (2013). Difficulties in emotional regulation and substance use disorders: a controlled family study of bipolar adolescents. *Drug and alcohol dependence*, 132(1- 2), 114–121. <https://doi.org/10.1016/j.drugalcdep.2013.01.015>
- Wilkinson, R. B. ve Walford, W. A. (2001). Attachment and personality in the psychological health of adolescents. *Personality and Individual Differences*, 31(4), 473–484. [https://doi.org/10.1016/S0191-8869\(00\)00151-3](https://doi.org/10.1016/S0191-8869(00)00151-3)
- Wilson, S., Stroud, C. B. ve Durbin, C. E. (2017). Interpersonal dysfunction in personality disorders: A meta-analytic review. *Psychological Bulletin*, 143(7), 677.
- Winsper, C., Marwaha, S., Lereya, S. T., Thompson, A., Eyden, J. ve Singh, S. P. (2015). Clinical and psychosocial outcomes of borderline personality disorder in childhood and adolescence: a systematic review. *Psychological medicine*, 45(11), 2237–2251. <https://doi.org/10.1017/S0033291715000318>
- Wolff, S., Stiglmayr, C., Bretz, H. J., Lammers, C. H., ve Auckenthaler, A. (2007). Emotion identification and tension in female patients with borderline personality disorder. *British Journal of Clinical Psychology*, 46(3),347-360.
- Yap, M. B., Allen, N. B. ve Ladouceur, C. D. (2008). Maternal socialization of positive affect: the impact of invalidation on adolescent emotion regulation and depressive symptomatology. *Child development*, 79(5), 1415–1431. <https://doi.org/10.1111/j.1467-8624.2008.01196.x>
- Yiğit, İ., ve Yiğit, M. G. (2017). Psychometric Properties of Turkish Version of Difficulties in Emotion Regulation Scale-Brief Form (DERS-16). *Current Psychology*, 1-9.
- Young, J. E. (1990). *Cognitive therapy for personality disorders: A schema-focused approach*. Sarasota, FL: Professional Resource Press.
- Young, J. E. ve Klosko, J.S. (1994). *Reinventing your life*. New York: Plume.

- Young, J. E., Klosko, J. S. ve Weishaar, M. E. (2003). *Schema therapy: A practitioner's guide*. New York: Guilford Press.
- Zanarini M. C. (2000). Childhood experiences associated with the development of borderline personality disorder. *The Psychiatric clinics of North America*, 23(1), 89–101. [https://doi.org/10.1016/s0193-953x\(05\)70145-3](https://doi.org/10.1016/s0193-953x(05)70145-3)
- Zanarini, M. C., Frankenburg, F. R., Hennen, J., Reich, D. B. ve Silk, K. R. (2006). Prediction of the 10-year course of borderline personality disorder. *The American journal of psychiatry*, 163(5), 827–832. <https://doi.org/10.1176/ajp.2006.163.5.827>
- Zeigler–Hill, V. ve Abraham, J. (2006). Borderline personality features: Instability of self–esteem and affect. *Journal of Social and Clinical Psychology*, 25(6), 668–687.
- Zeman, J., Perry-Parrish, C. ve Cassano, M. (2010). Parent child discussions of anger and sadness: The importance of parent and child gender during middle childhood. *New Directions for Child and Adolescent Development*, 128, 65–83.
- Zimmerman, M. ve Coryell, W. (1989). DSM-III personality disorder diagnoses in a nonpatient sample. Demographic correlates and comorbidity. *Archives of general psychiatry*, 46(8), 682–689.
<https://doi.org/10.1001/archpsyc.1989.01810080012002>

EKLER

EK 1: BİLGİLENDİRİLMİŞ ONAM FORMU

Değerli Katılımcı;

Bu çalışma Başkent Üniversitesi Psikoloji Bölümü öğretim üyesi Dr. Burçin Akın Sarı danışmanlığında, Klinik Psikoloji Yüksek Lisans öğrencisi Deniz Tetir tarafından yürütülen bir tez çalışmasıdır. Çalışmanın amacı kişilik örüntüleri ile algılanan ebeveynlik stilleri, erken dönem yaşantılar ve duygu düzenleme becerileri arasındaki ilişkileri incelemektir.

Yaklaşık 40 dakika süren bu çalışmaya katılım tamamen gönüllülük esasına dayanmaktadır. Ankette, genel olarak, kişisel rahatsızlık verecek nitelikte sorular bulunmamaktadır. Ancak, katılım sırasında sorulardan ya da herhangi başka bir nedenden ötürü kendinizi rahatsız hissederseniz cevaplamayı istediğiniz anda bırakabilirsiniz. Çalışmada sizden kimliğinizi tanımlayan hiçbir bilgi istenmeyecektir. Vereceğiniz cevaplar tamamen gizli tutulacak ve yalnızca bilimsel amaçlarla kullanılacaktır. Araştırma sonuçlarından sağlıklı bilgiler edinilebilmesi için soruların samimi bir şekilde doldurulması ve boş bırakılmaması oldukça önemlidir. Soruların doğru ya da yanlış cevabı yoktur. Lütfen her bir testin başındaki yönergeyi dikkatlice okuyunuz ve sorulara sizi en iyi şekilde ifade eden cevabı vermeye çalışınız.

Bu çalışmaya katıldığınız için şimdiden teşekkür ederiz. Araştırma hakkında daha fazla bilgi almak isterseniz Deniz Tetir ile iletişime geçebilirsiniz.

Bu çalışmaya tamamen gönüllü olarak katılıyorum ve verdiğim bilgilerin bilimsel amaçlı yayımlarda kullanılmasını kabul ediyorum.

EK 2: DEMOGRAFİK BİLGİ FORMU

1) Yaşınız:.....

2) Cinsiyetiniz:.....

3) **Eğitim durumunuz:** (Eğer öğrenciyse halen devam etmekte olduğunuz seçeneği, eğer mezun iseniz en son bitirdiğiniz seçeneği işaretleyiniz)

() İlköğretim () Ortaöğretim () Lise () Üniversite () Yüksek Lisans/Doktora

4) **Yaşamınızın büyük kısmını geçirmiş olduğunuz yer:**

() Köy () Kasaba () İlçe () İl () Büyükşehir () Yurtdışı

5) **Ailenizin siz dahil ekonomik durumunu nasıl değerlendiriyorsunuz?**

() Üst () Üst-orta () Orta () Orta alt () Alt () Diğer

6) Anneniz hayatta mı? () Evet () Hayır

Hayatta değil ise, kaybettiğinizde kaç yaşındaydınız?:

7) Babanız hayatta mı? () Evet () Hayır

Hayatta değilse, kaybettiğinizde kaç yaşındaydınız?:

8) **Anne ve babanız:**

() Birlikte

() Boşanmış (siz kaç yaşındaydınız?:))

() Boşanmamış ancak ayrı yaşıyorlar

() Hayatta değil(ler)

9) Ailenizin Eğitim Durumu:

Anneniz:

() Okur-yazar değil

() İlköğretim

() Ortaöğretim

() Lise

() Ön Lisans

() Lisans

() Yüksek lisans/Doktora

Babanız:

() Okur-yazar değil

() İlköğretim

() Ortaöğretim

- Lise
- Ön Lisans
- Lisans
- Yüksek lisans/Doktora

10) Kaç kardeşiniz? (*siz dahil*):

11) Siz kaçınıcı çocuksunuz?:

12) Herhangi bir psikolojik rahatsızlığınız var mı? Varsa nedir?:.....

13) Herhangi bir psikolojik tedavi görüyor musunuz?: ()Evet ()Hayır

14) Herhangi bir psikiyatrik ilaç kullanıyor musunuz? Varsa nedir?:.....

EK 3: YOUNG ŞEMA ÖLÇEĞİ KISA FORM-3

Yönerge: Aşağıda, kişilerin kendilerini tanımlarken kullandıkları ifadeler sıralanmıştır. Lütfen her bir ifadeyi okuyun ve sizi ne kadar iyi tanımladığına karar verin. Emin olamadığımız sorularda neyin doğru olabileceğinden çok, sizin duygusal olarak ne hissettiğinize dayanarak cevap verin. Bir kaç soru, anne babanızla ilişkiniz hakkındadır. Eğer biri veya her ikisi şu anda yaşamıyorlarsa, bu soruları o veya onlar hayatta iken ilişkinizi göz önüne alarak cevaplandırın.

1 den 6'ya kadar olan seçeneklerden sizi tanımlayan en yüksek şıkkı seçerek her sorudan önce yer alan boşluğa yazın.

Derecelendirme:

- 1- Benim için tamamıyla yanlış
- 2- Benim için büyük ölçüde yanlış
- 3- Bana uyan tarafı uymayan tarafından biraz fazla
- 4- Benim için orta derecede doğru
- 5- Benim için çoğunlukla doğru
- 6- Beni mükemmel şekilde tanımlıyor

1. _____ Bana bakan, benimle zaman geçiren, başıma gelen olaylarla gerçekten ilgilenen kimsem olmadı.
2. _____ Beni terkedeceklerinden korktuğum için yakın olduğum insanların peşini bırakmam.
3. _____ İnsanların beni kullandıklarını hissediyorum
4. _____ Uyumsuzum.
5. _____ Beğendiğim hiçbir erkek/kadın, kusurlarımı görürse beni sevmez.
6. _____ İş (veya okul) hayatımda neredeyse hiçbir şeyi diğer insanlar kadar iyi yapamıyorum
7. _____ Günlük yaşamımı tek başıma idare edebilme becerisine sahip olduğumu hissetmiyorum.
8. _____ Kötü bir şey olacağı duygusundan kurtulamıyorum.
9. _____ Anne babamdan ayrılmayı, bağımsız hareket edebilmeyi, yaşlılarım kadar, başaramadım.
10. _____ Eğer istediğimi yaparsam, başımı derde sokarım diye düşünürüm.

11. _____ Genellikle yakınlarıma ilgi gösteren ve bakan ben olurum.
12. _____ Olumlu duygularımı diğerlerine göstermekten utanırım (sevdiğimi, önemseddiğimi göstermek gibi).
13. _____ Yaptığım çoğu şeyde en iyi olmalıyım; ikinci olmayı kabullenemem.
14. _____ Diğer insanlardan bir şeyler istediğimde bana “hayır” denilmesini çok zor kabullenirim.
15. _____ Kendimi sıradan ve sıkıcı işleri yapmaya zorlayamam.
16. _____ Paramın olması ve önemli insanlar tanıyor olmak beni değerli yapar.
17. _____ Her şey yolunda gidiyor görünse bile, bunun bozulacağını hissederim.
18. _____ Eğer bir yanlış yaparsam, cezalandırılmayı hakkederim.
19. _____ Çevremde bana sıcaklık, koruma ve duygusal yakınlık gösteren kimsem yok.
20. _____ Diğer insanlara o kadar muhtacım ki onları kaybedeceğim diye çok endişeleniyorum.
21. _____ İnsanlara karşı tedbiri elden bırakamam yoksa bana kasıtlı olarak zarar vereceklerini hissederim.
22. _____ Temel olarak diğer insanlardan farklıyım.
23. _____ Gerçek beni tanırlarsa beğendiğim hiç kimse bana yakın olmak istemez.
24. _____ İşleri halletmede son derece yetersizim.
25. _____ Gündelik işlerde kendimi başkalarına bağımlı biri olarak görüyorum.
26. _____ Her an bir felaket (doğal, adli, mali veya tıbbi) olabilir diye hissediyorum.
27. _____ Annem, babam ve ben birbirimizin hayatı ve sorunlarıyla aşırı ilgili olmaya eğilimliyiz.
28. _____ Diğer insanların isteklerine uymaktan başka yolum yokmuş gibi hissediyorum; eğer böyle yapmazsam bir şekilde beni reddederler veya intikam alırlar.
29. _____ Başkalarını kendimden daha fazla düşündüğüm için ben iyi bir insanım.
30. _____ Duygularımı diğerlerine açmayı utanç verici bulurum.
31. _____ En iyisini yapmalıyım, “yeterince iyi” ile yetinemem.

32. _____ Ben özel biriyim ve diğer insanlar için konulmuş olan kısıtlamaları veya sınırları kabul etmek zorunda değilim.
33. _____ Eğer hedefime ulaşamazsam kolaylıkla yılgınlığa düşer ve vazgeçerim.
34. _____ Başkalarının da farkında olduğu başarılar benim için en değerlisidir.
35. _____ İyi bir şey olursa, bunu kötü bir şeyin izleyeceğinden endişe ederim.
36. _____ Eğer yanlış yaparsam, bunun özürü yoktur.
37. _____ Birisi için özel olduğumu hiç hissetmedim.
38. _____ Yakınlarımla beni terk edeceği ya da ayrılacağından endişe duyarım
39. _____ Herhangi bir anda birileri beni aldatmaya kalkışabilir.
40. _____ Bir yere ait değilim, yalnızım.
41. _____ Başkalarının sevgisine, ilgisine ve saygısına değer bir insan değilim.
42. _____ İş ve başarı alanlarında birçok insan benden daha yeterli.
43. _____ Doğru ile yanlış birbirinden ayırmakta zorlanırım.
44. _____ Fiziksel bir saldırıya uğramaktan endişe duyarım.
45. _____ Annem, babam ve ben özel hayatımız birbirimizden saklarsak, birbirimizi aldatmış hisseder veya suçluluk duyarız
46. _____ İlişkilerimde, diğer kişinin yönlendirici olmasına izin veririm.
47. _____ Yakınlarımla o kadar meşgulüm ki kendime çok az zaman kalıyor.
48. _____ İnsanlarla beraberken içten ve cana yakın olmak benim için zordur.
49. _____ Tüm sorumluluklarımı yerine getirmek zorundayım.
50. _____ İsteddiğimi yapmaktan alıkonulmaktan veya kısıtlanmaktan nefret ederim.
51. _____ Uzun vadeli amaçlara ulaşabilmek için şu andaki zevklerimizden fedakarlık etmekte zorlanırım.
52. _____ Başkalarından yoğun bir ilgi görmezsem kendimi daha az önemli hissederim.
53. _____ Yeterince dikkatli olmazsanız, neredeyse her zaman bir şeyler ters gider.
54. _____ Eğer işimi doğru yapmazsam sonuçlara katlanmam gerekir.

55. _____ Beni gerçekten dinleyen, anlayan veya benim gerçek ihtiyaçlarım ve duygularımı önemseyen kimsem olmadı.
56. _____ Önem verdiğim birisinin benden uzaklaştığını sezersem çok kötü hissederim.
57. _____ Diğer insanların niyetleriyle ilgili oldukça şüpheciyimdir.
58. _____ Kendimi diğer insanlara uzak veya kopmuş hissediyorum.
59. _____ Kendimi sevilebilecek biri gibi hissetmiyorum.
60. _____ İş (okul) hayatımda diğer insanlar kadar yetenekli değilim.
61. _____ Gündelik işler için benim kararlarım güvenilemez.
62. _____ Tüm paramı kaybedip çok fakir veya zavallı duruma düşmekten endişe duyarım.
63. _____ Çoğunlukla annem ve babamın benimle iç içe yaşadığını hissediyorum-Benim kendime ait bir hayatım yok.
64. _____ Kendim için ne istediğimi bilmediğim için daima benim adıma diğer insanların karar vermesine izin veririm.
65. _____ Ben hep başkalarının sorunlarını dinleyen kişi oldum.
66. _____ Kendimi o kadar kontrol ederim ki insanlar beni duygusuz veya hissiz bulurlar.
67. _____ Başarmak ve bir şeyler yapmak için sürekli bir baskı altındayım.
68. _____ Diğer insanların uyduğu kurallara ve geleneklere uymak zorunda olmadığımı hissediyorum.
69. _____ Benim yararına olduğunu bilsem bile hoşuma gitmeyen şeyleri yapmaya kendimi zorlayamam.
70. _____ Bir toplantıda fikrimi söylediğimde veya bir topluluğa tanıtıldığımda onaylanılmayı ve takdir görmeyi isterim.
71. _____ Ne kadar çok çalışırsam çalışayım, maddi olarak iflas edeceğimden ve neredeyse her şeyimi kaybedeceğimden endişe ederim.
72. _____ Neden yanlış yaptığının önemi yoktur; eğer hata yaptıysam sonucuna da katlanmam gerekir.
73. _____ Hayatımda ne yapacağımı bilmediğim zamanlarda uygun bir öneride bulunacak veya beni yönlendirecek kimsem olmadı.
74. _____ İnsanların beni terk edeceği endişesiyle bazen onları kendimden uzaklaştırırım.
75. _____ Genellikle insanların asıl veya art niyetlerini araştırırım.

76. _____ Kendimi hep grupların dışında hissederim.
77. _____ Kabul edilemeyecek pek çok özelliğim yüzünden insanlara kendimi açamıyorum veya beni tam olarak tanımlarına izin vermiyorum.
78. _____ İş (okul) hayatımda diğer insanlar kadar zeki değilim.
79. _____ Ortaya çıkan gündelik sorunları çözebilme konusunda kendime güvenmiyorum.
80. _____ Bir doktor tarafından herhangi bir ciddi hastalık bulunmamasına rağmen bende ciddi bir hastalığın gelişmekte olduğu endişesine kapılıyorum.
81. _____ Sık sık annemden babamdan ya da eşimden ayrı bir kimliğimin olmadığını hissediyorum.
82. _____ Haklarıma saygı duyulmasını ve duygularımın hesaba katılmasını istemekte çok zorlanıyorum.
83. _____ Başkaları beni, diğerleri için çok, kendim için az şey yapan biri olarak görüyorlar.
84. _____ Diğerleri beni duygusal olarak soğuk bulurlar.
85. _____ Kendimi sorumluluktan kolayca sıyıramıyorum veya hatalarım için gerekçe bulamıyorum.
86. _____ Benim yaptıklarımın, diğer insanların katkılarından daha önemli olduğunu hissediyorum.
87. _____ Kararlarıma nadiren sadık kalabilirim.
88. _____ Bir dolu övgü ve iltifat almam kendimi değerli birisi olarak hissetmemi sağlar.
89. _____ Yanlış bir kararın bir felakete yol açabileceğinden endişe ederim.
90. _____ Ben cezalandırılmayı hak eden kötü bir insanım.

EK 4: YOUNG EBEVEYNLİK ÖLÇEĞİ

Aşağıda anne ve babanızı tarif etmekte kullanabileceğiniz tanımlamalar verilmiştir. Lütfen her tanımlamayı dikkatle okuyun ve ebeveynlerinize ne kadar uyduğuna karar verin. 1 ile 6 arasında, çocukluğunuz sırasında annenizi ve babanızı tanımlayan en yüksek dereceyi seçin. Eğer sizi anne veya babanız yerine başka insanlar büyüttü ise onları da aynı şekilde derecelendirin. Eğer anne veya babanızdan biri hiç olmadı ise o sütunu boş bırakın.

- 1 - Tamamı ile yanlış
- 2 - Çoğunlukla yanlış
- 3 - Uyan tarafı daha fazla
- 4 - Orta derecede doğru
- 5 - Çoğunlukla doğru
- 6 - Ona tamamı ile uyuyor.

Anne Baba

1. ____ ____ Beni sevdi ve bana özel birisi gibi davrandı.
2. ____ ____ Bana vaktini ayırdı ve özen gösterdi.
3. ____ ____ Bana yol gösterdi ve olumlu yönlendirdi.
4. ____ ____ Beni dinledi, anladı ve duygularımızı karşılıklı paylaştık.
5. ____ ____ Bana karşı sıcaktı ve fiziksel olarak şefkatliydi.
6. ____ ____ Ben çocukken öldü veya evi terk etti.
7. ____ ____ Dengesizdi, ne yapacağı belli olmazdı veya alkolikti.
8. ____ ____ Kardeş(ler)imi bana tercih etti.
9. ____ ____ Uzun süreler boyunca beni terk etti veya yalnız bıraktı.
10. ____ ____ Bana yalan söyledi, beni kandırdı veya bana ihanet etti.
11. ____ ____ Beni dövdü, duygusal veya cinsel olarak taciz etti.
12. ____ ____ Beni kendi amaçları için kullandı.
13. ____ ____ İnsanların canını yakmaktan hoşlanırdı.
14. ____ ____ Bir yerimi inciteceğim diye çok endişelenirdi.
15. ____ ____ Hasta olacağım diye çok endişelenirdi.
16. ____ ____ Evhamlı veya fobik/korkak bir insandı.
17. ____ ____ Beni aşırı korurdu.
18. ____ ____ Kendi kararlarım veya yargılarıma güvenememe neden oldu
19. ____ ____ İşleri kendi başıma yapmama fırsat vermeden çoğu işimi o yaptı.

20. ____ ____ Bana hep daha çocukmuşum gibi davrandı.
21. ____ ____ Beni çok eleştirirdi.
22. ____ ____ Bana kendimi sevmeye layık olmayan veya dışlanmış bir gibi hissettirdi.
23. ____ ____ Bana hep bende yanlış bir şey varmış gibi davrandı.
24. ____ ____ Önemli konularda kendimden utanmama neden oldu.
25. ____ ____ Okulda başarılı olmam için gereken disiplini bana kazandırmadı.
26. ____ ____ Bana salakmışım veya beceriksizmişim gibi davrandı.
27. ____ ____ Başarılı olmamı gerçekten istemedi.
28. ____ ____ Hayatta başarısız olacağıma inandı.
29. ____ ____ Benim fikrim veya isteklerim önemsizmiş gibi davrandı.
30. ____ ____ Benim ihtiyaçlarımı gözetmeden kendisi ne isterse onu yaptı.
31. ____ ____ Hayatımı o kadar çok kontrol altında tuttu ki çok az seçme özgürlüğüm oldu.
32. ____ ____ Her şey onun kurallarına uymalıydı.
33. ____ ____ Aile için kendi isteklerini feda etti.
34. ____ ____ Günlük sorumluluklarının pek çoğunu yerine getiremiyordu ve ben her zaman kendi payıma düşenden fazlasını yapmak zorunda kaldım.
35. ____ ____ Hep mutsuzdu ; destek ve anlayış için hep bana dayandı.
36. ____ ____ Bana güçlü olduğumu ve diğer insanlara yardım etmem gerektiğini hissettirdi.
37. ____ ____ Kendisinden beklentisi hep çok yüksekti ve bunlar için kendini çok zorlardı.
38. ____ ____ Benden her zaman en iyisini yapmamı bekledi.
39. ____ ____ Pek çok alanda mükemmeliyetçiydi; ona göre her şey olması gerektiği gibi olmalıydı.
40. ____ ____ Yaptığım hiçbir şeyin yeterli olmadığını hissetmeme sebep oldu.
41. ____ ____ Neyin doğru neyin yanlış olduğu hakkında kesin ve katı kuralları vardı.
42. ____ ____ Eğer işler düzgün ve yeterince hızlı yapılmazsa sabırsızlanırdı.
43. ____ ____ İşlerin tam ve iyi olarak yapılmasına, eğlenme veya dinlenmekten daha fazla önem verdi.
44. ____ ____ Beni pek çok konuda şımarttı veya aşırı hoşgörülü davrandı.
45. ____ ____ Diğer insanlardan daha önemli ve daha iyi olduğumu hissettirdi.

46. ____ ____ Çok talepkardı; her şeyin onun istediği gibi olmasını isterdi.
47. ____ ____ Diğer insanlara karşı sorumluluklarımın olduğunu bana öğretmedi.
48. ____ ____ Bana çok az disiplin veya terbiye verdi.
49. ____ ____ Bana çok az kural koydu veya sorumluluk verdi.
50. ____ ____ Aşırı sinirlenmeme veya kontrolümü kaybetmeme izin verirdi.
51. ____ ____ Disiplinsiz bir insandı.
52. ____ ____ Birbirimizi çok iyi anlayacak kadar yakındık.
53. ____ ____ Ondan tam olarak ayrı bir birey olduğumu hissedemedim veya bireyselliğimi yeterince yaşayamadım.
54. ____ ____ Onun çok güçlü bir insan olmasından dolayı büyürken kendi yönümü belirleyemiyordum.
55. ____ ____ İçimizden birinin uzağa gitmesi durumunda, birbirimizi üzebileceğimizi hissedirdim.
56. ____ ____ Ailemizin ekonomik sorunları ile ilgili çok endişeli idi.
57. ____ ____ Küçük bir hata bile yapsam kötü sonuçların ortaya çıkacağını hissettirirdi.
58. ____ ____ Kötümser bir bakışı açısı vardı, hep en kötüsünü beklerdi.
59. ____ ____ Hayatın kötü yanları veya kötü giden şeyler üzerine odaklanırdı.
60. ____ ____ Her şey onun kontrolü altında olmalıydı.
61. ____ ____ Duygularını ifade etmekten rahatsız olurdu.
62. ____ ____ Hep düzenli ve tertipliydi; değişiklik yerine bilineni tercih ederdi.
63. ____ ____ Kızgınlığını çok nadir belli ederdi.
64. ____ ____ Kapalı birisiydi; duygularını çok nadir açardı.
65. ____ ____ Yanlış bir şey yaptığımda kızardı veya sert bir şekilde eleştirdiği olurdu.
66. ____ ____ Yanlış bir şey yaptığımda beni cezalandırdığı olurdu.
67. ____ ____ Yanlış yaptığımda bana aptal veya salak gibi kelimelerle hitap ettiği olurdu.
68. ____ ____ İşler kötü gittiğinde başkalarını suçlardı.
69. ____ ____ Sosyal statü ve görünümüne önem verirdi.
70. ____ ____ Başarı ve rekabete çok önem verirdi.
71. ____ ____ Başkalarının gözünde benim davranışlarımın onu ne duruma düşüreceği ile çok ilgiliydi.
72. ____ ____ Başarılı olduğum zaman beni daha çok sever veya bana daha çok özen gösterirdi.

EK 5: DUYGU DÜZENLEME GÜÇLÜĞÜ ÖLÇEĞİ KISA FORMU

<i>Aşağıdaki ifadelerin size ne sıklıkla uyduğunu, her ifadenin yanında yer alan 5 dereceli ölçek üzerinden değerlendiriniz. Her bir ifadenin altındaki 5 noktalı ölçekten, size uygunluk yüzdesini de dikkate alarak, yalnızca bir tek rakamı yuvarlak içine alarak işaretleyiniz.</i>	Hemen hemen hiç (%0-10)	Bazen (% 11-35)	Yaklaşık Yarı yarıya (% 36- 65)	Çoğu zaman (%66-90)	Hemen hemen her zaman (% 91 - 100)
1. Duygularıma bir anlam vermekte zorlanırım.					
2. Ne hissettiğim konusunda karmaşa yaşarım.					
3. Kendimi kötü hissettiğimde işlerimi bitirmekte zorlanırım.					
4. Kendimi kötü hissettiğimde kontrolden çıkarırım.					
5. Kendimi kötü hissettiğimde uzun süre böyle kalacağına inanırım.					
6. Kendimi kötü hissetmenin yoğun depresif duyguyla sonuçlanacağına inanırım.					
7. Kendimi kötü hissederken başka şeylere odaklanmakta zorlanırım.					
8. Kendimi kötü hissederken kontrolden çıktığım korkusu yaşarım.					
9. Kendimi kötü hissettiğimde bu duygumdan dolayı kendimden utanırım.					
10. Kendimi kötü hissettiğimde zayıf biri olduğum duygusuna kapılırım.					
11. Kendimi kötü hissettiğimde davranışlarımı kontrol etmekte zorlanırım.					
12. Kendimi kötü hissettiğimde daha iyi hissetmem içi yapabileceğim hiçbir şey olmadığına inanırım.					
13. Kendimi kötü hissettiğimde böyle hissettiğim için kendimden rahatsız olurum.					
14. Kendimi kötü hissettiğimde kendimle ilgili olarak çok fazla endişelenmeye başlarım.					
15. Kendimi kötü hissettiğimde başka bir şey düşünmekte zorlanırım.					
16. Kendimi kötü hissettiğimde duygularım dayanılmaz olur.					

EK 6: BORDERLINE KİŞİLİK ENVANTERİ

Aşağıdaki cümlelerden size uygun olanı işaretleyiniz.

1. Sık sık panik nöbetleri geçiririm.	DOĞRU	YANLIŞ
2. Son zamanlarda beni duygusal olarak etkileyen hiçbir şey olmadı.	DOĞRU	YANLIŞ
3. Çoğu kez gerçekte kim olduğumu merak ederim.	DOĞRU	YANLIŞ
4. Çoğu kez başıma iş açacak risklere girerim.	DOĞRU	YANLIŞ
5. Başkaları bana yoğun ilgi gösterdikleri zaman kendimi boğulmuş hissedirim.	DOĞRU	YANLIŞ
6. Bazen içimde bana ait olmayan başka bir kişi ortaya çıkar.	DOĞRU	YANLIŞ
7. Gerçekte olmadığı halde acayip şekiller veya görüntüler gördüğüm oldu.	DOĞRU	YANLIŞ
8. Bazen çevremdeki insanlar ve nesnelerin gerçek olmadığını hissedirim.	DOĞRU	YANLIŞ
9. Başkalarına yönelik duygularım bir uçtan bir uca çok hızlı değişir (Ör. Sevgi ve beğeniden nefret ve hayal kırıklığına).	DOĞRU	YANLIŞ
10. Çoğu kez değersizlik ya da umutsuzluk duygusuna kapılırım.	DOĞRU	YANLIŞ
11. Çoğu kez paramı çarçur ederim ya da kumarda kaybederim.	DOĞRU	YANLIŞ
12. Gerçekte kimse olmadığı halde hakkımda konuşan sesler duyduğum oldu.	DOĞRU	YANLIŞ
13. Eğer 12. maddeye “evet” dediyeniz aşağıdaki cümlelerden sizin için uygun olanını seçiniz: a. Bu sesler benim dışımdan gelmiştir. b. Bu sesler içimden gelmiştir.	DOĞRU	YANLIŞ
14. Yakın ilişkilerde hep incinirim.	DOĞRU	YANLIŞ
15. Bana uymayan biçimde hissettiğim ya da davrandığım oldu.	DOĞRU	YANLIŞ
16. Bir kukla gibi dışarıdan yönetiliyormuş ve yönlendiriliyormuş gibi hissettiğim oldu.	DOĞRU	YANLIŞ
17. Herhangi birine fiziksel olarak saldırıda bulunduğum oldu.	DOĞRU	YANLIŞ
18. Düşüncelerim başkaları tarafından okunuyormuş gibi hissettiğim oldu.	DOĞRU	YANLIŞ
19. Bazen gerçekte suç işlemediğim halde, sanki işlemişim gibi suçluluk hissedirim.	DOĞRU	YANLIŞ

20. Bilerek kendime bedensel zarar verdiğim oldu.	DOĞRU	YANLIŞ
21. Bazen gerçekte olmadığı halde insanların ve nesnelerin görünüşlerinin değiştiği hissine kapılırım.	DOĞRU	YANLIŞ
22. Yoğun dini uğraşlarım olmuştur.	DOĞRU	YANLIŞ
23. Duygusal ilişkilerimde çoğunlukla ne tür bir ilişki istediğimden emin olamam.	DOĞRU	YANLIŞ
24. Bazen bir kahin gibi gelecekle ilgili özel hislerim olur.	DOĞRU	YANLIŞ
25. Bir ilişki ilerledikçe kendimi kapana kısılmış gibi hissederim.	DOĞRU	YANLIŞ
26. Gerçekte kimse olmadığı halde bir başka insanın varlığını hissettiğim oldu.	DOĞRU	YANLIŞ
27. Bazen bedenim ya da bedenimin bir kısmı bana acayip veya değişmiş gibi görünür.	DOĞRU	YANLIŞ
28. İlişkiler çok ilerlerse, çoğunlukla koparma gereksinimi duyarım.	DOĞRU	YANLIŞ
29. Bazen birilerinin peşimde olduğu hissine kapılırım.	DOĞRU	YANLIŞ
30. Sık sık uyuşturucu kullanırım (esrar, hap gibi).	DOĞRU	YANLIŞ
31. Başkalarını kontrol altında tutmaktan hoşlanırım.	DOĞRU	YANLIŞ
32. Bazen özel biri olduğumu hissederim.	DOĞRU	YANLIŞ
33. Bazen dağılıyormuşum gibi hissederim.	DOĞRU	YANLIŞ
34. Bazen bana bir şeyin gerçekte mi yoksa yalnızca hayalimde mi olduğunu ayırt etmek zor gelir.	DOĞRU	YANLIŞ
35. Çoğu kez sonuçlarını düşünmeden içimden geldiği gibi davranırım.	DOĞRU	YANLIŞ
36. Bazen gerçek olmadığım duygusuna kapılırım.	DOĞRU	YANLIŞ
37. Bazen bedenim yokmuş ya da bir kısmı eksikmiş hissine kapılırım.	DOĞRU	YANLIŞ
38. Çoğu kez kabus görürüm.	DOĞRU	YANLIŞ
39. Çoğu kez başkaları bana gülüyormuş ya da hakkımda konuşuyormuş hissine kapılırım.	DOĞRU	YANLIŞ
40. Çoğu kez insanlar bana düşmanmış gibi gelir.	DOĞRU	YANLIŞ
41. İnsanların kendi düşüncelerini benim zihnime soktuklarını hissettiğim oldu.	DOĞRU	YANLIŞ
42. Çoğu kez gerçekten ne istediğimi bilmem.	DOĞRU	YANLIŞ
43. Geçmişte intihar girişiminde bulundum.	DOĞRU	YANLIŞ

44. Bazen ciddi bir hastalığım olduğuna inanırım.	DOĞRU	YANLIŞ
45. “Alkol, uyuşturucu ya da hap alışkanlığım vardır”. Eğer yanıtınız “evet” ise aşağıdakilerden uygun olanlarını işaretleyiniz. a.Alkol b.Uyuşturucu c.Hap	DOĞRU	YANLIŞ
46. Bazen bir rüyada yaşıyormuş ya da yaşamım bir film şeridi gibi gözümün önünden geçiyormuş	DOĞRU	YANLIŞ
47. Çoğu kez bir şeyler çalarım.	DOĞRU	YANLIŞ
48. Bazen öyle açlık nöbetlerim olur ki önüme gelen her şeyi silip süpürürüm.	DOĞRU	YANLIŞ
49. Aşağıdaki konularla ilgili sorulan sorularda çoğu kez kendimi rahatsız hissedirim. a.Politika b.Din c.Ahlak (iyi-kötü)	DOĞRU	YANLIŞ
50. Bazen aklımdan birilerini öldürme düşüncesi geçer.	DOĞRU	YANLIŞ
51. Yasalarla başımın derde girdiği oldu.	DOĞRU	YANLIŞ
52. Yukarıdaki maddelerde anılan yaşantılardan herhangi birini ilaç etkisi altında yaşadığınız oldu mu? Eğer yanıtınız “evet” ise ilgili maddelerin numaralarını yazınız: (.....)	DOĞRU	YANLIŞ
53. Yukarıdaki maddelerde anılan yaşantılardan herhangi psikoterapi sırasında yaşadığınız oldu mu? Eğer yanıtınız “evet” ise ilgili maddelerin numaralarını yazınız: (.....)	DOĞRU	YANLIŞ

EK 7: ETİK KURUL ONAYI

Evrak Tarih ve Sayısı: 22.01.2022-96862

Sayı : E-62310886-605.99-96862
Konu : Deniz Tetir'in Etik Onay Başvurusu Hk.

22.01.2022

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

İlgi : 05.01.2022 tarih ve 91078 sayılı yazınız.

Enstitünüz Klinik Psikoloji Tezli Yüksek Lisans Programı öğrencisi Deniz Tetir'in, Dr. Öğretim Üyesi Burçin Akın Sarı danışmanlığında yürüteceği "Algılanan Ebeveynlik Biçimleri ve Sınır (Borderline) Kişilik Örüntüsü Arasındaki İlişkide Erken Dönem Uyum Bozucu Şemaların ve Duygu Düzenleme Güçlüğüünün Aracı Rolü" başlıklı yüksek lisans tez çalışması değerlendirilmiş ve bilgilerimize ekte sunulmuştur.

Prof. Dr. M. Abdülkadir VAROĞLU
Kurul Başkanı

Ek: Değerlendirme Formu

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Belge Doğrulama Kodu :BSC420934P

Belge Doğrulama Adresi : <https://www.turkiye.gov.tr/baskent-universitesi-ebys>

Başkent Üniversitesi Başlıca Kampüsü Fatih Sultan Mahallesi Ekişahir Yolu 18. Km 06790

Bilgi için: Gamze SONBAY

Bu belge güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Koordinatör

Telefon No:0 312 246 67 40 Faks No:0 312 246 66 05

Telefon No: 246 66 66 / 2078

e-Posta:adk@baskent.edu.tr İnternet Adresi: www.baskent.edu.tr

Kep Adresi:baskentuniversitesi@hs02.kep.tr

İlgili Makama

Üniversitemiz Sosyal Bilimler Enstitüsü Klinik Psikoloji Tezli Yüksek Lisans Programı öğrencisi Deniz Tetir'in, Dr. Öğretim Üyesi Burçin Akın Sarı danışmanlığında yürüteceği "Algılanan Ebeveynlik Biçimleri ve Sınır (Borderline) Kişilik Örüntüsü Arasındaki İlişkide Erken Dönem Uyum Bozucu Şemaların ve Duygu Düzenleme Güçlüğü'nün Aracı Rolü" başlıklı yüksek lisans tez çalışması değerlendirilmiş ve yapılmasında bir sakınca olmadığı tespit edilmiştir. Bilgilerinize saygılarımızla sunarız.

Başkent Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler ve Sanat Araştırma Kurulu

Ad, Soyad	Değerlendirme	İmza
Prof. Dr. M. Abdülkadir Varoğlu	Olumlu/ Olumsuz	
Prof. Dr. Kudret Güven	Olumlu/Olumsuz	
Prof. Ali Sevgi	Olumlu/Olumsuz	
Prof. Dr. Işıl Bulut	Olumlu/Olumsuz	
Prof. Dr. Sadegül Akbaba Altun	Olumlu/ Olumsuz	
Prof. Dr. Can Mehmet Hersek	Olumlu/ Olumsuz	
Prof. Dr. Özcan Yağcı	Olumlu/ Olumsuz	